

Бейресми аударма

**Кәсіпкерлік қызметті жауапты
жүргізу жөніндегі Ұлттық
байланыс орталығының
сараптамалық бағалауы:
Қазақстан**

**Кәсіпкерлік қызметті жауапты
жүргізу жөніндегі Ұлттық
байланыс орталығының
сараптамалық бағалауы:
Қазақстан**

© ЭЫДҰ 2024

Бұл құжат және оған енгізілген кез келген деректер және кез келген карта кез келген аумақтың мәртебесіне немесе егемендігіне, халықаралық шекаралар мен шекаралардың делимитациясына немесе кез келген аумақтың, қаланың немесе ауданның атауына нұқсан келтірмейді.

Алғысөз

ЭЫДҰ Көпұлтты кәсіпорындарға арналған кәсіпкерлік қызметті жауапты жауапты жүргізу жөніндегі Басшылық қағидаттары (бұдан әрі – Басшылық қағидаттар) - үкіметтердің сәйкес мемлекеттерде немесе олардан жұмыс істейтін трансұлттық кәсіпорындарға жіберетін ұсыныстары. Олар қолданыстағы заңдар мен халықаралық мойындалған стандарттарға сәйкес жаһандық контексте жауапты бизнес жүргізудің бейресми қағидаттары мен стандарттарын қамтамасыз етеді. Басшылық қағидаттар үкіметтер ілгерілетуге міндеттеме алған көпжақты келісілген және жан-жақты жауапты іскерлік мінез-құлық кодексі болып табылады.

Басшылық қағидаттарды ұстанған Үкіметтер, Кәсіпкерлік қызметті жауапты жүргізу жөніндегі Ұлттық байланыс орталығын (бұдан әрі - ҰБО) құруы керек, ол көрінетін, қолжетімді, ашық, есеп беретін, бейтарап және әділ, болжамды және Басшылық қағидаттармен үйлесімді түрде жұмыс істейтін болады. Басшылық қағидаттарды 2011 жылы жаңарту кезінде ҰБО өзара білім алу үшін бірлескен қызметті, атап айтқанда ерікті сараптауларды өткізуге қатысты әрекеттерін күшейтуге келісті. 2023 жылы жаңартылған Басшылықта ҰБО сараптамалық тексерулерінің функциялары күшейтілді, Кәсіпкерлік қызметті жауапты жүргізу жөніндегі жұмыс тобы (WPRBC) бекіткен шарттарға сәйкес міндетті және мерзімді сипатқа ие болды. Бұл сараптамалық бағалаудан өту міндетін Қазақстан 2011 жылғы Рәсімдер нұсқасы күшінде болған кезде өз мойнына алған болатын. Бұл әріптестік шолудың негізі 2011 жылғы Басшылық нұсқасы болып табылады (іске асыру рәсімдерін қоса алғанда).

Сараптамалық бағалаулар 2-4 басқа ҰБО өкілдерінің жетекшілігімен жүргізіледі, олар қарастырылып отырған ҰБО-ны бағалайды және ұсыныстар жасайды. Бұл бағалаулар ҰБО-ға олардың күшті жақтары мен жетістіктері туралы түсінік береді, сонымен қатар жақсарту мүмкіндіктерін анықтайды. Толық ақпаратты мына сілтеме арқылы табуға болады: <https://mnequidelines.oecd.org/ҰБОpeerreviews.htm>.

Бұл құжат Қазақстан ҰБО сараптамалық бағалауының есебі болып табылады. Бұл есепті ЭЫДҰ Хатшылығының қолдауымен Египет, Франция және Кореяның Ұлттық байланыс орталықтарының сарапшылары кіретін өзара шолу тобы дайындады. Египет ҰБО атынан Нагла Фатхи мен Хишам Эльшалл қатысты. Францияның ҰБО атынан Паскаль Каррер қатысты. Корея ҰБО атынан Джэ-Чан О. ЭЫДҰ Кәсіпкерлік қызметті жауапты жүргізу орталығы атынан Николас Хачес пен Эмили Халстед қатысты. Есеп 2023 жылғы 24-26 қазан аралығында өткен бетпе-бет миссиясы кезіндегі сараптама тобы, Қазақстан ҰБО және тиісті мүдделі тараптар арасындағы диалог негізінде дайындалды. Сараптама тобы ҰБО-ке рецензияны дайындағаны үшін алғысын білдіреді. Қазақстан ҰБО атынан Индира Бейсекеева, Әлия Мусина, Гүлім Сман, Азиза Қасенова және Долорес Түлебекова қатысты. Бұл есеп сонымен қатар WPRBC делегаттары мен институционалдық мүдделі тараптардың (Бизнес және өнеркәсіп бойынша консультативтік комитеті, ЭЫДҰ Азаматтық қоғам ұйымдарының жаһандық желісі, кәсіподақтардың консультативтік комитеті) пікірлерімен дайындалған. Оны WGOVB 2024 жылғы 6-7 наурыздағы отырысында талқылады және ЭЫДҰ Инвестициялар жөніндегі комитеті 2024 жылғы 15 сәуірде құпиясын ашты.

Мазмұны

АЛҒЫСӨЗ	3
1 НЕГІЗГІ ҚОРЫТЫНДЫЛАР МЕН ҰСЫНЫСТАР	6
ИНСТИТУЦИОНАЛДЫҚ МЕХАНИЗМДЕР	6
ІЛГЕРІЛЕТУ ІС-ШАРАЛАР	7
ӨТІНІШТЕРДІ ҚАРАУ	9
Кәсіпкерлік қызметті жауапты жүргізуге жәрдемдесу жөніндегі мемлекеттік саясат (бұдан өрі – БЖЖ).....	10
2 КІРІСПЕ	11
ЭКОНОМИКАЛЫҚ КОНТЕКСТ	12
3 ИНСТИТУЦИОНАЛДЫҚ ШАРАЛАР	14
ҚҰҚЫҚТЫҚ НЕГІЗ	14
ҰБО ҚҰРЫЛЫМЫ.....	14
ҚҰРАМА	16
ФУНКЦИЯЛАР МЕН МІНДЕТТЕР	20
РЕСУРСТАР	22
ЕСЕП БЕРУ	23
4 ЭЫДҰ БАСШЫЛЫҚ ҚАҒИДАТТАРЫН ІЛГЕРІЛЕТУ	25
ІЛГЕРІЛЕТУ ЖОСПАРЫ.....	25
АҚПАРАТТЫҚ ЖӘНЕ ІЛГЕРІЛЕТУ МАТЕРИАЛДАР	28
ІЛГЕРІЛЕТУ ІС-ШАРАЛАР	29
ВЕБ-САЙТ.....	30
СҰРАҚТАРҒА ЖАУАПТАР	37
БАСҚА ҰБО-МЕН ЫНТЫМАҚТАСТЫҚ.....	37
5 ЖҮГІНУ	38
ШОЛУ.....	38
ӨТІНІШТЕРДІ ҚАРАУ ТӘРТІБІ	39
ТӘЖІРИБЕДЕН АЛЫНҒАН ЖАҒДАЙЛАР.....	46
УАҚЫТТЫЛЫҒЫ.....	49
ҚҰПИЯЛЫҚ ЖӘНЕ АШЫҚТЫҚ	49
ПАРАЛЛЕЛЬДІ ІС ЖҮРГІЗУ	50
НАҚТЫ ЖАҒДАЙЛАРДА БАСҚА ҰБО-МЕН КЕЛІСУ.....	50
6 БЖЖ ІЛГЕРІЛЕТУ БОЙЫНША МЕМЛЕКЕТТІК САЯСАТТЫ ҚОЛДАУ	52
БЖЖ ЫНТАЛАНДЫРАТЫН ЖӘНЕ КӨТЕРМЕЛЕЙТІН ҮКІМЕТТІҢ СОҒҒЫ САЯСАТЫ.....	52
БИЗНЕС ЖӘНЕ АДАМ ҚҰҚЫҚТАРЫ ЖӨНІНДЕГІ ҰЛТТЫҚ ІС-ҚИМЫЛ ЖОСПАРЫ.....	53

ҰБО РӨЛІ	53
7 ҚОСЫМША ҚҰЖАТТАР	55
ҚОСЫМША А. ҰБО САРАПТАМАЛЫҚ БАҒАЛАУ САУАЛНАМАСЫНА ЖАУАПТАРДЫ ЖІБЕРГЕН ҰЙЫМДАРДЫҢ ТІЗІМІ	56
ҚОСЫМША В. САПАР БАРЫСЫНДА ҰБО САРАПТАМАЛЫҚ БАҒАЛАУҒА ҚАТЫСҚАН ҰЙЫМДАРДЫҢ ТІЗІМІ	57
ҚОСЫМША С. 2021-2022 ЖЫЛДАРҒА АРНАЛҒАН ІЛГЕРІЛЕТУ ІС-ШАРАЛАР	58
ҚОСЫМША D. ҚАЗАҚСТАН ҰБО ЖЕТЕКШІ ҰБО РЕТІНДЕ ҚАРАҒАН НАҚТЫ ІСТЕРГЕ ШОЛУ ..	66
ҚОСЫМША Е. ҰБО ӨЗАРА ШОЛУЫНДА ТАЛҚЫЛАНҒАН БЖЖ ІЛГЕРІЛЕТУ БОЙЫНША МЕМЛЕКЕТТІК САЯСАТ	70

СУРЕТТЕР

3.1-СУРЕТ. ҰБО ҚҰРЫЛЫМЫНЫҢ ИНФОГРАФИКАСЫ.....	15
4.1-СУРЕТ. ЭЫДҰ ТИІСТІ САРАПТАМА БОЙЫНША БАСШЫЛЫҚ ҚАҒИДАТТАРЫНА АРНАЛҒАН ҚАЗАҚСТАН ҰБО ВЕБ-САЙТЫ	33
4.2-СУРЕТ. ҰБО-ДЕ ІСТЕРДІ ҚАРАУ ТӘРТІБІ ТУРАЛЫ ИНФОГРАФИКА.....	34
4.3-СУРЕТ. НАҚТЫ ІСТЕРГЕ АРНАЛҒАН ҚАЗАҚСТАН ҰБО ВЕБ-ПАРАҒЫ	35
4.4-СУРЕТ. ҚР ҰБО САЙТЫНДА ОРНАЛАСТЫРЫЛҒАН САУАЛНАМАНЫҢ БІРІНШІ БЕТІ.....	36
5.1-СУРЕТ. ҚАЗАҚСТАННЫҢ ҰБО ХАБАРЛАҒАНДАЙ СҰРАНЫСТАРДА БЕЛГІЛЕНГЕН КІЛТ СӨЗДЕР	49

КЕСТЕЛЕР

1.1-КЕСТЕ. ИНСТИТУЦИОНАЛДЫҚ РЕТТЕУЛЕР ТУРАЛЫ НЕГІЗГІ ҚОРЫТЫНДЫЛАР	7
1.2-КЕСТЕ. ІЛГЕРІЛЕУ ҚЫЗМЕТІ ТУРАЛЫ НЕГІЗГІ ҚОРЫТЫНДЫЛАР	8
1.3-КЕСТЕ. НАҚТЫ ЖАҒДАЙЛАР БОЙЫНША НЕГІЗГІ ҚОРЫТЫНДЫЛАР	9
1.4-КЕСТЕ. БЖЖ ІЛГЕРІЛЕТУ БОЙЫНША МЕМЛЕКЕТТІК САЯСАТ ТУРАЛЫ НЕГІЗГІ ҚОРЫТЫНДЫЛАР	10
3.1-КЕСТЕ. МҮДДЕЛІ ТАРАПТАР ТОБЫНЫҢ ҚҰРАМЫНДАҒЫ ҚАЗАҚСТАН ҰБО САРАПШЫ МҮШЕЛЕРІ	17
5.1-КЕСТЕ. ҚАЗАҚСТАННЫҢ ҰБО ӨЗ ІС-ӘРЕКЕТТЕРІН БАСҚА ҰБО-МЕН ҮЙЛЕСТІРГЕН НАҚТЫ ЖАҒДАЙЛАР	51

A A1 КЕСТЕСІ. ҚАЗАҚСТАН ҰБО САРАПТАМАЛЫҚ БАҒАЛАУ САУАЛНАМАСЫНА ЖАУАП БЕРГЕН ТҰЛҒАЛАР	56
A B.1 КЕСТЕСІ. ҚАЗАҚСТАН ҰБО САРАПТАМАЛЫҚ БАҒАЛАУЫНА ҚАТЫСУШЫЛАР	57
A C.1 КЕСТЕСІ. 2022 ЖЫЛЫ ҰБО-ПЕН ҰЙЫМДАСТЫРЫЛҒАН НЕМЕСЕ БІРЛЕСІП ҰЙЫМДАСТЫРЫЛҒАН ІЛГЕРІЛЕТУ ІС-ШАРАЛАР	58
A C.2 КЕСТЕСІ. ҰБО 2022 ЖЫЛЫ ҚАТЫСҚАН ІЛГЕРІЛЕТУ ІС-ШАРАЛАР.....	60
A C.3 КЕСТЕСІ. 2021 ЖЫЛЫ ҰБО-ПЕН ҰЙЫМДАСТЫРЫЛҒАН НЕМЕСЕ БІРЛЕСІП ҰЙЫМДАСТЫРЫЛҒАН ІЛГЕРІЛЕТУ ІС-ШАРАЛАР	62
A C.4 КЕСТЕСІ. ҰБО 2021 ЖЫЛЫ ҚАТЫСҚАН ІЛГЕРІЛЕТУ ІС-ШАРАЛАР.....	64
A D.1 КЕСТЕСІ. ҚР ҰБО ҚАРАҒАН НАҚТЫ ІСТЕРДІ ҚАРАУ	66
A E.1 КЕСТЕСІ. ҰБО САРАПТАМАЛЫҚ БАҒАЛАУЫ БАРЫСЫНДА ТАЛҚЫЛАНҒАН МЕМЛЕКЕТТІК САЯСАТТЫҢ НЕГІЗГІ БАҒЫТТАРЫ.....	70

КІРІСТІРМЕЛЕР

3.1-КІРІСТІРМЕ. 2024 ЖЫЛҒЫ 1 ҚАҢТАРДАН БАСТАП ҚҰРАМЫНЫҢ ӨЗГЕРУІ.....	19
4.1-КІРІСТІРМЕ. ЭЫДҰ БАСШЫЛЫҚ ҚАҒИДАТТАРЫНЫҢ ЫҚТИМАЛ БҰЗУШЫЛЫҚТАРЫНЫҢ КӨРНЕКІ ТІЗІМІ	27
5.1-КІРІСТІРМЕ. ЖЕКЕ ТҰЛҒА ЖӘНЕ AMADEO CENTRAL ASIA ЖШС	47

1 Негізгі қорытындылар — мен ұсыныстар

Институционалдық механизмдер

Қазақстан ҰБО Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрлігінің бұйрығымен құрылды. Сараптамалық бағалау жүргізілген кезде Қазақстанның ҰБО-ның көпжақты құрылымы болды, оның құрамына «Негізгі» және «Сарапшы» мүшелері кірді. ҰБО-нің негізгі құрамы үшжақты болды және оған үкімет өкілдері мен бизнес пен азаматтық қоғамның мүдделі тараптары кірді. ҰБО сарапшылық құрамы төрт жақты болды, оның құрамына кәсіподақ өкілдері де кірді. Сарапшылар – ҰБО мүшелері нақты істерді қарауға тартылады және оларға шешім қабылдау өкілеттігі беріледі. Осылайша, ҰБО құрылымы белгілі бір іс бойынша жұмыс істеу үшін іріктеліп алынған сарапшылардың құрамына байланысты үшжақты немесе төртжақты болды.

Ұлттық экономика министрлігінің 2024 жылғы 1 қаңтардан бастап күшіне енетін бұйрығымен ҰБО құрылымына өзгерістер енгізілді. Қайта қаралған құрылым үшжақты болып табылады және оған үкімет, бизнес және азаматтық қоғам өкілдері кіреді. Өзгертілген құрылым сарапшы мүшелігін немесе сараптамаға немесе кеңеске қосымша қолжетімділігі бар ұйым құруды көздемейді. Сарапшылардың кеңесіне қол жеткізу арнайы негізде қамтамасыз етіледі деп күтілуде. Осылайша, құрылымға мүдделі кәсіподақ ұйымдарының өкілдері кірмейді.

Қарау барысында мүдделі тараптардың ҰБО-нің институционалдық құрылымына қатысты пікірлері әртүрлі болды. Мүдделі тараптар негізінен ҰБО мен Ұлттық экономика министрлігінің ҰБО-ны алдыңғы қатарға қою және БЖЖ-ті басымдық ретінде ілгерілету бойынша нақты күш-жігерін атап өтті. Басқа пікірлерде ҰБО-ның Ұлттық экономика министрлігіне қарасты мекеме – Экономикалық зерттеулер институты (АҚ) құрамында орналасуына және ҰБО кәсіподақ ұйымдарын ҰБО институционалдық шараларына қатысудан алып тастау жоспарларына қатысты алаңдаушылық білдірді.

2024 жылғы 1 қаңтардан бастап күшіне енген министрдің бұйрығымен ҰБО мүшелерінің құрамын анықтаумен қатар, ҰБО шешімдер қабылдау рәсімдеріне өзгерістер енгізіліп, консенсус арқылы дауыс беруден көпшілік дауыспен дауыс беруге ауыстырылды. Дауыс беру кворумына қол жеткізу үшін ҰБО мүшелерінің үштен екісі ғана талап етілетінін және ықтимал мүдделер қақтығысына байланысты ҰБО мүшелері өздерін бас тартуы мүмкін екенін ескере отырып, дауыс беру процедуралары ҰБО шешімдерінің теңгерімсіздігіне, бір немесе бірнеше мүдделі тараптар тобының ұсыныстарының болмауына және, мүмкін, ҰБО-тің шынайы немесе қабылданған бейтараптығына әсер етуі мүмкін.

ҰБО мүшелерінің, ҰБО төрағасының және ҰБО хатшылығының әрекеттері Ұлттық экономика министрлігінің бұйрықтарында көрсетілген. Бұйрықтар Басшылық қағидаттарда көрсетілген ҰБО-нің күткеніне әрқашан сай бола бермейді және ҰБО веб-сайтында қолжетімді Тапсырыстың ағылшын тіліндегі аудармаларында қолданылатын құрылым мен тіл кейде түсініксіз және Басшылық қағидаттарда берілген тілге сәйкес келмейді.

1.1-кесте. Институционалдық реттеулер бойынша негізгі қорытындылар

	Деректер алынды	Ұсыныстар
1.1	Мүдделі тараптар ҰБО-тің өзін және оның қызметін, әсіресе соңғы жылдары құру және дамыту жөніндегі күш-жігерін анық біледі. 2024 жылдың қаңтарында күшіне енген ҰБО құрамы теңгерілмеген. Кәсіподақ мүдделі тараптарын ҰБО институционалдық тетіктерінен алып тастау кәсіподақтар мен жұмысшылардың дауысын жоққа шығарады және нақты органдарға бірнеше өтініштер берген осы топтың ҰБО механизмінің сенімділігін шектеуі мүмкін.	ҰБО негізгі мүшелері ретінде кәсіподақ өкілдерін қосу арқылы барлық мүдделі тараптар топтарының өзінің институционалдық құрылымдарында ұсынылуын қамтамасыз етуі керек.
1.2	2024 жылдың қаңтарына дейін ҰБО негізгі мүшелерінің жартысы мен жекелеген сарапшылардың қатысуымен ҰБО консенсус негізінде шешімдер қабылдады. Шешім қабылдаудың жаңартылған процедуралары ҰБО мүшелерінің үштен екісі қатысқан көпшілік дауыс беруге мүмкіндік береді. Атап айтқанда, ҰБО мүшесі мүдделер қақтығысына байланысты дауыс беруден бас тартқан жағдайда, шешім қабылдау процесі теңгерімсіз болуы мүмкін және бейтараптықты қабылдауға байланысты проблемаларға әкелуі мүмкін.	Нақты немесе болжанған бейтараптық проблемаларын болдырмау және мүмкіндігінше теңдестірілген дауыс беруді қамтамасыз ету үшін ҰБО барлық мүше топтардың консенсусына негізделген шешімдер қабылдауға ұмтылуы керек. Сондай-ақ ҰБО мүшелерінің санаттары арасында дауыстардың тең санын бөлу және кейбір топ мүшелері болмаған немесе олардан бас тартқан жағдайда да барлық топтардың ұсынылуын қамтамасыз ету үшін мүшелердің әр тобынан кемінде екі өкілді қосу арқылы дауыс беру тепе-теңдігін қамтамасыз ете алады.
1.3	ҰБО өзінің операциялық процедураларын белгілеу бойынша нақты күш-жігерін көрсетті және бұл процедураларды ҰБО механизмінің болжамдылығы мен жауапкершілігін сақтай отырып, министрлік бұйрықтарына енгізді. Дегенмен, бұйрықтар әрқашан Әдістемелік нұсқауларда көрсетілген ережелерге және тілге сәйкес келмейді. Жаңартылған бұйрықтар қосымша сарапшыларды ҰБО құрамынан шығарып тастайды және олар туралы аз ақпаратты қамтиды сараптамалық қызмет көрсету.	ҰБО-лер өздерінің ішкі тілін біркелкілік талаптарына сәйкестендіріп, жалпы тілге және Басшылық қағидаттардың ережелеріне сәйкестендіріп, жұмыс процедураларын қайта қарауы керек. ҰБО сарапшылық кеңес беру туралы қосымша ақпаратты ұсынуы керек, мысалы, ҰБО қажет болған жағдайда байланысуға болатын тиісті сыртқы сарапшылардың тізімін жүргізетінін ескертеді. Мұндай тізім бұрынғы сарапшылар тізімінде - ҰБО мүшелерінің негізіне ие болар еді.

Дереккөз: ҚР ҰБО сараптамалық бағалауына бару.

Ілгерілету іс-шаралары

ҰБО, әсіресе соңғы бірнеше жылда Басшылық қағидаттардың көрінуін және хабардарлығын арттыруға нақты күш салды. Мұны ҰБО мен Басшылық қағидаттарды жүйелі түрде ілгерілету, сондай-ақ ҰБО дайындаған кең ауқымды ілгерілету материалдары, соның ішінде ҰБО жан-жақты веб-сайты көрсетеді. Сонымен қатар, ҰБО жыл сайын ҰБО-ның жалпы стратегиясымен және 2022 жылға арналған ҰБО-нің толығырақ жол картасымен іс-шаралар жоспарын әзірлейді.

Соңғы жылдары ҰБО-ны ілгерілету қызметі белсендірілгенімен, мүдделі тараптардың кері байланысы жекелеген оқиғалар жиі жалпы болып қала беретінін және мақсатты

хабар алмасудың жоқтығын көрсетті. ҰБО қазіргі уақытта әртүрлі мүдделі топтар арасында Басшылық қағидаттар туралы хабардар болуды бағалау стратегиясының жоқтығын, бірақ бұл оны мақсатты аудитория мен тақырыптар негізінде алға ілгерілетуге қажетті ақпаратпен қамтамасыз ете алатынын атап өтті. Ақпараттық деңгейін өлшеу әдістемесін қоса алғанда, неғұрлым жан-жақты ілгерілету жоспарын әзірлеу, әсіресе, ағымдағы іс-шаралар жоспары жоғары деңгейде әзірленгенін ескере отырып, ҰБО-ға оны ілгерілетуде қолдау көрсете алады.

Кері байланыс оның ақпараттық-насихаттық жұмысы аясында ҰБО-мен байланыс деңгейіне байланысты әртүрлі болды. ҰБО мүшелерінің кейбір пікірлері ілгерілету мәселелерде ынтымақтастықтың жоқтығын көрсетті, онымен ҰБО Хатшылығы айналысады. ҰБО мен оның мүшелерінің ілгерілету іс-шараларды дамытудағы одан әрі ынтымақтастығы ҰБО-ның ілгерілету жұмысын күшейтіп, ілгерілету қызметті әзірлеуге де, жүзеге асыруға да мүдделі тараптарды тартуды қамтамасыз ете алады.

1.2-кесте. Ілгерілету іс-шаралары бойынша негізгі қорытындылар

	Деректер алынды	Ұсыныстар
2.1	ҰБО барлық мүдделі топтар үшін әртүрлі ілгерілету іс-шараларды өткізуге нақты күш салады және жыл сайын ілгерілету іс-шаралар жоспарларын әзірлейді. Дегенмен, ілгерілету іс-шараларды жоспарлау әрқашан стратегиялық бола бермейді және әртүрлі мүдделі тараптардың хабардарлығын немесе ілгерілету қажеттіліктерін бағалау стратегиясын қамтымайды, бұл көбінесе жоғары деңгейдегі ілгерілету іс-шараларға әкелді.	ҰБО өзінің ілгерілету қызметін жетілдіруді жалғастыра отырып, ол әртүрлі мүдделі тараптардың арасында ҰБО және Басшылық қағидаттар туралы хабардарлықты өлшеу ережелерін қамтитын ілгерілетудің стратегиялық жоспарын әзірлеуі керек. Мұндай ақпарат болашақ ҰБО ілгерілету басымдықтарын хабардар етеді және тиісті тексеру, белгілі бір мүдделі тараптардың топтарын бағыттау сияқты неғұрлым бейімделген ілгерілету әрекеттеріне мүмкіндік береді. және секторлар.
2.2	ҰБО өзінің институционалдық шаралары арқылы да, ілгерілету жұмысы арқылы да барлық түрлі мүдделі тараптармен қарым-қатынасты дамытты. Осындай байланыстардың болуына қарамастан, ҰБО-ны ілгерілету бойынша жұмыстардың басым бөлігі әлі күнге дейін ҰБО Хатшылығының қызметкерлерімен әзірленіп, жүзеге асырылуда.	ҰБО өз жетістіктерін жоспарлау мен жүзеге асыруды қолдау үшін өз мүшелерін және мүдделі тараптар желісін пайдалануы керек. Мүдделі тараптарды жоспарды әзірлеуге және ҰБО-ны ілгерілету іс-шараларына тарту мүдделі тараптардың сенімін арттыра алады.

Дереккөз: ҚР ҰБО сараптамалық бағалауына бару.

Өтініштерді қарау

Сапар кезінде ҰБО жеті өтініш туралы ақпарат алды. Барлық жеті сұраныс 2021 жылдан бері келіп түсті, бұл соңғы жылдары ҰБО механизмінің көрінуінің артқанын көрсетеді. Үш өтініш қарауға қабылданбады, төртеуі бойынша рәсім жалғасуда. Бір апелляцияны ҰБО қабылдамады, себебі өтініш беруші бастапқы бағалау кезеңінде қол жеткізілген келісімге байланысты апелляцияны қайтарып алды. ҰБО бұл келісімді қолдап, тараптардың бастапқы байланысын жеңілдетіп, оның барысында компания туындаған мәселелерді дереу шешті. Қол жеткізілген келісімге қарамастан, өтініштерді кері қайтарып алуға қатысты рәсімдерге сәйкес, ҰБО бұл істі қабылдамады деп санады.

ҰБО өзінің веб-сайтында шағымдар туралы ақпаратты, соның ішінде онлайн-өтініш үлгісін, күтудегі өтініш күйлері бар кейс зерттеулерінің дерекқорын, ҰБО іс рәсімдерін және Басшылық қағидаттардың ықтимал бұзылуының иллюстрациялық тізілімін ұсынады. ҰБО ісінің процедуралары кейде түсініксіз және Басшылық қағидаттардың 2023 нұсқасын көрсету үшін жаңартылмаған. Қолданыстағы кейбір ережелер мен тілге қатысты нақтылықтың болмауы механизмнің қолжетімділігі мен болжамдылығын төмендетуі мүмкін.

ҰБО 2021 жылдан бері бірінші апелляцияны ғана қарағанын ескере отырып, оның істі қарау процедураларын тәжірибеде қолдану тәжірибесі шектеулі. ҰБО апелляцияға қатысушылармен немесе басқа да мүдделі тараптармен, мысалы, қажет болған жағдайда, басқа ҰБО-лермен белсенді түрде араласа бермейді. Апелляцияға қатысушылармен белсенді араласу процесті мүдделі тұлғалардың анық түсінуін қамтамасыз етеді және механизмге деген сенімді арттырады.

1.3-кесте. Нақты жағдайлардан негізгі қорытындылар

	Деректер алынды	Ұсыныстар
3.1	ҰБО ҰБО-нің соттан тыс шағымдарды қарау механизмі туралы хабардарлықты арттыруға күш салуда, бұл соңғы уақытта Интернетте сұраныстар мен әртүрлі қолдаушы материалдар санының өсуінен көрінеді. ҰБО істерін басқару процедуралары кейде егжей-тегжейлі және анық емес және Басшылық қағидаттардың 2023 нұсқасына сәйкес келу үшін әлі жаңартылмаған.	ҰБО өз істерін қарау процедураларын Басшылық қағидаттардың 2023 нұсқасына сәйкес, атап айтқанда, құпиялылыққа, үйлестіруге, параллельді іс жүргізуге және кек алуға қатысты қарауы керек. Қайта қарау сонымен қатар процедураның ағылшын тіліндегі нұсқасының негізгі өнімділік критерийлері сияқты Басшылық қағидаттарда берілген терминологияға сәйкес келуін қамтамасыз етуі керек. Шолу таңдалған тілдің әлеует ауқымын шектейтін көз жеткізуі керек өтініш берушілерге немесе кәсіпорындарға тым ауыртпалық әкелетін бастапқы бағалау процедурасын жасайды немесе механизмнің ашықтығын шектейді.
3.2	ҰБО нақты істер бойынша тәжірибесі шектеулі. Соңғы жылдары бірінші рет істі қарау рәсімдерін жүзеге асыру кезінде ҰБО процесс барысында тараптарға күту немесе кері байланыс әрқашан белсенді түрде хабарланбады.	ҰБО іс жүзінде, атап айтқанда, процесті түсіндіруді қамтамасыз ету және тараптарға кері байланысты қамтамасыз ету мүмкіндігін беру арқылы, мысалы, өтінімдердің жобалары бойынша, өтінімге қатысушылармен белсендірек араласуы керек. Тәжірибедегі бұл өзара әрекеттестік қажет болған жағдайда, ҰБО-тердің Үйлестіру нұсқаулығының тиісті ережелерін сақтауын қамтамасыз ететін ҰБО-ті қолдауға дейін кеңейтілуі керек.

Дереккөз: ҚР ҰБО сараптамалық бағалауына бару.

Кәсіпкерлік қызметті жауапты жүргізуге жәрдемдесу жөніндегі мемлекеттік саясат (бұдан әрі – БЖЖ)

Қазақстан Үкіметі жауапты бизнес жүргізудің маңыздылығы мен өзектілігін және Басшылық қағидаттарды айқын көрсететін тұрақты экономикалық даму саясатын әзірлеуде. Айта кетейік, Қазақстанда Кәсіпкерлік және адам құқықтары жөніндегі алғашқы Ұлттық іс-қимыл жоспары әзірлену үстінде. БЖЖ-ге қатысты бірқатар бастамалар болғанымен, әдетте осы құжаттардың мәтінінде Басшылық қағидаттар мен ҰБО-ға сілтеме болмайды.

ҰБО саясаттың үйлесімділігін қамтамасыз етуде маңызды рөл атқарады, оның негізінен Ұлттық экономика министрлігіне қарасты институт ретіндегі ұстанымына байланысты, ол БЖЖ-ға қатысты ақпаратты бүкіл үкіметте таратуда үйлестіруші рөл атқарады. Осы қызметте Ұлттық экономика министрлігі ЭЫДҰ ҰБО-нің өзінен гөрі үкіметтің үкімет ішіндегі рөлі туралы ұсынысын алға тартты. Бұл ұсыныстың қалай орындалғаны немесе іс жүзінде ескерілгені белгісіз.

1.4-кесте. БЖЖ ілгерілету бойынша мемлекеттік саясат туралы негізгі қорытындылар

	Деректер алынды	Ұсыныстар
4.1	Қазақстан Ұлттық бизнес және адам құқықтары жөніндегі іс-қимыл жоспарының жобасы сияқты соңғы бастамалар арқылы БЖЖ басым бағыт екенін анық көрсетті. ҰБО өзі әрқашан саясаттың үйлесімділігін қамтамасыз етуде маңызды рөл атқара бермейді және саясаттар Басшылық қағидаттармен немесе ҰБО-мен анық сілтемелер бар байланыстырылғанымен, олар әрқашан бола бермейді.	ҰБО және оның мүшелері БЖЖ-ны ілгерілетудегі үкіметтің рөлі туралы Ұсынысты белсенді түрде ілгерілету және ұсынымның орындалуын қамтамасыз ету үшін мүдделі министрліктер арасында пікір алмасу үшін орталық ретінде әрекет ету арқылы БЖЖ саясатының үйлесімділігіне ықпал етуді жалғастыруы керек. Мемлекеттік саясатты қолдаудағы өз рөлін атқара отырып, ҰБО сілтемелерді қосуға ұмтылуы керек. Басшылық қағидаттар мен қажет болған жағдайда.

Дереккөз: ҚР ҰБО сараптамалық бағалауына бару.

2 Кіріспе

Қазақстан ҰБО қысқаша шолуы

Құрылған күні: 2012

Құрылымы: Көпжақты

Орналасқан жері: Экономикалық зерттеулер институты (АҚ)

Персонал құрамы: 3-5 толық емес жұмыс күні.

Веб парақ: https://economy.kz/kz/Nacionalnyj_kontaktnyj_centr/Ob_NKC/ (ағылшынша)

<https://economy.kz/kz/>(қазақ

тілінде)<https://economy.kz/ru/>(орыс тілінде)

Алынған нақты істер: үшеуі қабылданбады, төртеуі қарастырылуда

Басшылық қағидаттар процедуралары ҰБО-тің көрінетін, қолжетімді, ашық, есеп беретін, бейтарап және әділ, болжамды және Басшылық қағидаттарға сәйкес жұмыс істеуін талап етеді. Бұл есеп Қазақстанның ҰБО тиімділігінің негізгі критерийлеріне және іске асыру процедураларына сәйкестігін бағалайды.

Қазақстан 2017 жылы ЭЫДҰ-ның халықаралық инвестициялар және көпұлтты кәсіпорындар туралы декларациясына (бұдан әрі – Декларация) қосылды. ЭЫДҰ-ның Көпұлтты кәсіпорындарға арналған кәсіпкерлік қызметті жауапты жүргізу жөніндегі нұсқаулықтары (нұсқаулар) Декларацияның бір бөлігін құрайды. Нұсқаулықтар талаптарға сай мемлекеттерде немесе олардан жұмыс істейтін көпұлтты кәсіпорындарға үкіметтер жіберетін кәсіпкерлік қызметті жауапты жүргізу (КҚЖЖ) бойынша ұсыныстар болып табылады. 1976 жылдан бастап Әдістемелік нұсқаулар алты рет жаңартылды; соңғы қайта қарау 2023 жылы болды.

Декларацияны ұстанатын елдер Кәсіпкерлік қызметті жауапты жүргізу жөніндегі ұлттық байланыс орталықтарын (ҰБО) құруға міндетті. ҰБО Басшылық қағидаттардың тиімділігін арттыру үшін құрылды және оларды ұстанушылар ішкі бюджеттік мүмкіндіктерді ескере отырып, негізгі қызмет критерийлеріне толық сәйкес келетіндей өз міндеттерін тиімді орындауға мүмкіндік беру үшін өздерінің ҰБО-терін адам және қаржылық ресурстармен және тәжірибелермен қамтамасыз етуі керек.¹

ҰБО - бұл Басшылық қағидаттарды алға ілгерілету үшін қатысушы үкіметтер құрған агенттіктер және Басшылық қағидаттарға қатысты барлық мәселелерді талқылау үшін форум ретінде әрекет етеді.² ЭЫДҰ Кеңесінің Басшылық қағидаттар туралы шешімінде «ҰБО-ның келесі міндеттері бар:

- a) Басшылық қағидаттарды білуге және қабылдауға, соның ішінде сұрауларға жауап беру арқылы ықпал ету;
- b) Өтініштерді қарау кезінде Әдістемелік нұсқауларды орындауға байланысты туындаған мәселелерді шешуге ықпал ету.

Сонымен қатар, қажет болған жағдайда және мүдделі мемлекеттік органдармен келісе

¹ЭЫДҰ-ның Көпұлтты кәсіпорындар үшін кәсіпкерлік қызметті жауапты жүргізу жөніндегі нұсқаулықтары туралы Кеңес шешімі, I(4) параграф.

²ЭЫДҰ Кәсіпкерлік қызметті жауапты жүргізу жөніндегі нұсқаулық, I тарау. Тұжырымдамалар мен принциптер, 11-параграф.

отырып, ҰБО өз үкіметінің бизнестің жауапты тәртібін алға ілгерілетуге бағытталған саясаттарды әзірлеу, енгізу және келісімділігін арттыру жөніндегі күш-жігерін қолдауы мүмкін».³

Рәсімдер алты бөлімде ҰБО рөлі мен функцияларын қамтиды: институционалдық тетіктер, ақпарат және ілгерілету, өтініштерді қарау, жауапты бизнесті жүргізуге жәрдемдесу бойынша мемлекеттік күш-жігерді қолдау, есеп беру және сараптамалық бағалау. Бұл процедуралар 2023 жылы жаңартылды. Атап айтқанда, ЕСШНУ шарттарын бекіткен жағдайда ҰБО мерзімдік міндетті сараптамалық бағалауды көздейтін сараптамалық бағалауға қатысты жаңа бөлік қосылды.⁴ Қазақстан Рәсімдердің 2011 жылғы нұсқасы әлі күшінде болған кезде бұл сараптамадан өтуге міндеттенді және ерікті сараптау жүйесін қамтамасыз етті.

«ҰБО ерікті сараптауларға арналған қайта қаралған негізгі нысанда» көрсетілген әріптестік шолулардың мақсаттары⁵, ҰБО іске асыру рәсімдерінде белгіленген негізгі критерийлерге сәйкес жұмыс істейтінін бағалау болып табылады; ҰБО күшті жақтарын және жақсарту мүмкіндіктерін анықтау; жақсарту бойынша ұсыныстар әзірлеу; және барлық тартылған ҰБО үшін оқыту құралы ретінде қызмет етеді.

Бұл есеп ҰБО ұсынған ақпарат негізінде және, атап айтқанда, оның қайта қаралған негізгі үлгіде көрсетілген ҰБО сауалнамасына жауаптары негізінде дайындалған.⁶ сондай-ақ қосымша ақпарат сұрауларына жауаптар. Есеп сонымен қатар мемлекеттік органдарды, бизнесті, азаматтық қоғамды және академиялық институттарды ұсынатын тоғыз ұйым толтырған мүдделі тараптардың сауалнамасына жауаптарға негізделген (жазбаша кері байланыс берген мүдделі тараптардың толық тізімі және елге сапар барысында берілген ақпарат мына жерде берілген (қосымша А).

ҰБО сараптамасын сарапшылар тобы жүргізді, оның құрамына Египет, Франция және Корея ҰБО сарапшылары, сондай-ақ ЭЫДҰ Хатшылығының өкілдері кірді. 24-26 қазанда сапар миссиясы өткізілді. Бұл сапар ҰБО, басқа да тиісті үкімет өкілдерімен және мүдделі тараптармен сұхбаттарды қамтиды. Виртуалды сапарға қатысатын ұйымдардың тізімі В қосымшасында берілген. Бірыңғай шолу тобы ҰБО-ті әріптестік шолудың сапасы, ұсынылған кең көлемді қолдаушы ақпараты және сапарға кеңінен қатысуды қамтамасыз етудегі сәтті күш-жігері үшін мақтайды.

Осы әріптестік шолудың негізі Нұсқаулықтың нұсқасы болып табылады 2023 жылдың 8 маусымына дейін жүзеге асырылған кез келген қызмет үшін 2011 (оның ішінде іске асыру рәсімдері) және одан кейін жүзеге асырылатын кез келген қызметке арналған Нұсқаулықтың 2023 нұсқасы. Болашаққа арналған ұсыныстар, әдетте, Нұсқаулықтың 2023 нұсқасына сәйкес жасалады. Сараптамалық бағалау кезінде қаралған өтініштер 2021 жылға қатысты. Сараптаманы жүргізу әдістемесі негізгі үлгіде көрсетілген.⁷

Экономикалық контекст

Қазақстан экономикасында көтерме және бөлшек сауда, сондай-ақ 2022 жылы ЖІӨ-нің сәйкесінше 16,4% және 14,5% құрайтын тау-кен өндіру секторы басым.⁸ Тікелей шетелдік инвестициялар (ТШИ) бөлігінде Қазақстан экономикасына ТШИ жинақталған құнын білдіретін ТШИ ағынының көлемі 2022 жылы 169 млрд АҚШ долларын құрады,

³Параграф. I.1.

⁴IF процедуралары

⁵ЭЫДҰ, Ұлттық байланыс орталықтарының ерікті сарапшы шолуларының негізгі үлгісі (2019), [DAF/INV/RBC(2019)4/FINAL] (Қаржы және кәсіпорын дирекциясы/Инвестициялар комитеті/БЖЖ)

⁶Дәл сол жерде.

⁷Дәл сол жерде.

⁸Ұлттық статистика бюросы, Қазақстан Республикасы Стратегиялық жоспарлау және реформалар агенттігі.

Қар.: <https://stat.gov.kz/kz/>

бұл Қазақстанның ЖІӨ-нің 75%-ына тең. 2022 жылы тікелей шетелдік инвестиция 37 миллиард АҚШ долларын құрап, Қазақстанның жалпы ішкі өнімінің 17 пайызын құрады.⁹ 2022 жылы Қазақстанның тауар экспорты 85,4 миллиард АҚШ долларын және қызметтер экспорты 7,9 миллиард АҚШ долларын, ал тауарлар импорты 49,8 миллиард АҚШ долларын және қызметтер импорты 9,4 миллиард АҚШ долларын құрады.¹⁰

Қазақстанның негізгі инвесторлары Нидерланды, АҚШ, Франция, Жапония және Қытай Халық Республикасы (бұдан әрі – ҚХР), ал елдегі негізгі инвестициялық секторлар – шикі мұнай мен табиғи газ өндіру, көтерме және бөлшек сауда, машиналар мен жабдықтарды қоспағанда, автомобильдер мен мотоциклдерді жөндеу, металлургия өнеркәсібі және дайын металл бұйымдарын өндіру, металл кендерін өндіру, қаржылық және сақтандыру қызметі.¹¹ Қазақстаннан шетелдік инвестицияларды тартудың негізгі бағыттары Нидерланды, Кайман аралдары, Ресей Федерациясы (бұдан әрі – Ресей), Люксембург және Лихтенштейн болып табылады.¹² Ең маңызды салалар қаржылық және сақтандыру қызметі, үй жұмысшыларын жалдайтын үй шаруашылықтарының қызметі және өз өндірісі үшін тауарлар мен қызметтерді өндіру, сондай-ақ тасымалдау және қоймалау болып табылады.¹³ Тауар экспорты бойынша ең маңызды серіктес елдер Италия, Қытай, Ресей, Нидерланды және Түркия болса, тауарлар импортының ең маңызды көздері Ресей, Қытай, Германия, АҚШ және Түркия болып табылады. Қызметтер экспортының ең маңызды бағыттары Ресей, Өзбекстан, АҚШ, Қырғызстан және Швейцария, ал қызметтер импортының маңызды көздері Ресей, АҚШ, Түркия, Біріккен Араб Әмірліктері және Ұлыбритания болып табылады.¹⁴

⁹ХВҚ төлем балансы және халықаралық инвестициялық позиция (ТИП) және дүниежүзілік экономикалық болжам (ДЭБ) дерекқоры

¹⁰ХВҚ төлем балансы және халықаралық инвестициялық позиция деректер базасы

¹¹Ұлттық статистика бюросы, Қазақстан Республикасы Стратегиялық жоспарлау және реформа агенттігі. <https://stat.gov.kz/kz/>Қараңыз: <https://stat.gov.kz/kz/>

¹²ХВҚ үйлестірген тікелей инвестициялар шолуы (CDIS)

¹³Ұлттық статистика бюросы, Қазақстан Республикасы Стратегиялық жоспарлау және реформа агенттігі. <https://stat.gov.kz/kz/>Қараңыз: <https://stat.gov.kz/kz/>

¹⁴Дәл сол жерде.

3 Институционалдық — шаралар

Құқықтық негіз

Қазақстан бұл Декларацияға 2017 жылы қосылды. Қазақстан ҰБО ресми түрде 2012 жылы құрылған.

ҰБО Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2012 жылғы 12 қарашадағы № 1453 қаулысымен құрылды.¹⁵ Қаулыға сәйкес Қазақстан Республикасының Ұлттық экономика министрлігі ҰБО функцияларын жүзеге асыруға жауапты орган болып тағайындалды. ҰБК-ны ұйымдастыру және жұмыс тәртібі, сондай-ақ оның құрамы Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрлігінің 2020 жылғы 18 маусымдағы № 124 бұйрығымен реттеледі¹⁶ және толықтырылды - 24.09.2020ж. № 177 бұйрығымен.¹⁷ Министрліктің тағы бір бұйрығы, № 204 бұйрығы 2023 жылғы 24 тамызда бекітілді және 2024 жылғы 1 қаңтардан бастап қолданысқа енгізіледі.¹⁸ Бұйрық ҰБО құрамын жаңартады. Қазіргі уақытта ҰБО функцияларын одан әрі нақтылауға және жаңартуға бағытталған қосымша министрлік бұйрықтары әзірленуде. Жаңартулардың мақсаты - Нұсқаулықты 2023 нұсқасына сәйкес келтіру және тәжірибені бірінші ҰБО жағдайлық зерттеулерінен және соңғы жылдардағы белсенді әрекеттерден алынған сабақтарға сәйкес жаңарту.

ҰБО құрылымы

ҰБО құрамына «Негізгі» және «Сарапшы» мүшелері кіретін алқалы органнан және Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрлігінің құзырындағы «Экономикалық зерттеулер институты» АҚ-да орналасқан Хатшылықтан тұрады. ҰБО-де консультативтік-кеңесші орган жоқ. ҰБО құрылымы туралы инфографика ҰБО веб-сайтында қолжетімді (3.1-сурет қараңыз). ҰБО үш жақты немесе төрт жақты құрылымы бар «көпжақты ҰБО» болып табылады, өйткені ҰБО жұмыс құрамы өтініштің тақырыптық мазмұны негізінде таңдалады. ҰБО-нің барлық жұмысына қатысатын негізгі құрамы бизнес, азаматтық қоғам және үкімет өкілдерінен тұрады. Кәсіподақтардың мүдделі тараптары ҰБО сарапшыларының бір бөлігін құрайды және қажет болған жағдайда олардың рәсімдеріне сәйкес өтініштерді қарауға қатысады.

Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрлігінің №124 бұйрығымен қолданыстағы құрылым құрылғанға дейін ҰБО құрамына тек негізгі мүшелер кірді. ҰБО мүшелері бес мемлекеттік министрлік, бір бизнес ұйымы, екі кәсіподақ ұйымы және екі азаматтық қоғам ұйымының өкілдері болды. № 177 бұйрыққа сәйкес өзгертілген құрамға ҰБО-нің сарапшы мүшелері туралы ереже енгізілді және негізгі құрам түзетілді, атап айтқанда, кәсіподақтардың өкілдерін шығару және оларды сарапшы мүшелер тізіміне енгізу арқылы. Қолданыстағы құрылым ҰБО-ның бес жылдық мониторингінің нәтижесінде құрылды, оның барысында ЭЫДҰ Инвестициялар жөніндегі комитеті Қазақстанды 2018 және 2021 жылдар аралығында Әдістемелік нұсқаулар талаптарына сәйкес жұмыс істейтін ҰБК құру туралы бес рет есеп беруге шақырды. ҰБО бұл орынды

¹⁵ Қол жетімді: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/P1200001453>

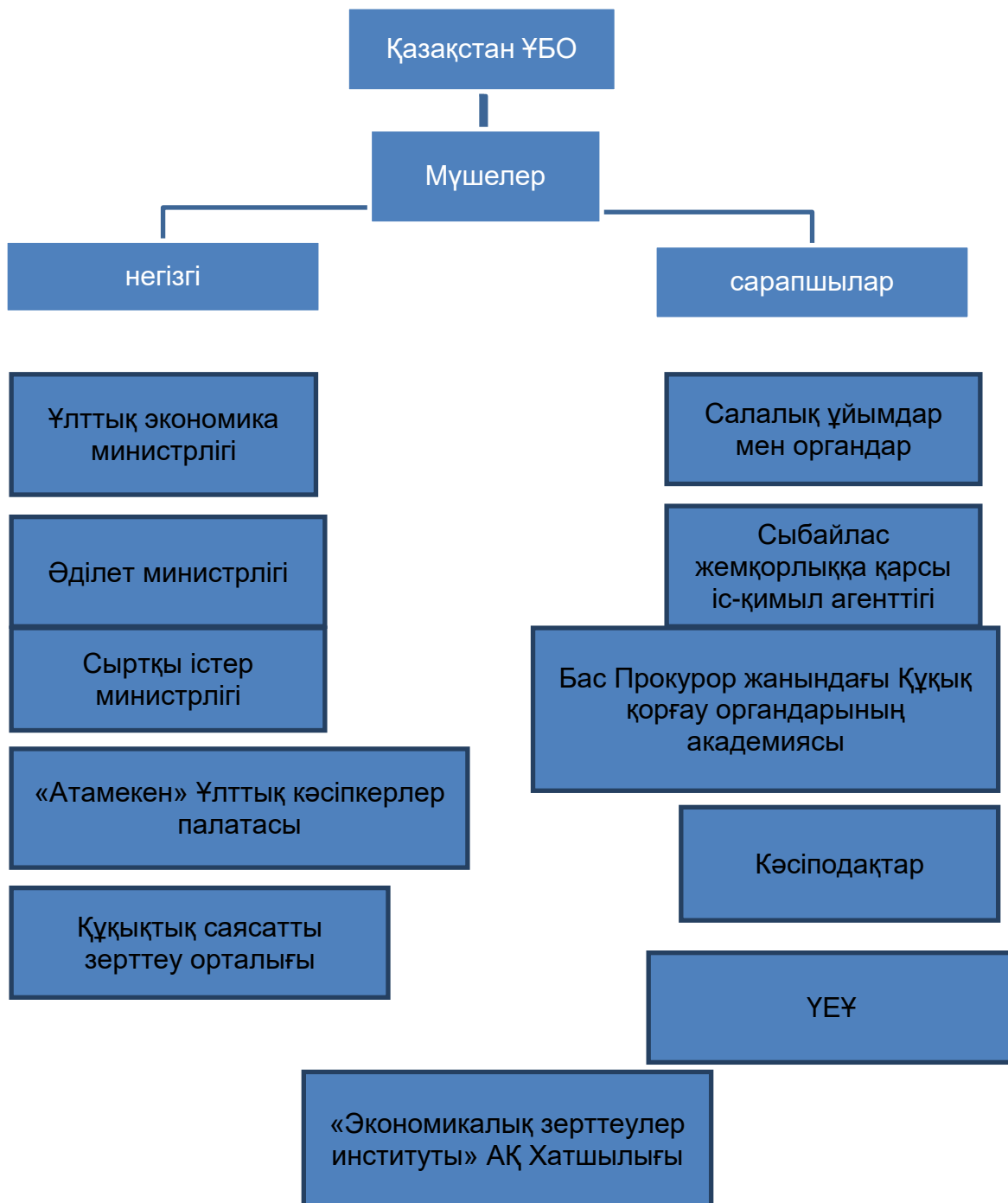
¹⁶ Қол жетімді: https://economy.kz/documents/OECD/NKC/Prikaz/Main_prikaz_124_kaz.pdf

¹⁷ Қол жетімді: https://economy.kz/documents/OECD/NKC/Prikaz/Prikaz_177_kaz.pdf

¹⁸ Қол жетімді: https://economy.kz/documents/OECD/NKC/Reports/NCP_file_1910.pdf

тиімді деп санайды, өйткені ол әлі де мүдделі тараптардың қатысуына мүмкіндік береді, бизнеске қолжетімділікті қамтамасыз етеді және оның мәртебесін арттыратын министр басқарады.

3.1-сурет. ҰБО құрылымының инфографикасы

Дереккөз: Қазақстан ҰБО сайты: https://econemy.kz/kz/Nacionalnyj_kontaktnyj_centr/Struktura_NKC/

ҰБО оның көп мүдделі құрылымы оған өзі бөлігі болып табылатын әртүрлі ұйымдардың әртүрлі білімі мен тәжірибесіне қол жеткізуге мүмкіндік береді деп санайды. ҰБО әртүрлі топтардың қосылуы әртүрлі мүдделі тараптардың мүдделерін теңгерімді түсінуге қол жеткізуге мүмкіндік беретінін атап өтеді. Сарапшы мүшелерді тарту ҰБО-ға нақты жағдайларда тақырыптық мәселелерді тереңірек түсінуге мүмкіндік береді, бұл

проблемаларды дәлірек және жан-жақты талдауға мүмкіндік береді және ҰБО істерін қарау процесінде неғұрлым негізделген шешімдер мен ұсыныстарды өзірлеуге ықпал етеді. Сонымен қатар, ҰБО оның құрылымы мен кең ауқымды сараптамаға қолжетімділігі нақты істерді дер кезінде шешуге мүмкіндік береді деп санайды.

Құрама

ҰБО-ны төраға, Қазақстан Республикасының Ұлттық экономика министрі басқарады. Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрлігінің бұйрығымен тағайындалған өкілдер ҰБО негізгі және сарапшы мүшелері болып табылады (қараңыз: Құқықтық негіз). ҰБО-ның негізгі мүшелері мыналар:

- Қазақстан Республикасының Ұлттық экономика министрі (төраға),
- Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика вице-министрі (төрағаның орынбасары),
- Қазақстан Республикасы Әділет вице-министрі,
- Қазақстан Республикасы Сыртқы істер министрінің орынбасары,
- «Атамекен» Ұлттық кәсіпкерлер палатасы басқарма төрағасының орынбасары,
- және «Құқықтық саясатты зерттеу орталығы» қоғамдық қорының директоры.

Осылайша, ҰБО-ның негізгі мүшелері – мемлекеттік, бизнес және азаматтық қоғам өкілдері. Кәсіподақтар ҰБО негізгі мүшелерінің бөлігі болып табылмайды. ҰБО-ның үкіметтік емес мүшелерінің кері байланысы жоғары лауазымды шенеуніктердің қосылуына байланысты құрылымның тым бюрократиялық екенін көрсетті, бұл ҰБО қызметінің тиімділігін шектеді. Кәсіподақ мүдделі тараптарының пікірлері оларды ҰБО-ның негізгі мүшелері ретінде қосу керек, олар басқа мүдделі тараптар топтарынан басқа перспективаны білдіретінін, әртүрлі мандаты мен көптеген секторлардағы өкілдігі бар екенін атап өтеді. Кәсіподақ мүдделі тараптарын тарту да ХЕҰ-ның мүдделі тараптарды тарту тәжірибесіне сәйкес болады.¹⁹ және Халықаралық кәсіподақтар конфедерациясы (ХБК).²⁰ 2024 жылы ҰБО құрамын жаңарту нәтижесінде (3.1-кірістірмені қараңыз) Қазақстан Республикасының Ұлттық экономика министрлігін қоспағанда, барлық мемлекеттік министрліктер таратылады. ҰБО бұл шешім мүдделі министрліктермен бірлесіп қабылданғанын және мүдделі тараптардың өкілдері арасында үлкен тепе-теңдікті орнату үшін жасалғанын атап өтті. ҰБО өкілдері сонымен қатар ҰБО әлі даму сатысында екенін және олардың ұзақ мерзімді мақсаты үкімет өкілдерін қамтымайтын толық тәуелсіз ҰБО құру болатынына сенетінін атап өтті.

ҰБО сарапшы мүшелерінің санына ұсынылған өтінімдердің тақырыбына байланысты Әдістемелік нұсқауларда көрсетілген бағыттар бойынша ҰБО тартатын сарапшылар кіреді. ҰБО сарапшыларды таңдаудың нақты критерийлері жоқ екенін атап өтті. ҰБО ҰБО сарапшы құрамының бұрынғы үкіметтік емес мүшелері «Атамекен» Ұлттық кәсіпкерлер палатасында аккредиттеу критерийлеріне, қоғамдық-саяси мәселелерді шешуге белсенді қатысуға және мемлекеттік органдардың жұмыс туралы оң пікірлеріне сәйкес таңдалғанын түсіндірді. ұйымдардың қызметі мен құзыреті. Азаматтық қоғаммен өзара іс-қимыл Қазақстан Республикасының «Қоғамдық кеңестер туралы» Заңдары сияқты заңдармен қосымша реттеледі.²¹, «Қоғамдық бірлестіктер туралы»²² және «Коммерциялық емес ұйымдар туралы»²³, және тиісті сарапшылармен өзара іс-қимыл осы заңдарға сәйкес жүзеге асырылды. ҰБО белгілі бір жағдайда көтерілген мәселелер бойынша тиісті сарапшыларға сұрау салады. Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрлігінің бұйрығымен тағайындалатын ықтимал сарапшылардың тізімі - 3.1 кесте.

¹⁹ қар: <https://www.ilo.org/global/about-the-ilo/who-we-are/tripartite-constituents/lang--en/index.htm>

²⁰ қар: <https://www.ituc-csi.org/>

²¹ Қол жетімді: <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z1500000383>

²² Қол жетімді: <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z960000003 #:~:text=Public%20associations%20shall%20be%20created,көркем%20шығармашылық%2C%20то%20қорғау%20адам>

²³ Қол жетімді: <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z010000142>

3.1-кесте. Мүдделі тараптар тобының құрамында Қазақстан ҰБО сарапшы мүшелері

Қатысушы аты	Заңды тұлғаның өкілі	Мүдделі тараптар тобы
Төрағаның бірінші орынбасары	Қазақстан Республикасының Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл агенттігі	Үкімет
Вице-министр	Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрлігі Қазақстан Республикасының қорғаныс министрлігі	Үкімет
Вице-министр	Қазақстан Республикасы Сауда және интеграция министрлігі	Үкімет
Халықаралық ынтымақтастық департаментінің директоры	Қазақстан Республикасы Сауда және интеграция министрлігі	Үкімет
бас директордың орынбасары	«QazTrade сауда саясатын дамыту орталығы» акционерлік қоғамы	Бизнес
Төраға	«Салық консультанттары палатасы» қоғамдық бірлестігінің басқармасы	Бизнес
Төраға	Заңды тұлғалар бірлестігі Салық консультанттары мен салық салу, аудит және бухгалтерлік есеп саласындағы сарапшылар ұйымдары одағының басқармасы	Бизнес
Президент	Заңды тұлғалар бірлестігі «Қазақстан қауымдастығы автоматтандыру және робототехника»	Бизнес
Төрағаның орынбасары	Кәсіподақтар федерациясы Қазақстан Республикасы Республикалық кәсіподақтар бірлестігі	Кәсіподақ
Бас хатшының кеңесшісі	«Қазақстан еңбек конфедерациясы» республикалық кәсіподақтар бірлестігі	Кәсіподақ
Төраға	«Казпрофметалл» өнеркәсіптік тау-кен металлургиялық кәсіподақ	Кәсіподақ
Директор	«Салық мәдениетін қалыптастыру» қоғамдық бірлестігі	Азаматтық қоғам
Президент	«Адал» тұтынушылардың құқықтарын қорғау қоғамдық бірлестігі	Азаматтық қоғам
Атқарушы директор	Қазақстандағы қоғамдық қор қызметінің ашықтығы	Азаматтық қоғам
Атқарушы директор	Заңды тұлғалар бірлестігі «Өндірістік-өндірістік қалдықтарды басқару қауымдастығы»	Азаматтық қоғам
Атқарушы директор	«ЕcoJeg» Қазақстандық аймақтық экологиялық бастамалар қауымдастығы» заңды тұлғалар бірлестігі	Азаматтық қоғам
Директордың орынбасары	Қазақстан Республикасы Бас прокуратурасы жанындағы Құқық қорғау органдарының академиясы	Академиялық қоғамдастық

Ескерту: ҰБО мүшелері министрлер тізімінде пайда болу ретімен тізімделеді.

Дерек: «Ұлттық байланыс орталығының сарапшылары».
https://eco№my.kz/documents/OECD/NKC/Prikaz/Prikaz_177_kaz.pdf

Сапар барысында ҰБО сарапшыларымен бір кездесу ұйымдастыру мүмкін болмады. ҰБО мұның себебі ҰБО сарапшы мүшелерінің іс жүзінде тек өтініштерге назар аударуы және ҰБО сарапшы мүшелері ретінде шолуға үлес қосу үшін жеткілікті тәжірибесінің болмауына байланысты екенін хабарлады. Сонымен қатар, 2024 жылы ҰБО қайта құрылымдау нәтижесінде сарапшылар ҰБО құрамынан шығарылады. Айта кету керек,

кейбір сарапшы мүшелер осы өзара шолу контекстінде мүдделі тараптар тобына қатысты кездесулерге қатысуға шақырылды.

Бұйрықта Төраға мен Төрағаның орынбасарын қоспағанда, ҰБО негізгі және сарапшы мүшелері «келісім бойынша» қосылатыны атап өтілген. ҰБО Ережесінде әрбір ұйымның тізімдегі мүшесі болмаған жағдайда қатысушыны ауыстыру ережелері жоқ. ҰБО ережелерде ҰБО мүшелерін аты-жөні бойынша емес, лауазымы бойынша анықтайтындықтан, егер бастапқы мүше жоқ болса, мүшені ұйымның баламалы немесе ұқсас лауазымы бар басқа тұлғасымен ауыстыруға болатынын түсіндірді. ҰБО мүшелері қатысқаны үшін қосымша ақы алмайды және өздерінің тұрақты міндеттерінен басқа ҰБО мүшелері ретінде қызмет етеді.

ҰБО Хатшылығына Экономикалық зерттеулер институтының (АҚ) қызметкерлері кіреді, олар ҰБО күн тәртібі бойынша толық емес жұмыс күнімен жұмыс істейді және ҰБО қызметін ұйымдастырушылық және техникалық қолдауды қамтамасыз етеді. 2020 жылдан бастап Экономикалық зерттеулер институтында (АҚ) ҰБО Хатшылығының меңгерушісі лауазымы болды, басқа да міндеттерімен қатар Хатшылық функцияларын орындау үшін үш-бес қызметкер тағайындалды. ҰБО оның Хатшылығы қызметкерлері ҰБО және БЖЖ-қа қатысты мәселелердегі тәжірибесі негізінде таңдалғанын атап өтті. Бұған құқық, жаһандық экономика, ЭЫДҰ-дағы жұмыс және кәсіпкерлермен жұмыс сияқты салалар кірді.

Мүдделі тараптар ҰБО құрылымы мүдделі тараптардың жеткілікті қатысуына мүмкіндік беретінімен және ықтимал мүдделер қақтығысынан аулақ болғанымен, оның инвестициялық қызметке жақындығын ескере отырып, ашықтық пен жоғары этикалық стандарттарды сақтау қажеттігін атап өтті. Кері байланыс сонымен қатар қажет болған жағдайда сыртқы мүдделі тараптарды тартудың пайдасын атап өтті. Кейбір бизнес мүдделі тараптардың пікірлеріне сүйене отырып, ҰБО-тің институционалдық және ұйымдастырушылық инфрақұрылымы оның ең маңызды жетістіктерінің бірі ретінде аталды.

3.1-КІРІСТІРМЕ. 2024 жылғы 1 қаңтардан бастап құрамының өзгеруі

Азаматтық қоғамның мүдделерін ескеретін түзетулер

Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрінің 2023 жылғы 24 тамызда қабылданып, 2024 жылғы 1 қаңтардан бастап қолданысқа енгізілген жаңа бұйрығына сәйкес ҰБО құрамына түзетулер енгізіледі. Жаңартулар соңғы жылдары ҰБО-ге түскен сұраулар санының артуына байланысты қосымша ресурстар қажеттілігін шешу үшін ішінара жасалды. ҰБО ҰБО-ге жаңа мүшелік азаматтық қоғаммен одан әрі ынтымақтастыққа мүмкіндік беретінін көрсетіп, Қазақстанның Азаматтық альянсы²⁴ Қазақстандағы 3000-нан астам коммерциялық емес ұйымдарды біріктіреді. ҰБО-ның ұсынылып отырған негізгі құрамына, төменде көрсетілгендей, кәсіподақ өкілдері кірмейді. ҰБО кәсіподақтардың әлі де өз қызметін жетілдіруге және олардың әлеуетін арттыруға жұмыс істеуіне байланысты кәсіподақ мүдделі тараптарын өзінің институционалдық реттеулерінен әдейі алып тастауды атап өтті. Сондай-ақ ҰБО елдегі кейбір кәсіподақтардың бір-бірімен сот ісін жүргізуге бейім екенін атап өтті, бұл ҰБО үшін сенімділік проблемаларын тудыруы мүмкін. Қазіргі уақытта ҰБО кәсіподақтармен ынтымақтасу қиындықтарға толы деп санайды, бірақ болашақта оларды тартуға қызығушылық танытты. Дегенмен, кәсіподақ мүдделі тараптарының пікірлері оларды ҰБО институционалдық құрылымдарына қосуды ұсынды.

2024 жылғы ҰБО мыналарды қамтиды:

- Қазақстан Республикасының Ұлттық экономика министрі (төраға);
- Экономикалық зерттеулер институтының басқарма төрағасы (төрағаның орынбасары);
- «Атамекен» Қазақстан Республикасы Ұлттық кәсіпкерлер палатасы басқарма төрағасының орынбасары;
- «Қазақстанның Азаматтық Альянсы» заңды тұлғалар бірлестігінің президенті;
- «Астана» халықаралық қаржы орталығы сотының аппарат басшысы;
- және «Құқықтық саясатты зерттеу орталығы» қоғамдық қорының директоры.

Жаңарту бұрынғы тәртіптегідей дауыс беру құқығы бар сарапшылардың құрамын қамтымайды. ҰБО бұл өтініштерді қарау процесіне сарапшыларды тарту кезінде туындаған мүдделер қақтығысына байланысты екенін көрсетті. ҰБО оның жаңартылған процедуралары жолдау процесі талап ететін тиісті сараптамаға қолжетімділікті қамтамасыз етуді жалғастыратынын және сарапшылардың тізімі қаралып жатқанын, бірақ әлі жалпыға қолжетімді емес екенін атап өтті.

ҰБО басшысы Қазақстан Республикасының Ұлттық экономика министрі болып қала береді. ҰБО хатшылығының «Экономикалық зерттеулер институты» АҚ-да өзінің тұрақты кеңсесі болады деп күтілуде және сәйкес штаттық бірліктер бөлінеді.

Жаңартулар қосымша ҰБО Хатшылығын ұстауға арналған арнайы бюджетті бөлуді қамтиды.

Дереккөз: Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрінің № 204 бұйрығымен белгіленген мүшелік. https://ecoNemy.kz/documents/OECD/NKC/2023/ҰБО_sostav_kaz.pdf

²⁴Қар: <https://civilalliance.kz/o-nas/>

Функциялар мен міндеттер

ҰБО оның ұйымдастырушылық және жұмыс тәртібі бұйрықпен реттелетінін көрсетті Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрлігінің 2020 жылғы 18 маусымдағы №124²⁵, өзгеріс енгізілді - 24.09.20ж. № 177 бұйрығымен.²⁶ Бұйрықтар мүшеліктің қалай болатынын белгілейді (қараңыз: Құрама) және ҰБО жұмысы. Жұмыс істеу тәртібіне келетін болсақ, Бұйрықтың 2-тарауында ҰБО міндеттері келесідей айқындалған:

1. Бұқаралық ақпарат құралдары, семинарлар және дөңгелек үстелдер арқылы қоғамның және бизнестің Басшылық қағидаттар туралы хабардарлығын арттыру;
2. Кәсіпорындардың Әдістемелік нұсқауларды сақтамауына байланысты шағымдарды қарау;
3. Қажет болған жағдайда, ЭЫДҰ-ға мүше елдердің үкіметтік органдарымен сәйкес келмеу туралы күдікті жағдайларды шешуде ынтымақтасу және байланыс орнату.

Министрліктің бұйрықтарымен анықталған ҰБО мақсаттары әлі 2023 жылға арналған нұсқаулықтармен сәйкестендірілмеген. Бір қызығы, мақсаттарға БЖЖ-ге қатысты мемлекеттік саясатқа қолдау көрсету немесе ҰБО кезеңдік өзара шолу жүйесіне қатысуды күтетінін растау кірмейді. ҰБО өз процедураларын Нұсқаулықтың 2023 нұсқасына сәйкестендіру үшін жаңарту процесінде екенін көрсетті.

№ 177 бұйрықта қолданылған тілде Қазақстан ҰБО ЭЫДҰ-ға мүше елдердің өтініштерді қарау контекстінде арнайы өзара іс-қимыл жасайтыны атап өтілген. Керісінше, ҰБО рөлі Нұсқауларды ұстанатын барлық елдердің ҰБО-мен ынтымақтастықты қамтуы керек. Міндеттерге арналған тарауда (2 тарау, № 177 бұйрық) осы негізгі мәселелерді шешудің әдістері одан әрі тізбеленген, атап айтқанда:

- ҰБО міндеті – өтініштерді объективті, жан-жақты және дер кезінде қарау;
- ҰБО өтініштерді қарау және шешім қабылдау кезінде барлық мүдделі тараптармен өзара әрекеттеседі;
- ҰБО сұраныстармен жұмыс істеу кезінде «шешімдер» қабылдайды;
- ҰБО ҰБО веб-сайтында ҰБО қызметі туралы тиісті материалдардың болуын қамтамасыз етеді;
- ҰБО ҰБО қызметі туралы жылдық есептерді дайындайды;
- және ҰБО жыл сайын ҰБО-ті ілгерілету жоспарын әзірлейді.

Бұйрықтың 3-тарауында ҰБО Хатшылығының мынадай міндеттері көрсетілген:

- Негізгі комиссияның және Сараптамалық комиссияның басқа да тиісті мүшелерінің шешімімен бекітілген істерді қарау тәртібіне сәйкес апелляциялық сұрау салуларды өңдейді;
- ҰБО шешіміне сәйкес сұраныстарға қатысты материалдарды өңдейді;
- ҰБО шешімдерінің жобаларын дайындайды;
- ҰБО отырыстарын ұйымдастырушылық және техникалық қолдауды қамтамасыз етеді;
- ҰБО отырыстарын шақыру туралы өтініштерді, оның ішінде ілеспе құжаттаманы дайындайды;
- Мүдделі тараптардан қажетті ақпаратты уақытында сұрайды және алады;
- ҰБО Әдістемелері мен қызметі туралы хабардар болу үшін семинарлар өткізеді;
- және ҰБО веб-сайтын жүргізеді.

ҰБО тұжырымдары. оның Хатшылығын, негізгі мүшелері мен сарапшыларын ажырату

²⁵ Қол жетімді: https://economy.kz/documents/OECD/NKC/Prikaz/Main_prikaz_124_kaz.pdf

²⁶ Қол жетімді: https://economy.kz/documents/OECD/NKC/Prikaz/Prikaz_177_kaz.pdf

үшін кейде түсініксіз. Тақырыптық маңыздылығына байланысты өтініштерді қарау үшін сарапшы мүшелерді таңдауды атап өтуден басқа, негізгі мүшелер мен сарапшылар арасындағы практикалық айырмашылықтарға қатысты нақтылау жоқ. Бұйрықта шешімдерді кейбір жерлерде «ҰБО мүшелері» және басқа жерлерде «ҰБО-нің негізгі құрамы» қабылдайды, бұл ретте шешім қабылдау контекстінде нақты айырмашылықтар жоқ. Мұндай жағдайда кейбір шешімдерді ҰБО-нің негізгі мүшелері ғана қабылдайды ма, ал басқаларын негізгі мүшелер мен сарапшылар қабылдай ма, бұл айырмашылықтар қашан және неліктен туындауы мүмкін екені белгісіз. ҰБО бұйрықтың жобасы ҰБО-нің әртүрлі құрамдас бөліктерінің ықтимал рөлдерін шектеуді болдырмайтындей етіп жасалғанын көрсетті, өйткені ҰБО ережелерді әлі ешқандай шағымды қарастырмай әзірлеген. ҰБО ҰБО функцияларын анықтайтын жаңартылған рәсімдер соңғы үш жылдағы тәжірибені есепке алатынын және ҰБО құрамдас бөліктерінің рөлдерін нақтылайтынын атап өтті. Одан әрі ҰБО түсіндірді, тек ҰБО негізгі мүшелері операциялық процедураларды ілгерілету мен дамытуда рөл атқарды, ал сарапшылар шағымдарды қарауға жұмылдырылды және екеуі де шағымдарды қарау контекстінде тең дауыс құқығына ие болды.

Мүдделі тараптардың пікірлері ҰБО Хатшылығының жұмысы мен жалпы ҰБО мүшелігі арасындағы сәйкессіздіктерді көрсетті. Кері байланыстар ҰБО мүшелігінің, әсіресе ілгерілету қызметке қатысты жеткіліксіз пайдаланылғанын көрсетті. ҰБО атап өткендей, ҰБО көптеген жоғары лауазымды тұлғалардан тұратындықтан, олар өздерінің негізгі ережелер шығару қызметі арқылы ҰБО жұмыс істеуіне үлес қосты, ал басқа жұмыстар үкіметтік емес мүшелерінің қолдауымен ҰБО Хатшылығына жүктелді.

Бұйрықтың 3-тарауында бұдан әрі ҰБО-ны ҰБО жұмыс процесіне жалпы бақылауды жүзеге асыратын төраға басқаратыны белгіленген. Төраға бекітілген тізімнен тиісті сарапшыларды – ҰБО мүшелерін таңдай отырып, өтінішті қараудың әрбір нақты рәсімі бойынша ҰБО құрамын айқындайды. Сонымен қатар, бұл сарапшы мүшелердің қаншалықты бейтарап таңдалатынына қатысты ҰБО қызметінде нақты ережелер жоқ. Сарапшы мүшелер төрағаның қалауы бойынша таңдалатындықтан және ҰБО-нің негізгі мүшелері барлық мүдделі тараптардың топтарын көрсетпейтіндіктен, берілген істі қарайтын ҰБО мүшелерінің нәтижесінде пайда болған топ барлық мүдделі тараптардың топтарын немесе барлық топтарды қамтитынына кепілдік жоқ. теңгерімді түрде ұсынылатын болады. Бұған қоса, тек сараптамалық білімге негізделген іріктеу бейтарап және әділ процесті қамтамасыз етпейді, өйткені сарапшылардың өз тәжірибесіне сүйене отырып шешім қабылдауында әлі де айырмашылықтар болуы мүмкін. ҰБО отырыстары ҰБО жұмысының негізінде қажеттілігіне қарай өткізіледі. Отырыстың хаттамалары ҰБО хатшылығында сақталады. ҰБО отырысы, егер ҰБО негізгі мүшелерінің және тиісті сарапшылардың кемінде жартысы қатысса, өтті деп есептеледі. Төраға болмаған жағдайда ҰБО төрағасының орынбасары тағайындалуы мүмкін.

ҰБО шешімдері консенсус арқылы қабылданады. Тиісті талқылауға сыртқы тәуелсіз сарапшының қатысуы негізді болса, сарапшыны шақыру туралы шешімді ҰБО төрағасы қабылдайды. Сыртқы сарапшының отырыста дауыс беру құқығы болмайды. ҰБО шешімдері ҰБО төрағасы қол қоятын «хаттама» нысанында ресімделеді. ҰБО консенсуспен шешім қабылдау қиын екенін және шешімдерді білікті көпшілік дауыспен қабылдауға мүмкіндік беру үшін оның шешім қабылдау процесін қайта қарау жоспарлары бар екенін көрсетті. ҰБО олардың 2024 жылдың 1 қаңтарында күшіне енетін жаңартылған ҰБО ережелері ҰБО мүшелерінің үштен екісі қатысатын білікті көпшілік дауыс беру ережелерін қамтитынын түсіндірді.

ҰБО үшін ұсынылған жаңартылған шешім қабылдау процедуралары мүдделер қақтығысына байланысты мүшелер қатыспаған немесе дауыс беру құқығынан айырылған кезде теңдестірілген дауыс беруді жоғалту мүмкіндігін ескере отырып, алаңдаушылық тудырады ("Құпиялық және ашықтық" бөлімін қараңыз). Консенсус арқылы дауыс беру туралы ережені алып тастау ҰБО-нің бейтараптық туралы түсінігін

бұзуы мүмкін. ҰБО консенсусқа қол жеткізуге тырысатынын көрсетті, бірақ сонымен бірге ҰБО-нің құрамына Қазақстанның юрисдикциясына жататын ұйымдар кіретінін ескерді. мемлекеттік қызмет және сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес, яғни мүшелер арасында сенім бар және олар бейтарап әрекет етеді деп күтілуде, ҰБО құрылымында мүдделі тараптардың топтары арасында теңгерім жоқтығын және көпшілік дауыс беруді алып тастауға әкеп соғуы мүмкін екенін ескере отырып, ҰБО-нің бейтараптығына әлі де мүдделі тараптар топтары күмәндануы мүмкін.

Қазақстанда Қазақстан Республикасының Ұлттық экономика министрлігі даму, жеке кәсіпкерлікті қолдау және инвестиция тарту саласындағы саясатты басқаратын және әзірлейтін жауапты орган болып табылады. Қазақстан Республикасы Сыртқы істер министрлігінің Инвестициялар комитеті инвестицияларды тарту жөніндегі мемлекеттік саясатты іске асыруға жауапты орган болып табылады. Осы министрліктердің екеуі де ҰБО негізгі мүшелігінде ұсынылғанымен, ҰБО оның мүшелерінің бұл функциялардан бөлек болып қалатынын көрсетті және ҰБО Хатшылығы да осы министрліктерден тыс болғандықтан, ҰБО әлеуетті бар деп санамайды. ҰБО орналасқан жеріне немесе құрамына негізделген мүдделер қақтығысы. Азаматтық қоғамның мүдделі тараптарының кейбір кері байланыстарына сүйене отырып, ҰБО ашықтықты қамтамасыз ету және ҰБО орналасқан жеріне байланысты пайда болатын мүдделер қақтығысының қаупін азайту үшін оның Хатшылығы қызметкерлерінің ҰБО функцияларына қатысы жоқ қосымша міндеттерін нақтылауды ұсынды. Қайта құрылымдау нәтижесінде ҰБО 2024 жылы толық уақытты құрайтын қызметкерлерді жұмысқа алады деп күтілуде (3.1 кірістірмені қараңыз). Бұл жағдайда басқа тапсырмаларды көрсетудің қажеті болмас еді.

ҰБО веб-сайтты, соның ішінде тиісті ҰБО құжаттарын жүргізу, ҰБО институционалдық жадты сақтау үшін пайдаланатын негізгі құрал екенін көрсетті. ҰБО бұл 2020 жылдың маусымынан бастап тәжірибеге айналғанын, «Экономикалық зерттеулер институты» АҚ ҰБО Хатшылығы болып тағайындалған кезден бастап, функциялардың ауысуына байланысты осы тағайындауға дейін ақпарат алынбағанын түсіндірді. 2022 жылы ҰБО құрылғанына 10 жыл толуын атап өтті және «Ұлттық байланыс орталығы: тәжірибе және даму келешегі» ғылыми монографиясын дайындады, онда ҰБО-ның қалыптасу және даму тарихы, сондай-ақ оны одан әрі жетілдіру бойынша ұсыныстар көрсетілген. Монография қызметкерлердің ҰБО функцияларын орындауға кедергісіз өтуін қамтамасыз ету үшін қосымша бейімделу құралы ретінде қызмет етеді.

Ресурстар

2020 жылдан бастап ҰБО Хатшылығында арнайы басшы пайда болып, басқа да міндеттерімен қатар ҰБО Хатшылығының функцияларын орындау үшін 3-5 қызметкер бөлінді. ҰБО Хатшылығының қызметкерлері өз уақытының шамамен 50-65% ҰБО функцияларын орындауға жұмсайды. 2024 жылы ҰБО-ны қайта құрылымдау «Экономикалық зерттеулер институты» АҚ жанынан ҰБО Хатшылығының жеке тұрақты кеңсесін арнайы қызметкерлермен құруды көздейді. Азаматтық қоғамның мүдделі тараптарының пікірлері ҰБО-ға арнайы қызметкерлерді қосу ҰБО жұмысын күшейте алатынын атап өтті.

ҰБО ресурстары ең алдымен ҰБО Хатшылығының функцияларын орындау үшін бөлінген. Қаржы ресурстары Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрлігі мен «Экономикалық зерттеулер институты» АҚ арасында жүзеге асырылатын мемлекеттік тапсырыс шеңберінде бөлінеді. ҰБО мемлекеттік тапсырыста ресурстардың бөлінуі көрсетілмегенін, сондықтан ҰБО-ге бөлінген ресурстардың көрсетілмегенін атап өтті. Қаржыландырудың бұл схемасы 2024 жылы (3.1-кірістірмені қараңыз) сол мемлекеттік келісім-шартқа сәйкес өзгереді, бұл кезде Қазақстан Республикасының Ұлттық экономика министрлігі ҰБО Хатшылығының функцияларын қаржыландыруды арнайы бөледі. Мемлекеттік тапсырыс шеңберінде ресурстарды жаңа бөлу қосымша «Экономикалық зерттеулер институты» АҚ шеңберінде ҰБО хатшылығына жеке бөлімше

бөлуге мүмкіндік береді. Бюджеттің атқарылуы туралы ақпарат Қазақстан Республикасының Ұлттық экономика министрлігіне, Қазақстан Республикасының Қаржы министрлігіне және Қазақстан Республикасының Жоғарғы есеп палатасына үлгі бюджеттік рәсім шеңберінде ұсынылады.

Үкімет өкілдерінің пікірлері ҰБО табысты болуы үшін жеткілікті ресурстар қажет екенін атап өтті. ҰБО 2023 жылға дейін негізінен жоғарылатуға бағытталған ҰБО функциясын қолдау үшін ресурстар жеткілікті екенін, бірақ сұраныстар санының артуына байланысты тұрақты штаттық құрылымды құру және қаржылық ресурстарды ұлғайту қажеттілігі туындады деп көрсетті. Бұл мәселелер 2024 жылы ҰБО қайта құрылымдау кезінде шешіледі деп күтілуде.

Есеп беру

ҰБО жыл сайын ЭЫДҰ-ға есеп береді және өз есептерін жалпыға қолжетімді етеді. Бұл есептер ҰБО веб-сайтында 2020 жылдан бері жарияланып келеді. Баяндамалар қазақ және орыс тілдеріне қосымша аударылды. ҰБО төменде көрсетілгендей, атқарушы органға өз қызметі туралы есеп беретінін көрсетті.

ҰБО төрағасы жоғарыда атап өтілгендей, Қазақстан Республикасы Премьер-Министрінің төрағалығымен өтетін ЭЫДҰ-мен Ынтымақтастық жөніндегі кеңестің отырысында ҰБО-нің жыл сайынғы есептерін ұсынады. 2020-2022 жылдарға арналған есептер ҰБО сайтының қазақ тіліндегі нұсқасында қолжетімді.²⁷ ҰБО сонымен қатар «Экономикалық зерттеулер институты» АҚ Қазақстан Парламентінің жұмыс органы болып табылатын Парламентаризм институтымен тығыз байланыста жұмыс істейтінін атап өтті. Бұл ынтымақтастық ҰБО және БЖЖ бойынша жүргізіліп жатқан жұмыстар туралы ақпарат алмасуға мүмкіндік берді. ҰБО ресми түрде қарым-қатынас орнату үшін осы органмен ынтымақтастық туралы меморандумға қол қою ниетін мәлімдеді. ҰБО бұл қатынастар оған өз қызметі туралы басқа мемлекеттік органдарға есеп беруге жеткілікті мүмкіндік береді деп есептеді.

	Деректер алынды	Ұсыныстар
1.1	Мүдделі тараптар ҰБО-тің өзін және оның қызметін, әсіресе соңғы жылдары құру және дамыту жөніндегі күш-жігерін анық біледі. 2024 жылдың қаңтарында күшіне енген ҰБО құрамы теңгерілмеген. Кәсіподақ мүдделі тараптарын ҰБО институционалдық тетіктерінен алып тастау кәсіподақтар мен жұмысшылардың дауысын жоққа шығарады және нақты органдарға бірнеше өтініштер берген осы топтың ҰБО механизмінің сенімділігін шектеуі мүмкін.	ҰБО негізгі мүшелері ретінде кәсіподақ өкілдерін қосу арқылы барлық мүдделі тараптар топтарының өзінің институционалдық құрылымдарында ұсынылуын қамтамасыз етуі керек.
1.2	2024 жылдың қаңтарына дейін ҰБО негізгі мүшелерінің жартысы мен жекелеген сарапшылардың қатысуымен ҰБО консенсус негізінде шешімдер қабылдады. Шешім қабылдаудың жаңартылған процедуралары ҰБО мүшелерінің үштен екісі қатысқан көпшілік дауыс беруге мүмкіндік береді. Атап айтқанда, ҰБО мүшесі мүдделер қақтығысына байланысты дауыс беруден бас тартқан жағдайда, шешім қабылдау процесі теңгерімсіз болуы мүмкін және ҰБО-нің бейтараптығын қабылдауға байланысты проблемаларға әкелуі мүмкін.	Нақты немесе болжанған бейтараптық проблемаларын болдырмау және мүмкіндігінше теңдестірілген дауыс беруді қамтамасыз ету үшін ҰБО барлық мүше топтардың консенсусына негізделген шешімдер қабылдауға ұмтылуы керек. Сондай-ақ ҰБО мүшелерінің санаттары арасында дауыстардың тең санын бөлу және кейбір топ мүшелері болмаған немесе олардан бас тартқан жағдайда да барлық топтардың ұсынылуын қамтамасыз ету үшін мүшелердің әр тобынан кемінде екі

²⁷Қол жетімді: https://economy.kz/kz/Nacionalnyj_kontaktnyj_centri/NCP_reports_kaz/ (қазақ тілінде)

		өкілді қосу арқылы дауыс беру тепе-теңдігін қамтамасыз ете алады.
1.3	<p>ҰБО өзінің операциялық процедураларын белгілеу бойынша нақты күш-жігерін көрсетті және бұл процедураларды ҰБО механизмінің болжамдылығы мен жауапкершілігін сақтай отырып, министрлік бұйрықтарына енгізді. Дегенмен, бұйрықтар әрқашан Әдістемелік нұсқауларда көрсетілген ережелерге және тілге сәйкес келмейді. Жаңартылған бұйрықтар қосымша сарапшыларды ҰБО құрамынан шығарып тастайды және сараптамалық қызметтерді көрсету туралы аз ақпаратты қамтиды.</p>	<p>ҰБО-лер өздерінің ішкі тілін біркелкілік талаптарына сәйкестендіріп, жалпы тілге және Нұсқаулықтың ережелеріне сәйкестендіріп, жұмыс процедураларын қайта қарауы керек. ҰБО сарапшылық кеңес беру туралы қосымша ақпаратты ұсынуы керек, мысалы, ҰБО қажет болған жағдайда байланысуға болатын тиісті сыртқы сарапшылардың тізімін жүргізетінін ескертеді. Мұндай тізім бұрынғы сарапшылар тізімінде - ҰБО мүшелерінің негізіне ие болар еді.</p>

4 ЭЫДҰ Басшылық — қағидаттарын ілгерілету

Ілгерілету жоспары

ҰБО 2023 жылға арналған ілгерілету жоспарын әзірледі. Бұл жоспарды, сондай-ақ 2020-2022 жылдарға арналған ілгерілету жоспарларын ҰБО веб-сайтында табуға болады (қараңыз: ҰБО іс-шаралар жоспары). ҰБО ҰБО механизмі 2020 жылға дейін жақсы белгілі емес немесе кеңінен насихатталмағанын көрсетті. Жоспар ҰБО жүзеге асыруды жоспарлап отырған іс-шаралардың тізімі, оның ішінде іс-шараның атауы, оның орындалуын тексеру тәртібі, аяқталу мерзімі және осы іс-шараларға жауапты тұлғалар көрсетілген кесте түрінде құрылымдалған. Бұл әрекеттер келесі төрт санатқа бөлінеді:

1. ҰБО қызметін нормативтік-құқықтық қамтамасыз ету;
 - a. Бұған ҰБО және Хатшылық туралы ережелерді, сондай-ақ істерді қарау тәртібін бекіту кіреді.
2. Операциялық және ұйымдастырушылық мәселелер;
 - a. Бұған ЭЫДҰ Хатшылығына жыл сайынғы есеп беру және WGWG және ҰБО желілік жиналыстарына қатысу кіреді.
3. ҰБО-ны насихаттау және танымал ету;
 - a. Бұған ҰБО мен Нұсқауларды ілгерілетуге арналған жалпы семинарлар мен кездесулер, шетелдегі дипломатиялық миссияларда қызмет көрсету, ҰБО басқалар ұйымдастырған іс-шараларға қатысу, ҰЭМ-ге қолдау көрсету және аударма жұмысы сияқты іс-шаралар кіреді.
4. ҰБО-дегі жағдайлық зерттеулер.
 - a. Бұған ҰБО отырыстарының хаттамаларын, ҰБО жарияланымдарын жүргізу және өтініштерді қарау контекстінде басқа ҰБО-мен үйлестіру кіреді.

Жоспар ҰБО-тің жыл ішіндегі қызметіне шолу жасағанымен, тек үшінші бөлім ғана алға жылжымен тікелей байланысты, ол ҰБО-тің өзін ілгерілетуге және танымал етуге, соның ішінде Нұсқаулықтарды ілгерілетуге бағытталған. Процедураларға (IB1.) енгізілген Тиісті тексеру жөніндегі нұсқаулықтарды немесе ұсыныстарды ілгерілетуге арналған санат жоқ. Оның үстіне, ол мақсатты аудиториялар, мақсатты секторлар, нақты оқиғалар, бастапқы хабардарлық деңгейлері туралы ақпарат немесе жарнаманы жоспарлаудың ең жақсы тәжірибесі болып саналатын басқа ақпарат туралы нақты мәліметтерді бермейді. ҰБО жыл сайын іс-шаралар жоспарында көзделген іс-шаралардың аяқталуы туралы есеп құрастырылатынын, оның нәтижелері бойынша іс-шараларды келесі жоспарға енгізу қажеттілігін көрсететінін немесе оларды аяқталды деп санауға болатынын атап өтті. ҰБО өзінің негізгі мүшелерін жобаны келісу үшін, ал сарапшыларды сұрауларды өңдеуге қатысты бөліктерді келісу үшін шақырады. Азаматтық қоғамның кері байланысы жоспардың неғұрлым мазмұнды болуы мүмкін екенін және оны әзірлеуде барлық ҰБО мүшелерінің қолдауына көбірек сенетінін көрсетті.

ҰБО-ны ілгерілету туралы 3-бөлімде жыл ішінде атқарылатын нақты іс-шаралар

жоспарға енгізілмеген. ҰЭМ қолдауын қоспағанда, нақты мақсатты мүдделі топтар да жоспарда көрсетілмеген. Сонымен қатар, жоспарда қолданылған аббревиатуралардың бөлінуі берілген.

Іс-шаралар жоспарына қосымша, 2022 жылы ҰБО «Ұлттық байланыс орталығын (ҰБО) ілгерілету және танымал ету жол картасын, сондай-ақ ЭЫДҰ Қазақстандағы көпұлтты кәсіпорындарға арналған нұсқаулықтарын» әзірледі.²⁸ Жол картасында Ұлттық экономика министрлігіне де, көпұлтты кәсіпорындарға да қатысты «MNE» аббревиатурасы пайдаланылады, бұл кейде шатасуға әкеледі. ҰБО жол картасының қазақша да, орысша да нұсқаларында мұндай ұқсастықтар жоқ екенін атап өтті. Жол картасында іс-шаралардың атаулары, оларды жүзеге асыру нысаны, орындау мерзімдері мен жауапты тұлғалар қамтылды. Іс-шаралар төрт санатқа бөлінді: көп ұлттық кәсіпорындармен (КҰК) және ШОБ-пен жұмыс істеу, азаматтық қоғаммен жұмыс істеу, ҰБО-ны құқықтық жүйеге енгізу және халықаралық ынтымақтастық.

- ҰЭМ-мен жұмыс істеуге байланысты іс-шаралар Қазақстандағы ҰЭМ тізімін жасауды, Ұлттық экономика министрлігімен БЖЖ-ға қатысты тұжырымдамалар мен салалық келісімдерді әзірлеуді, қоршаған ортаны қорғау, әлеуметтік және корпоративтік басқару қағидаттарын тарату және хабардар етуді қамтиды. Арнайы оқиғалар қамтылмаған. ШОБ субъектілерімен жұмыс өсу секторы бойынша БЖЖ стандарттарын қайта қарау, ШОБ үшін даму секторлары және БЖЖ қол жеткізу бағдарламасын әзірлеу және БЖЖ стандарттарына сәйкес келетін ШОБ субъектілеріне мемлекеттік қолдау пакетін ұсыну мүмкіндігін зерттеу сияқты жоспарларды қамтиды. Іс-шаралар БЖЖ-ге қатысты компанияларға арналған құралдарды әзірлеу мүмкіндігін қарастырғанымен, олар мұндай құралдарды алға ілгерілету бойынша арнайы іс-шараларды қамтымады.
- Азаматтық қоғамды қатыстыратын ұсынылып отырған іс-шараларға Басшылық қағидаттарды бұзудың ықтимал тізілімін жасау (4.1-кірістірмені қараңыз), ықтимал бұзушылықтар туралы КҰК өкілдерімен ақпараттық кездесулер өткізу, азаматтық қоғам мен ҚР Ұлттық экономика министрлігі арасындағы диалог бойынша бірлескен іс-шаралар жоспарын әзірлеу кіреді. Қазақстан Республикасы. Жоспар азаматтық қоғамның қандай да бір нақты субъектілерімен ынтымақтастықты қарастырмайды немесе азаматтық қоғамның мүдделі тараптарына бағытталған нақты іс-шараларды атап көрсетпейді.
- ҰБО-ны құқықтық жүйеге енгізуге арналған бөлімде Қазақстан Республикасы Әділет министрлігіне ХБ стандарттарын міндетті түрде қолдану қағидаты бойынша ұсыныстар енгізу, ҰБО-ні ұлттық медиация жүйесіне енгізу, БЖЖ және ҰБО талаптарына сәйкестікті жақсарту, сондай-ақ БЖЖ заң жүйесіне енгізу жөніндегі жұмыстарды қамтиды.
- Халықаралық ынтымақтастық бойынша қорытынды бөлімде ЭЫДҰ-мен Әдістемелік нұсқауларды қолдану бойынша бірлескен зерттеу жүргізу бойынша ынтымақтасу туралы ұсыныс және тәжірибе алмасу үшін Оңтүстік Кореяның ҰБО-мен бірлескен кездесу өткізу туралы ұсыныс кіреді.

Жоспарға кәсіподақ мүдделі тараптарына қатысты ақпараттар немесе ақпараттар кірмейді. Қызметтің әрбір түрін жүзеге асыруға жауапты тұлға жалғыз немесе басқа мемлекеттік органмен бірлесіп ҰБО Хатшылығы болып табылады. Жобаны жүзеге асыруға қолдау көрсету үшін ҰБО-нің негізгі мүшелерінің немесе бизнесті, азаматтық қоғамды немесе кәсіподақтарды білдіретін сарапшылардың ешқайсысы тартылған жоқ. Жоспар ҰБО іс-қимыл жоспарына қарағанда біршама егжей-тегжейлі болса да, онда барлық мүдделі тараптар топтарына бағытталған, нақты іс-шараларды анықтайтын және нақты секторлар мен аймақтарға бағытталған стратегия жоқ. Бір қызығы, жоспарда

²⁸Қол жетімді: https://economy.kz/documents/OECD/NKC/Doroznaja_karta_po_razvitiju_NKC/DK_kaz.pdf

әлеуетті үміткерлер арасында ҰБО өтініштерін қарау механизмін ілгерілету стратегиясы жоқ. 2023 жылға арналған жол картасы әзірленбеген.

4.1-баспа. ЭЫДҰ Басшылық қағидаттарының ықтимал бұзушылықтарының визуалды бақылау тізімі

Қазақстан ҰБО азаматтық қоғамға бағытталған, бірақ барлық мүдделі топтар үшін қолжетімді брошюра әзірледі, онда Басшылық қағидаттарды бұзатын кәсіпорындардың ықтимал мысалдары анықталған. Тізілім Нұсқаулықтың тақырыптық бөлімдеріне сәйкес құрастырылған және бұзушылықтардың дәлелді мысалдарын қамтиды.

4

ILLUSTRATIVE REGISTER OF POSSIBLE VIOLATIONS OF THE OECD GUIDELINES
BY MULTINATIONAL ENTERPRISE ENTITIES

National
Contact
Point

POSSIBLE VIOLATIONS OF INDUSTRIAL AND LABOR RELATIONS

- Failure to respect the right of workers to form or join trade unions or representative organizations of their choice for the purposes of collective bargaining.
- Discrimination against workers in relation to employment or occupations on grounds such as race, color, sex, religion, political opinion, national or social origin, or other status.
- Failure to engage in constructive negotiations, whether individually or through employers' associations, with such representatives with a view to reaching agreements on terms of employment.
- Failure to replace hazardous substances with harmless or less hazardous substances (where possible) within the manufacturing process.
- Use of child labour, including the worst forms of child labour.
- Paying wages that do not meet the basic needs of workers and their families.

Дереккөз: https://economy.kz/documents/OECD/NKC/MNP/Reestr_vozmoznyh_narushenij_ENG.pdf

ҰБО бірлескен ілгерілету іс-шараларды анықтау үшін серіктес ұйымдармен ынтымақтастық туралы меморандумдарға (ЫТМ) қол қойылғаны туралы хабарлады. Халықаралық арбитраж орталығымен ынтымақтастық туралы Меморандумға қол қойылды, онда даулар мен жанжалдарды шешудің баламалы әдістері мен тетіктерін ілгерілету бойынша ынтымақтастықты нығайту туралы келісімге қол жеткізілді.²⁹ ҰБО-мен осындай бірлескен іс-қимыл жоспарларын әзірлейтін ұйымдар мүдделі тараптарға ҰБО және Нұсқауларды ілгерілету туралы хабарлады. ҰБО-мен ЫТМ-ке кірген бизнес-мүдделі тараптардың пікірлері ҰБО-пен бірлескен іс-шаралар және ҰБО-тен тұрақты хат алмасу туралы хабарлады. ҰБО ынтымақтасатын мүдделі тараптардың пікірлері елде ақпараттарды елдің әртүрлі аймақтарына таратуға мүмкіндік беретін және ҰБО мүмкіндіктерін кеңейтуге мүмкіндік беретін ауқымды желілердің болуын атап өтті.

ҰБО бизнестің нақты хабардар болуын немесе ЭЫДҰ тиісінше тексеру жөніндегі нұсқаулықтары мен олармен байланысты ұсыныстарды пайдалануын қадағаламайды немесе өлшемейді. ҰБО Хатшылық сауалнама жүргізу әдістемесінің жобасын әзірлегенін, оны ҰБО мүшелері қарап жатқанын хабарлады. Әдістеме сауалнамаға

²⁹ см.: https://economy.kz/kz/Nacionalnyi_kontaktnyi_centri/Sobytiya_NKC/id=5525

қатысатын мақсатты топ арасында Әдістемелік нұсқаулар мен ҰБО қызметі туралы хабардар болу туралы ақпарат алуға бағытталатын болады.

Азаматтық қоғамның мүдделі тараптары ҰБО-тің, әсіресе оның жан-жақты веб-сайты арқылы алға ілгерілетудегі маңызды күш-жігерін атап өткенімен, кері байланыс Нұсқаулықтар мен ҰБО туралы ақпаратты таратуды күшейту қажет екенін атап өтті. Мүдделі тараптардың жалпы кері байланысы ҰБО-тің ілгерілету күш-жігері стратегиялық және оның қызметі нақты анықталғанын атап өтті. Бизнес өкілдері салалық жұмыс берушілер қауымдастықтарымен көбірек жұмыс істеуге болады деп есептеді, әсіресе олардың өкілдері өз желілерінде Нұсқаулықты түсіндіріп, таратса. Жалпы, ҰБО еліміздегі қарқынды дамып келе жатқан шағын және орта кәсіпкерлікке ерекше көңіл бөлу керек деп есептейді. Қазақстанның жаңа технологиялар мен бұқаралық ақпарат құралдарын дамытуға назар аударуына, сондай-ақ БЖЖ-ке қатысты ойларға ерекше назар аударылды.

Мүдделі кәсіподақ ұйымдарының пікірлері қызметкерлердің алдында тұрған кейбір негізгі мәселелерді, демек, жоғарылатудың мүмкін болатын мақсатты бағыттарын атап өтті: еңбек кодексі мен жұмысшылардың құқықтарын бұзу, кәсіподақ жиналыстарына кедергі жасау, кәсіподаққа кіру үшін жұмыстан шығару қорқыту және кәсіподақ құруға жол бермеу. Цифрлық технологияларға көшумен байланысты қосымша қиындықтар атап өтілді және күтілді, бұл қызметкерлердің жаппай жұмыстан босатылуына әкелуі мүмкін. Кері байланыс ҰБО шағымдарды қарау механизмін ілгерілету контекстінде жұмысшылар өздерінің құқықтарын және оларды қуғын-сүргіннен қорғайтын ықтимал ережелерді түсінуі керек екенін атап өтті.

Ақпараттық және ілгерілету материалдары

ҰБО қазақ, орыс және ағылшын тілдерінде өз веб-сайтында Нұсқаулық пен тиісті сараптама жөніндегі нұсқаулыққа сілтемелер мен ақпаратты ұсынады. Бірақ құжаттардың өзі тек ағылшын тілінде беріледі. Азаматтық қоғамның мүдделі тараптарының пікірлері ҰБО-ның көрінуі мен қолжетімділігін қамтамасыз ету үшін ұлттық тілдерге аударудың маңыздылығын атап өтті. ҰБО қазіргі уақытта Әдістемелік нұсқаулардың 2023 жылға арналған нұсқасын орыс тіліне аудару жұмыстары жүргізіліп жатқанын, одан кейін қазақ тіліне аударылатынын атап өтті. ҰБО бұл аударымдарды жүзеге асыруда басқа ҰБО-мен ынтымақтасқан жоқ.

Тиісті тексеру жөніндегі нұсқаулықтардың негізінде Қазақстан ҰБО ЭЫДҰ тиісті сараптама материалдарының негізгі элементтерін тарату, танымал ету және жинақтау үшін әзірленген Көпұлтты кәсіпорындардың мінез-құлық кодексін дайындады. Кодексте келесі тараулар бар:

- Кіріспе
- ЭЫДҰ тиісінше сараптама жүргізу жөніндегі нұсқаулықтары
- Өндіруші сектордағы мүдделі тараптардың тиімді қатысуы үшін ЭЫДҰ интеграцияланған бағалау нұсқаулары
- Тәуекел деңгейі жоғары аймақтардан келетін жауапты минералды жеткізу тізбегіне арналған ЭЫДҰ тиісті сараптама бойынша нұсқаулықтары
- ЭЫДҰ-ФАО Жауапты ауылшаруашылық құн тізбегі бойынша нұсқаулық
- Киім және аяқ киім жеткізу тізбегіндегі тиісті сараптама бойынша ЭЫДҰ нұсқаулығы
- Пайдалы қазбаларды жеткізу тізбегіндегі балалар еңбегін пайдаланудың ең нашар нысандарын анықтау және күресу бойынша практикалық шаралар
- ЭЫДҰ Жауапты корпоративтік несиелеу және бағалы қағаздарды андеррайтинг бойынша тиісті сараптама жүргізу жөніндегі нұсқаулықтары

- Институционалдық инвесторлар үшін бизнесті жауапты жүргізу жөніндегі нұсқаулықтары
- Сыбайлас жемқорлықтың алдын алу және спорттық іс-шараларды ұйымдастыруда БЖЖ насихаттау.

Кодекс 2023 жылғы Нұсқаулықтарда қолданылатын терминологияны көрсету үшін әлі жаңартылған жоқ. Ағылшын тіліндегі нұсқада кейбір қателер, түсініксіз тіл бар және әрқашан тиісті нұсқаулықтарда көрсетілген тілді пайдаланбайды. Кодекс трансұлттық компанияларға арналған ҰБО веб-сайтында жүктеп алуға болады (қараңыз: КҰК). ҰБО бұл кодтың басып шығарылған нұсқасында да бар екенін және ҰЭМ-мен кездесулерде қолданылатынын көрсетті. Іскерлік мүдделі тараптардың пікірлері тиісті тексеру Қазақстандағы салыстырмалы түрде жаңа тұжырымдама екенін көрсетеді және ҰБО оны бизнес арасында одан әрі ілгерілету мүмкіндігіне ие.

Сонымен қатар, ҰБО келесі материалдарды әзірледі:

- ҰБО мәселелері, жауапты бизнес жүргізу және басшылық қағидаттар туралы ақпараттық кітапша;³⁰
- КҰК үшін тиісті тексеру процедураларының қысқаша тізімі;³¹
- Нұсқаулықты бұзудың ықтимал мысалдарын суреттейтін брошюра;³²
- ҰБО қызметі туралы бейнеролик.³³

Азаматтық қоғамның мүдделі тараптарының кері байланысы тиісті сараптама жөніндегі нұсқаулықты және тиісті салалық жобаларды ілгерілетуге қатысты материалдарды әзірлеу және тарату бойынша ҰБО күш-жігерін оң қабылдағанын көрсетеді. Кері байланыс ақпараттың қосымша электрондық пошта арқылы жіберілгенін көрсетті.

Ілгерілету іс-шаралары

ҰБО оның құрылымы оған әртүрлі мүдделі тараптар топтарымен жиі жұмыс істеуге мүмкіндік береді деп санайды, соның ішінде мүдделі тараптарды қажет болған жағдайда, ҰБО қызметіне сарапшы ретінде қатысуға шақырады. Әйтпесе, ҰБО кездесулер, дөңгелек үстелдер және вебинарлар арқылы мүдделі тараптармен жұмысты жалғастыруды көрсетеді. ҰБО одан әрі ілгерілету үшін әртүрлі идеяларды зерттеуге ашық екенін білдірді және жалпы оның қызметін жақсарту бойынша күш-жігерді атап өтті. ҰБО өзінің кейбір ірі ілгерілету іс-шараларынан кейін сұраулар санының артқанын атап өтті.

ҰБО-ны ілгерілету жөніндегі іс-шаралар ҰБО веб-сайтының арнайы бетінде жарияланған («ҰБО оқиғалары» бөлімін қараңыз). ҰБО ҰБО-ның функциялары мен қызметімен, жауапты іскерлік жүріс-тұрыс стандарттарымен және Басшылық қағидаттармен таныстыру мақсатында ҰБО Хатшылығы мен КҰК арасында кездесулер өткізілгенін атап өтті. Осы тұрғыда ҰБО оң нәтижелерге ықпал етеді. ҰБО шағымдарды шешудің соттан тыс механизмі ретіндегі рөлі ҰБО басқа мүдделі тараптармен осындай кездесулер өткізілгенін көрсетті, ал бизнес өкілдерінің кейбір пікірлері ҰБО арнайы іс-шаралар ұйымдастыратынын атап өтті. оларды қызықтыратын тақырыптар бойынша арнайы іс-шаралар, мысалы, тау-кен өнеркәсібіндегі тиісті тексерулер бизнес-қоғамдастықтың мүдделі тараптарының пікірлері ілгерілету саласындағы ҰБО-пен ынтымақтастықты жалғастыруға дайын екендігін көрсетеді.

Соңғы бірнеше жылда ҰБО ҰБО нұсқауларын ілгерілетуге қатысты ілгерілету іс-

³⁰ Қараңыз: https://economy.kz/documents/OECD/NKC/Otvvet_vedenie_biznessa_ENG.pdf

³¹ см.: https://economy.kz/documents/About/Complaens/ENG_OtvvetVedeniye_check_list.pdf

³² Қараңыз: https://economy.kz/documents/OECD/NKC/MNP/Reestr_vozmoznyh_narushenij_ENG.pdf

³³ Қараңыз: <https://youtu.be/cqJ43Rs8UaA>

шараларды ұйымдастырды және оларға қатысты. ҰБО салалық кәсіподақтардың стратегияларына, медиацияның жаңа трендтеріне және климаттық жағдайларды ескеретін агротехнологияларға арналған осындай іс-шараларға қатысу туралы хабарлады. ҰБО оның еліміздің басқа өңірлеріне де ҰБО мен Нұсқауларды насихаттау үшін барғанын атап өтті. ҰБО қосымша қатыстыбасқа ҰБО-дан ҰБО-ның нақты мысалдарын ескере отырып, академиялық мүдделі тараптармен медиация бойынша оқытуды дамыту.

ҰБО басқа мемлекеттік органдармен тақырыптық талқылаулар, жалпы вебинарлар мен кәсіпорындарға арналған семинарлар сияқты бірқатар тақырыптар бойынша ілгерілету іс-шараларды өткізеді. Соңғы жылдары ҰБО барлық мүдделі тараптарға бағытталған іс-шараларды ұйымдастырып келеді.

ҰБО ұйымдастырған соңғы іс-шаралар мыналарды қамтиды:

- 2023 жылғы тамызда Қазақстан Жастар одағымен кездесу, ҰБО қызметін және оның өтініштерді соттан тыс қарау тетігі ретіндегі рөлін насихаттау. Одақ дауларды шешу алаңы ретінде ҰБО-ге қызығушылық танытты.³⁴
- «Böhmer Armature Kazakhstan» ЖШС зауыты үшін 2022 жылдың маусым айында зауыт қызметкерлерін ҰБО және БЖЖ қызметімен таныстыруға арналған семинар. Іс-шара соңында тараптар БЖЖ стандарттарын ілгерілету және енгізу бойынша ынтымақтастықты жалғастыруға келісті.³⁵
- 2022 жылдың қыркүйегінде «Әділет» тұтынушылардың құқықтарын қорғау қоғамдық бірлестігінің бас атқарушы директорымен кездесуде ҰБО қызметін және олардың экономикалық, экологиялық және әлеуметтік прогрестегі маңызды рөлін ескере отырып, қоғамдық ұйымдармен серіктестіктің маңыздылығын талқылау.³⁶
- 2022 жылдың қараша айында ҰБО-нің 10 жылдығына арналған конференция ұйымдастырылды.³⁷ Конференцияда ҰБО жетістіктері, проблемалары мен одан әрі жетілдіру перспективалары талқыланды. Осы конференция аясында ҰБО бойынша ғылыми монографияның тұсаукесері өтті. Монография қазіргі уақытта орыс тілінде баспа кітап ретінде қол жетімді.

Мүдделі тараптардың жалпы пікірлері ҰБО өзінің іс-шараларында да, басқа тараптар ұйымдастырған іс-шараларға қатысушы ретінде де ілгерілету іс-шараларға жиі қатысатынын атап өтті. Азаматтық қоғамның мүдделі тараптарының пікірлері ілгерілету іс-шараларда барлық ҰБО мүшелерінің кең өкілдігінің жоқтығын атап өтті, өйткені көптеген іс-шаралар тек ҰБО хатшылығына қатысты. Кәсіподақ мүдделі тараптарының пікірлері ілгерілету іс-шаралар бойынша ҰБО-мен қарым-қатынасты арттыруға дайын екендігін көрсетті және олар Нұсқаулықты өз бетінше алға жылжытып жатқанын атап өтті. Жалпы кері байланыс апелляциялық шағымдарды қараудың соттан тыс механизмі ретінде ҰБО рөлі туралы көбірек іс-шаралар өткізуге болатынын атап өтті.

Веб-сайт

«Экономикалық зерттеулер институты» АҚ веб-сайтында Қазақстанның ҰБО веб-парағы маңызды орын алады. Веб-параққа сілтеме Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрлігінің сайтында да орналастырылған³⁸ және «Атамекен» ҰКП сайтында.³⁹ ҰБО

³⁴ қар.: https://economy.kz/kz/Nacionalnyj_kontaktnyj_centr/Sobytiya_NKC/id=5850(қазақ)

³⁵ қар.: https://economy.kz/kz/Nacionalnyj_kontaktnyj_centr/Sobytiya_NKC/id=4746

³⁶ қар.: https://economy.kz/kz/Nacionalnyj_kontaktnyj_centr/Sobytiya_NKC/id=5243

³⁷ қар.: https://economy.kz/kz/Nacionalnyj_kontaktnyj_centr/Sobytiya_NKC/id=5497

³⁸ қар.: <https://www.gov.kz/memleket/entities/economy/press/article/details/18646?directionId=6109&lang=k>

³⁹ қар.: <https://atameken.kz/ru/pages/1142-nacional-nyj-kontaktnyj-centr-kazahstana>

оның қызметінің ашықтығын арттыру және мүдделі тұлғалардың тиісті ақпаратқа қол жеткізуін қамтамасыз ету үшін веб-сайтты үнемі жаңартып отыратынын айтты.

Мүдделі тараптардың пікірлері веб-сайттың ыңғайлы интерфейсте барлық қажетті ақпаратты қамтитын пайдалы құрал екенін көрсетті. Одан әрі кері байланыста азаматтарды ақпараттандыру үшін әлеуметтік желілерді белсенді пайдалану қажеттілігі атап өтілді. Үкімет өкілдері сондай-ақ ақпаратты тарату және кең аудиторияны, әсіресе әлеуетті үміткерлерді қамту үшін бұқаралық ақпарат құралдарын пайдалануды атап өтті. ҰБО жарнамалау үшін өзінің әлеуметтік желілерін пайдаланатынын көрсетпеді, бірақ оған промоушн серіктестері БАҚ-та сілтеме жасайтынын атап өтті, мысалы, Қазақстандағы фармацевтикалық индустрия туралы онлайн мақалада.⁴⁰ Сондай-ақ ҰБО «Экономикалық зерттеулер институты» АҚ Facebook парақшасында жариялау мүмкіндігін атап өтті.⁴¹ ҰБО серіктестерінің әлеуметтік желілердегі аккаунттары жарнаманы қолдау үшін жеткілікті деп есептеді, бірақ болашақта өз аккаунттарын құруды қарастырады.

Қазақстан ҰБО сайтында келесі бөлімдер бар:

- ҰБО туралы
- ЭЫДҰ Басшылық қағидаттары
- ЭЫДҰ тиісінше сараптама жүргізу жөніндегі нұсқаулықтары
- ҰБО өтініштерін қарау тәртібі
- Апелляцияны онлайн жіберу
- ҰБО іс-шаралар жоспары
- Шағымды қарау процесі
- КҰК
- ҰБО туралы БАҚ
- ҰБО оқиғалары
- ҰБО қызметі туралы есептер
- Жиі қойылатын сұрақтар
- ҰБО контактілері

ҰБО туралы

ҰБО веб-бетіндегі «ҰБО туралы» бетінде ҰБО негізгі сипаттамасы және ілгерілету бейне бар (Ақпараттық және ілгерілету материалдарды қараңыз), ҰБО негізгі міндеттері және өртүрлі жүктеп алынатын қолдау материалдары. ҰБО функциясын сипаттау үшін қолданылатын тұжырым кейде веб-сайт мәтініндегі кейбір қосымша қателерге байланысты түсініксіз.

Веб-бетке сәйкес, ҰБО ЭЫДҰ Басшылық қағидаттарының «ережелерді бұзу туралы шағымдарды қараудағы алқалы шешім қабылдау органы» ретінде сипатталған. Бұл тұжырым ҰБО функциясын түсінбеушілікке әкелуі мүмкін, мысалы, ҰБО өңдеген шағым болжалды бұзушылық емес, Нұсқаулықты автоматты түрде бұзу болып табылады деген сенім. ҰБО бұл тұжырым оның жаңартылған істі қарау рәсімдерінің жобасында түзетілгенін көрсетті. ҰБО веб-сайты сәйкесінше реттелуі керек. ҰБО жариялаған өртүрлі ақпараттық материалдарда қолданылатын «жолдама» термині өтініштерді шешу

⁴⁰ қар.: <https://pharm.reviews/ru/stati/sobytiya/item/7797-farmatsevticheskaya-otrasl-rk-nuzhdaetsya-v-peresmotre-podkhodov-k-regulyatornoj-politike>

⁴¹ қар.: <https://www.facebook.com/economic.research.kz/>

механизмі ретінде ҰБО рөлінің соттан тыс сипатына қатысты шатасуға әкелуі мүмкін. ҰБО терминдер ұлттық заңнамаға және Қазақстан халқы арасында қалыптасқан тәжірибеге сәйкес қолданылғанын көрсетті. ҰБО бұл терминді қолдану әлеуетті үміткерлер арасында шатасуға әкелмейді деп есептеді.

Бұл бетте ҰБО қызметінің бір бөлігі «жеке және/немесе заңды тұлғалардың өтініштерін қарастыру...» деп сипатталған. Бұл тұжырым «ҰБО талқылау үшін форум және бизнес-қоғамдастыққа, жұмысшылар ұйымдарына, басқа үкіметтік емес ұйымдарға және басқа да мүдделі тұлғаларға көмектесу үшін жетекші қағидаттарға қатысты тәжірибесімен бөлісу»⁴², мүмкін, әлеуетті үміткерлер пулын тарылту. ҰБО атап өткендей, Қазақстан Республикасының Азаматтық кодексіне сәйкес,⁴³ заңды тұлға ретінде қоғамдық ұйымдар мен КҰК-ның әртүрлі түрлері құрылады, сондықтан бұл тұжырым оларды жоққа шығармайды.

ҰБО құрылымы (веб-бет)

ҰБО құрылымына арналған бетте инфографика бар (3.1-суретті қараңыз) Қазақстандық ҰБО мүше ұйымдар туралы. Бұл бетте қосымша түсіндірме мәтіні жоқ. «Сарапшыларға» сондай-ақ «Кәсіподақтар» және «ҮЕҰ» кіреді, дегенмен Қазақстанның ҰБО-мен ынтымақтасатын нақты кәсіподақтар мен ҮЕҰ көрсетілмеген. Кәсіподақтар мен ҮЕҰ нақты мүшелері Министрліктің ҰБО туралы веб-парақшасындағы тиісті бұйрығында көрсетілген.

ЭЫДҰ Басшылық қағидаттары

Басшылық қағидаттардың арнайы бетінде оларға шолу берілген. Жазу кезінде бұл бет Басшылық қағидаттардың 2023 нұсқасын көрсету үшін жаңартылмаған. Сонымен қатар, тұжырымдар әрқашан Басшылық қағидаттарда көзделген нәрсені көрсетпейді, мысалы, «қолдаушылар» дегеннің орнына «қосылу елдері» дегенді пайдалану. ҰБО материалдары бастапқыда дайындалғандықтан, терминологияда кейбір дәлсіздіктер бар екенін атап өтті қазақ және орыс тілдерінде және ағылшын тіліне аударылған «Экономикалық зерттеулер институты» АҚ баспасөз қызметтері хатшылық жақын арада бұл қателіктерді жою бойынша жұмыс істейтінін хабарлады.

Бұл бетте Тиісті тексеру нұсқаулары туралы қосымша ақпарат берілген. Төменде веб-бетте нұсқаулықтың әрбір тарауының қысқаша сипаттамасы берілген. Бұл тараулар Нұсқаулыққа сәйкес тұжырымдалмаған «Көпұлттық кәсіпорындарға арналған ЭЫДҰ Басшылық қағидаттары» деген тақырыпта белгіленген. Сондай-ақ тарау атаулары 2011 жылғы Басшылық қағидаттардағы тарау атауларынан сәл өзгеше, мысалы, VI тарау (Қоршаған орта) «Қоршаған ортаны қорғау» ретінде берілген.

Тиісті сараптама нұсқаулығы

ҰБО-тің Тиісті тексеру нұсқаулығы веб-бетінде Нұсқаулықтың және тиісті салалық нұсқаулықтың әзірленуінің қысқаша мазмұны берілген. Веб-бетте ЭЫДҰ-ның тиісті тексеруге қатысты жарияланымдары бар (төменде көрсетілгендей), оларды қорытындыны көру және тиісті нұсқаулықты жүктеп алу үшін таңдауға болады.

⁴² ЭЫДҰ Басшылық қағидаттары (2023), I.C. процедуралары, https://www.oecd-ilibrary.org/finance-and-investment/oecd-kepuptty-kesiporyndarfa-javapty-biznes-tartipke-nusqaularp_81f92357-kz

⁴³ Қолжетімді: <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/K940001000>

4.1-сурет. Қазақстан ҰБО веб-сайты ЭЫДҰ тиісті сараптама бойынша нұсқаулықтарына арналған

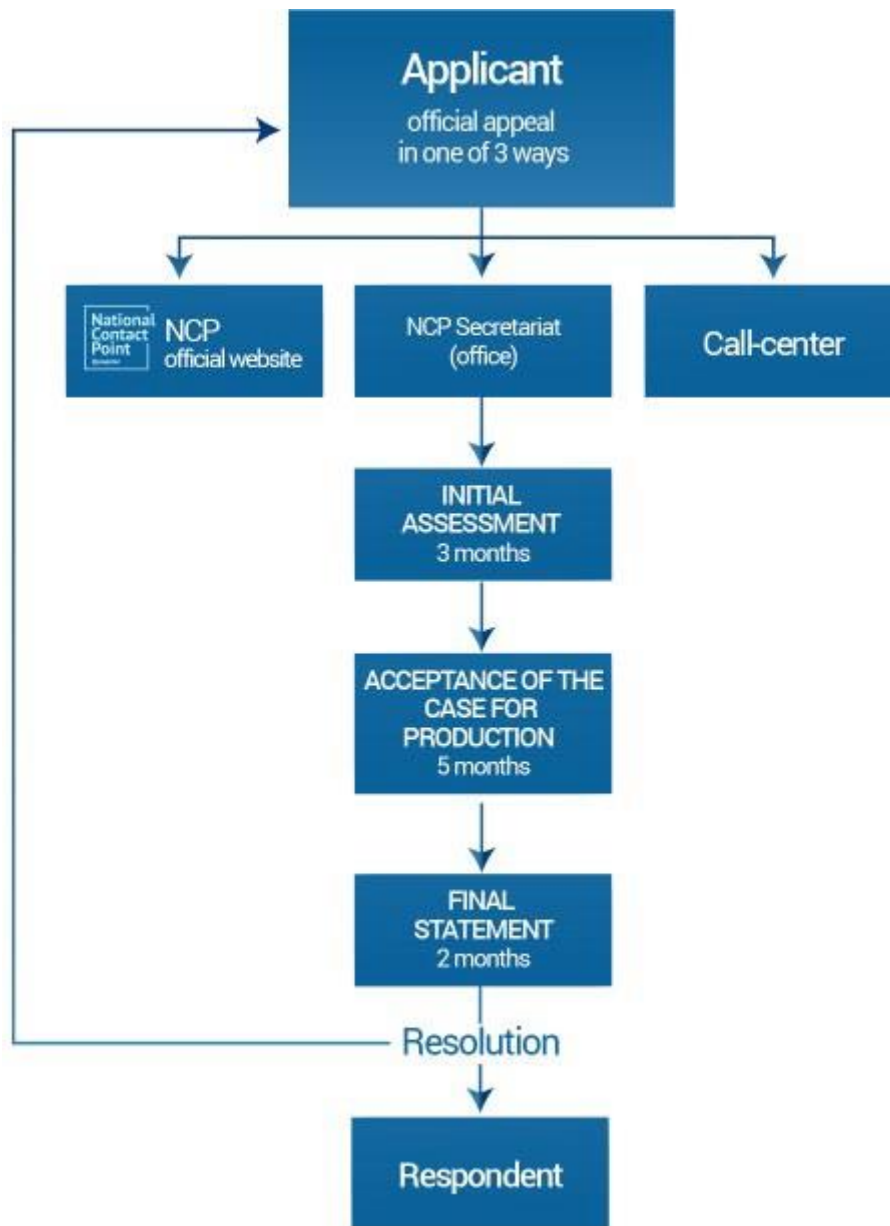
Ескертпе: Нұсқаулық туралы қосымша ақпаратты және байланысты құжатқа сілтемені көру үшін әрбір суретті нұққауға болады.

Дереккөз: Қазақстан ҰБО сайты: https://ecoNomy.kz/kz/Nacionalnyj_kontaktnyj_centr/OECD_Due_Diligence_Guidance/

ҰБО-ге өтініштерді қарау және онлайн өтінімді беру тәртібі

ҰБО веб-бетінің бұл бөлімінде ҰБО істі қарау процедураларына қатысты инфографика, Word құжатын жіберу пішінін жүктеп алу сілтемесі және істі қарау процедураларының толық нұсқасы бар.

4.2-сурет. ҰБО-де істерді қарау тәртібі туралы инфографика

Дереккөз: https://ecoNemy.kz/kz/Nacionalnyj_kontaktnyj_centr/Procedure_for_considering_appeals_to_ҰБО/

«Апелляцияны онлайн беру» бетінде апелляциялық онлайн нысаны бар. Осы материалдардың талдауын апелляциялар бөлімінен табуға болады.

ҰБО жұмыс жоспары

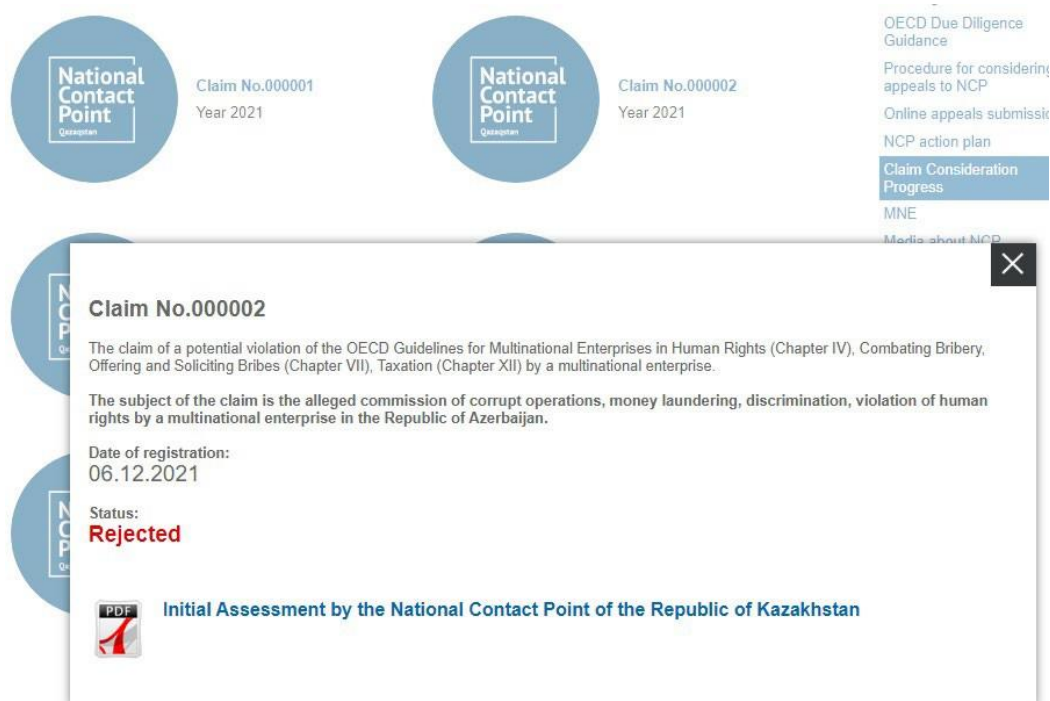
Бұл бетте ҰБО-ның жылдық жұмыс жоспарлары берілген. Жазу кезінде бетте 2020-2023 жылдарға арналған жоспарлар болды. 2023 жылға арналған ағылшын тілінің жоспары сол жылдың ортасында ҰБО веб-сайтына қосылды. Ілгерілету жоспары тарауында жоспарлар талданады.

Өтініштерді қарау барысы

Бұл бетте қазіргі уақытта немесе бұрын ҚР ҰБО қараған өтінімдер берілген. 4.3-суретте көрсетілгендей, апелляциялар нөмірлері және берілген жылы бойынша бетте

көрсетілген. Өтінім нөмірін басу арқылы оқырман көтерілген мәселелердің қысқаша сипаттамасын, берілген күнін, өтініштің ағымдағы күйін және кез келген тиісті ҰБО өтінішіне сілтемені ала алады.

4.3-сурет. Қазақстан ҰБО веб-парағы нақты істерге арналған

Дереккөз: Қазақстан ҰБО сайты: https://ecoNemy.kz/kz/Nacionalnyj_kontaktnyj_centr/Claim-progress/

КҰК

Қазақстан ҰБО веб-бетіндегі КҰК бетінде КҰК-ге бағытталған көмекші материалдар бар. Жүктеп алу үшін үш құжат қолжетімді:

1. Көпұлтты кәсіпорындардың мінез-құлық кодексі: ЭЫДҰ-ның тиісті сараптамалық нұсқаулары (Экономикалық зерттеулер институты)⁴⁴
2. Жылдам тексеру тізімі: ЭЫДҰ көпұлтты кәсіпорындарға арналған нұсқаулықтары (Экономикалық зерттеулер институты)⁴⁵
3. ЭЫДҰ-ның көпұлтты кәсіпорындарға арналған нұсқаулықтарының ықтимал бұзушылықтарының көрнекі бақылау тізімі (Экономикалық зерттеулер институты)⁴⁶

ҰБО туралы БАҚ

Бұл бет БАҚ-та Қазақстанның ҰБО қатысты тиісті жарияланымдарға арналған. Жазбаны жазу кезінде бұл бетте үкімет қолдайтын «Казахстанская правда» газетінде жарияланған ҰБО хатшылығының меңгерушісінің жазбаша сұхбатына сілтеме берілген.⁴⁷

ҰБО оқиғалары

Бұл бетте Қазақстан ҰБО өткізетін іс-шаралар ұсынылған. Бұл бет болашақ оқиғаларды

⁴⁴ Қол жетімді: https://economy.kz/documents/OECD/NKC/MNP/ENG_kodeks_povedeniya_predpriyatij.pdf

⁴⁵ Қол жетімді: https://economy.kz/documents/About/Complaens/ENG_OtvVedeniye_check_list.pdf

⁴⁶ Қол жетімді: https://economy.kz/documents/OECD/NKC/MNP/Reestr_vozmozhnyh_narushenij_ENG.pdf

⁴⁷ Қол жетімді: <https://economy.kz/documents/OECD/NKC/SMI/Otvstvvnst.pdf> (қазақ тілінде)

жарнамалауға арналмаған сияқты. 2023 жылға арналған ҰБО оқиғалары веб-сайттың ағылшын тіліндегі нұсқасында 2023 жылдың қыркүйегінде ғана қолжетімді болды. Бұған дейін 2023 жылғы оқиғалар қазақ және орыс тілдеріндегі веб-сайттарда қолжетімді болды, бұл веб-сайттың әртүрлі тілдегі нұсқалары бір уақытта немесе бір жүйелілікпен жаңартылмауы мүмкін деген болжам жасайды. Қазақстан ҰБО-ды ілгерілетуге арналған іс-шаралар туралы толық ақпарат ілгерілету іс-шараларына арналған бөлімде берілген.

ҰБО қызметі туралы есептер

Бұл бетте 2020, 2021 және 2022 жылдарға арналған ЭЫДҰ үшін ҰБО жылдық есептері берілген.

Жиі қойылатын сұрақтар

Бұл бөлімде жиі қойылатын сұрақтар мен оларға қысқа жауаптардың үш беті бар. Парақта орналастырылған сұрақтардың мысалдарын мына жерден көруге болады (4.4-сурет).

4.4-сурет. Сауалнаманың бірінші беті ҚР ҰБО сайтында орналастырылған

F.A.Q.

- +** What are the OECD Guidelines?
- +** What standards are contained in the Guidelines?
- +** What is a multinational enterprise?
- +** Who developed the OECD guidelines?
- +** Do the Guidelines apply to business partners?
- +** Are there any advantages in implementing the Guidelines?
- +** What is an NCP?
- +** Who can apply to the NCP?
- +** How long does it take to review applications to the NCP?
- +** How does the NCP differ from court or other instances?

Page: **1** 2 3

Дереккөз: Қазақстан ҰБО сайты: https://ecoNomy.kz/kz/Nacionalnyj_kontaktnyj_centrfaq/p=0

ҰБО контактілері

Қазақстан ҰБО веб-сайтының бұл бетінде ҰБО байланыс ақпараты, соның ішінде физикалық мекенжай, электрондық пошта мекенжайы және телефон нөмірі бар.⁴⁸ ҰБО бұл телефон нөмірі тек ҰБО-ге қатысты екенін және бүкіл орталықтың байланыс нөмірі емес екенін көрсетті. Бұл бетте сонымен қатар ҰБО Telegram ботына сілтеме бар, ол оны ҰБО мәселелеріне немесе жауапты бизнес жүргізуге қатысты мәселелерге қатысты

⁴⁸НСС байланыс орталығы: +77172-9999-12

ақпарат алу үшін пайдалануға болатынын ескертеді.⁴⁹

Сұрақтарға жауаптар

ҰБО байланыс деректері веб-бетте (электрондық пошта мекенжайы, телефон нөмірі және пошталық мекенжай) көрсетілген. Ол пайдаланушыларды кез келген сұрақтар бойынша хабарласуға шақырады. ҰБО қосымша сұрақтарға жауап беру үшін «ҰБО телеграмма ботын» ұсынады. Бизнес мүдделі тараптардың пікірлері Telegram арнасын ҰБО жаңалықтарын алу тәсілі ретінде пайдалануды атап өтті.

Басқа ҰБО-мен ынтымақтастық

ҰБО басқа ҰБО-мен ЭЫДҰ Хатшылығы ұйымдастырған ҰБО іс-шаралары аясында өзара әрекеттеседі. Қазақстандағы ҰБО басқа ҰБО-мен БЖЖ және мемлекеттік сатып алулар бойынша 2023 жылдың маусымында олардың вебинарына қатысқанын көрсеткенімен, басқа ҰБО ілгерілету немесе кросс-тренинг бойынша басқа ҰБО-мен бірлесіп жұмыс істеу тәжірибесі жоқ екенін хабарлады. Қазақстан ҰБО тәжірибе және озық тәжірибе алмасу мақсатында кездесулер өткізу арқылы басқа ҰБО-мен ынтымақтастықты кеңейту бойынша жұмыс туралы баяндады.

Осыған байланысты, ҰБО 2022 жылдың сәуір айында тәжірибе алмасу және жаңа ҰБО-тердің алдында тұрған қиындықтарды талқылау үшін жұмыс кездесуін ұйымдастыру үшін он тоғыз жаңа ҰБО-ге электрондық шақыру жібергенін атап өтті. ҰБО бұл электрондық поштаға ешқандай жауап алмағанын хабарлады. Тағы бір шақыру 2022 жылдың тамыз айында дәл сол алушыларға жіберілді, олардың ішінде үш ҰБО ұқсас кездесуге қатысуға келісті. Мұндай кездесудің нақты тақырыптары талқыланды.

	Деректер алынды	Ұсыныстар
2.1	ҰБО барлық мүдделі топтар үшін әртүрлі ілгерілету іс-шараларды өткізуге нақты күш салады және жыл сайын ілгерілету іс-шаралар жоспарларын әзірлейді. Дегенмен, ілгерілету іс-шараларды жоспарлау әрқашан стратегиялық бола бермейді және әртүрлі мүдделі тараптардың хабардарлығын немесе ілгерілету қажеттіліктерін бағалау стратегиясын қамтымайды, бұл көбінесе жоғары деңгейдегі ілгерілету іс-шараларға әкелді.	ҰБО өзінің ілгерілету қызметін жетілдіруді жалғастыра отырып, ол әртүрлі мүдделі тараптардың арасында ҰБО және Нұсқаулықтар туралы хабардарлықты өлшеу ережелерін қамтитын ілгерілетудің стратегиялық жоспарын әзірлеуі керек. Мұндай ақпарат болашақ ҰБО ілгерілету басымдықтарын хабардар етеді және тиісті тексеру, белгілі бір мүдделі тараптардың топтарын және секторларды бағыттау сияқты неғұрлым бейімделген ілгерілету әрекеттеріне мүмкіндік береді.
2.2	ҰБО өзінің институционалдық шаралары арқылы да, ілгерілету жұмысы арқылы да барлық түрлі мүдделі тараптармен қарым-қатынасты дамытты. Осындай байланыстардың болуына қарамастан, ҰБО-ны ілгерілету бойынша жұмыстардың басым бөлігі әлі күнге дейін ҰБО Хатшылығының қызметкерлерімен әзірленіп, жүзеге асырылуда.	ҰБО өз жетістіктерін жоспарлау мен жүзеге асыруды қолдау үшін өз мүшелерін және мүдделі тараптар желісін пайдалануы керек. Мүдделі тараптарды ҰБО ілгерілету жоспары мен іс-шараларын әзірлеуге тарту мүдделі тараптардың механизмге деген сенімін арттыруы мүмкін.

⁴⁹Ботты мына жерден табуға болады: https://t.me/ERIQeng_bot (Ағылшынша)

5 Апелляция

Қарау

Апелляциялық шағымдарды сотта шешудің ұлттық құқықтық нұсқаларымен салыстырғанда, ҰБО нақты мәселелерді шешудің жылдам механизмі болып саналады. ҰБО өтініштерді қараумен байланысты проблемаларды атап өтті, өйткені ол апелляцияға тараптарды тартудағы қиындықтарды атап өтті. ҰБО сонымен қатар бұл механизм ұлттық заңнамаға енгізілмегендіктен, мүдделі тараптар ҰБО қабылдай алатын шешімдердің күшіне күмән келтіретінін атап өтті. ҰБО егер бұл механизм ұлттық заңнамаға енгізілсе, өтініштердің саны артады деп есептейді. ҰБО елде шағымдарды қараудың басқа тетіктерінің бар екенін атап өтті, мысалы, ШОБ субъектілерінің қатысуымен тұтынушылардың құқықтарын қорғауға байланысты жеке тұлғалардан түскен шағымдарды қарау.⁵⁰ Қазақстан Республикасы Сауда және интеграция министрлігі жанындағы Тұтынушылардың құқықтарын қорғау комитетімен айналысады.⁵¹ Мүдделі тараптардың жалпы кері байланысы Қазақстандағы шағымдарды қарау тетіктері жүйесінде, атап айтқанда, дауларды соттан тыс шешуге балама ретінде ҰБО үшін орын бар екенін көрсетеді.

Сапар күнінде ҰБО барлығы жеті өтініш алды. ҰБО сұраулардың жоғары деңгейі ҰБО функциясын орындау үшін көбірек ресурстарды бөлуді талап ететінін көрсетті. Барлық өтініштер 2021 және 2023 жылдар аралығында қабылданды. Барлығы үш өтініш қарауға қабылданбады, оның төртеуі қаралуда. Азаматтық қоғамның мүдделі тараптарының пікірлері өтініштер санының айтарлықтай төмен болып қалғанын көрсетті, бұл халықтың, әсіресе ешқандай өтініштерді ескермеген азаматтық қоғам мен кәсіподақ өкілдерінің механизм туралы хабардар болмауын көрсетеді. Үкімет өкілдері сондай-ақ азаматтық қоғамның хабардар болмауы өтініштер санының азаюына әкеліп соғатынын атап өтті. Өз пікірлерінде бизнес-мүдделі тараптар ҰБО-нің көбірек істерді қабылдауына қызығушылық танытты және басқа ҰБО-ге жіберілген істер туралы ақпарат алуға қызығушылық танытты. Кейбір кері байланыстар бизнес мүдделі тараптардың қажет болған жағдайда механизмге қатысуға дайын екендігін көрсетті және Қазақстандағы медиацияның маңыздылығын атап өтті. Бизнес мүдделі тараптардың басқа кері байланыстары механизмге деген сенімді нығайту қажеттігін атап өтті.

ҰБО қараған өтініштердің әсер еткен негізгі секторы – өңдеу өнеркәсібі (үш жағдай), одан кейін қаржы және сақтандыру қызметі, ақпарат және коммуникациялар, кәсіби, ғылыми және техникалық қызмет, көтерме және бөлшек сауда, әрқайсысы бір өтінішпен. Өтініш берушілерге келетін болсақ, ҰБО-ға өтініштердің басым бөлігі жеке тұлғалардан (төрт) түскен. Олардан кейін кәсіподақтар (үш).

ҰБО қараған шағымдарда Әдістемелік нұсқаулардың ең жиі сілтеме жасайтын тараулары адам құқықтары (IV тарау) (бес іс), жалпы саясат (II тарау) (үш жағдай), еңбек және өндірістік қатынастар (V тарау) (үш іс) болып табылады. істер) және тұтынушылардың мүдделері (VIII тарау) (үш жағдай).

ҰБО қарастырған барлық өтінімдерге шолуды мына жерден табуға болады (Қосымша D).

⁵⁰ Қар.: <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z100000274> (Тұтынушылардың құқықтары туралы заң) <https://e-tutynushy.kz/main> (шағым платформасы)

⁵¹ <https://www.gov.kz/memleket/entities/mti-kzpp/activities/2640?lang=ru> (орыс)

Өтініштерді қарау тәртібі

Қарау

ҚР ҰБО-не өтініштерді қарау тәртібі ҰБО сайтында жарияланған және ағылшын және қазақ тілдерінде қолжетімді.⁵² ҰБО өтініштерді қарау тәртібі ҰБО 2020 жылғы 25 тамыздағы № 1 шешімімен бекітілгенін көрсетті. ҰБО Бұйрықтағы түзетулер жобасы Өдістемелік нұсқауларды 2023 жылға жоспарланған жаңартуды ескере отырып әзірленгенін және 2024 жылы күшіне енеді деп күтілетінін атап өтті. Келесі талдау қазіргі уақытта жалпыға қолжетімді ағылшын тіліндегі процедураларға назар аударады. ҰБО-ге өтініштерді қарау рәсімдері бес бөлімге («тараулар») бөлінген. Азаматтық қоғамның мүдделі тараптарының пікірлері істерді басқару және өтініш беру процесі жалпы алғанда қарапайым және қолжетімді болғанын атап өтті. Бұл тараулар келесі бөліктерден тұрады:

1. 1-тарау. Жалпы ережелер
2. 2-тарау. Шағымдарды беру және қарау
3. 3-тарау. ҰБО-ге берілген өтініштерді қарау тәртібі
4. 4-тарау. Тараптардың келісімінің сақталуын бақылау
5. 5-тарау. Қорытынды ережелер.

«Жалпы ережелер» атты бірінші тарауда өтініштерді қарау тәртібі Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрінің бұйрығымен бекітілген ҰБК туралы ережеге сәйкес әзірленгені белгіленген.⁵³ Қалған тарауда процедурада қолданылатын терминология түсіндіріледі.⁵⁴ Белгіленген шарттарға мыналар жатады:

- ЭЫДҰ көпұлтты кәсіпорындарға арналған нұсқаулықтары;
- Жауапты бизнес жүргізу;
- Көпұлтты кәсіпорын;
- Қазақстан Республикасының Ұлттық байланыс орталығы;
- ҰБО хатшылығы;
- Өтініш беруші;
- шағымдану;
- Анонимді шағым (жіберушіні анықтау мүмкін емес шағымды білдіреді);
- Қайталама өтініш (бір тұлғадан және сол мәселелер бойынша);
- ЭЫДҰ ұлттық байланыс нүктесі;
- ҰБО сайты.

Терминдер тізімінде қате бар, себебі екі «9» саны пайда болады, бірақ «7» термині жоқ. Өтініш берушінің ережесінде (6-тармақ) «Өтінім беруші трансұлттық кәсіпорынның қызметіне тікелей әсер ететін тұлға бола алмайды, бірақ ол өтінімге өзінің қатысуын көрсетуі керек» делінген. Бұл тұжырым кәсіпорынның қызметіне тікелей әсер ететін жеке тұлғаның нақты шағым жасай алмайтынын көрсетеді. Бұл ереже түсініксіз және шектеуші болуы мүмкін. ҰБО бұл тілдің әлеуетті үміткерлер пулын кеңейтуге арналғанын түсіндірді, егер олар байланыс көрсете алатын болса, өтініш берушіге тікелей әсер етпеуі керек. Дегенмен, ағылшын тіліндегі аудармасы түсініксіз болып қалады және оны

⁵² қар.: https://economy.kz/documents/OECD/NKC/Poryadok_rassmotreniya_obr_ENG.pdf

⁵³ 18.06.2020 №124 бұйрығымен, жаңа редакцияда 24.09.2020 №177 бұйрығымен.

⁵⁴ 1-тарау. Жалпы ережелер, 2, 1-11-тармақтар

қайта қарау керек. Тұтастай алғанда, қолданылатын терминология мен анықтамалар Нұсқаулықтың 2023 нұсқасымен жақсырақ сәйкестендірілуі керек.

Бесінші тарауда «Қорытынды ережелер» іс жүргізу процесіне қолданылатын кейбір жалпы принциптерді атап өтеді. Бұл тарауда ҰБО өтінішті қарау кезінде алынған құпия ақпаратты қорғауды қамтамасыз ететіні айтылған. Іс жүргізудің егжей-тегжейлері Тараптардың және ҰБО келісімінсіз үшінші тұлғаларға жарияланбайды. Өтінімнің жағдайы туралы өзекті ақпарат ҰБО сайтында орналастырылған. Шағымға қатысты барлық құжаттама ҰБО Хатшылығында сақталады, бірақ тек Тараптармен келісілген мәлімдемелер жарияланады. Соңында, тарауда ҰБО қызметі, Әдістемелік нұсқаулар және өтініштерді қарау тәртібі туралы кеңестерді ҰБО байланыс орталығынан алуға болатыны атап өтіледі. Қорытынды ережелер құпиялылыққа қатысты тіл тұрғысынан немесе әдепкі бойынша процесті мөлдір ету бойынша Нұсқаулықтың 2023 нұсқасына толық сәйкес келмейді.

Апелляциялық шағым беру

Апелляциялық шағым беру процесі 2 тарауда сипатталған. Шағым беру және қарау. Материалдарды ҰБО-ге үш жолмен жіберуге болады:

1. Тікелей ҰБО хатшылығының әкімшілік кеңсесіне
2. ҰБО веб-сайты арқылы
3. ҰБО байланыс орталығы арқылы

Бұл тарауда әрбір шағымда шағымданушының да, көпұлтты кәсіпорынның да толық аты-жөні, электрондық пошта мекенжайы мен телефон нөмірі, бұзылған Нұсқаулық ережелері және «ЭЫДҰ Басшылық қағидаттарын бұзу анықталған мән-жайлар қамтылуы тиіс.⁵⁵ Бұл тіл Әдістемелік нұсқауларды бұзуға әкеп соқтырған көтерілген мәселелердің сипаттамасын сұрауға арналған ба, әлде өтініш берушінің Рәсімдерде көзделмеген мұндай мәселелер туралы қалай хабардар болғанын түсіндіруді талап ете ме, бұл түсініксіз. ҰБО бұл ереженің өтініш берушіге ұйым Нұсқаулықты сақтамаған жағдайларды түсіндіруге арналғанын түсіндірді.

Шағымда жоғарыда көрсетілген мәліметтердің кез келгені жоқ болса, ҰБО Хатшылығы шағымды алған күннен бастап үш жұмыс күні ішінде жетіспейтін ақпаратты сұратады. Өтініш берушіге жетіспейтін ақпаратты ұсыну үшін күнтізбелік он бес күн беріледі.⁵⁶ Әрі қарай, 11.1-тармақта жетіспейтін ақпаратты белгіленген мерзімде ұсынбау өтінішті қабылдамауға әкеп соғатыны атап өтілген. Бұл тарауда өтініш берушілер өз қалауы бойынша өтініштің нақты мән-жайларын растайтын қосымша құжаттарды қоса бере алатыны атап өтіледі. Бұл міндетті талап ретінде көрсетілмеген.

Бұл тарауда Қазақстандық ҰБО-ға берілген өтінім Қазақстан Республикасында жұмыс істейтін Қазақстандық көпұлтты кәсіпорынға да, егер шетелдік трансұлттық кәсіпорынның Бас кеңсесі Басшылық қағидаттарды ұстанатын елде болса, шетелдік трансұлттық кәсіпорынға қатысты болуы мүмкін екенін түсіндіреді.⁵⁷ Бұл ереже Әдістемелік нұсқауларға қайшы келеді, өйткені Қазақстан Республикасында жұмыс істейтін шетелдік трансұлттық кәсіпорын Нұсқаулыққа бағыну үшін қосылатын елде бас кеңсесінің болуы қажет емес.

Өтініштерді қарау тәртібі қазақ, орыс және ағылшын тілдерінде қол жетімді апелляциялық нысанды әзірлеу қажеттілігін атап өтеді.⁵⁸, апелляциялық шағым берудің бірқелкі тәсілін қамтамасыз ету. Пішін жүктеп алынатын Word құжаты және онлайн

⁵⁵ 2-тарау. Шағым беру және қарау, 4, 1-4-тармақ

⁵⁶ Шағым беру және қарау 2-тарау, 5-тармақ

⁵⁷ Шағымдарды беру және қарау 2-тарау, 7-тармақ

⁵⁸ қар.: https://economy.kz/documents/OECD/NKC/Application_form_ENG.docx

жіберу пішіні ретінде қол жетімді.

Іс процедуралары осы өтініш беру процесінде апелляцияны қабылдамау себептерін береді. Өтінім қабылданбауы мүмкін, егер:

- Көрсетілген мерзімде ақпарат берілмейді (5-тармаққа сәйкес);
- Бұл алдыңғы өтініш қаралған немесе қабылданбаған жағдайда, қайталама өтініш (шағым берген сол тұлғадан және сол мәселелермен).

ҰБО осы тарауды жоғарыда көрсетілген себептер бойынша өтінішті қабылдамау қажет болса, өтініш берушіге себептерін көрсете отырып, бес жұмыс күні ішінде хабардар етілетінін ескерте отырып қорытындылайды. ҰБО өтініш берушілер өтініштерді кері қайтарып алуы мүмкін екенін атап өтеді.⁵⁹ Кері қайтарып алу үшін қандай процедура орындалатыны және мұндай кері қайтарып алу іс рәсімдерін бастапқы бағалауға дейін ғана қарастырылатыны көрсетілмеген. ҰБО кері қайтарып алуды түпкілікті мәлімдеме жарияланғанға дейін кез келген уақытта жасауға болатынын түсіндірді және ҰБО сұрау бойынша орындалған жұмыс туралы егжей-тегжейлі «баспасөз хабарламасын» шығарады. Соңында, бұл тарауда анонимді өтініштер (өтініш берушіні ҰБО анықтамаған жағдайларда) қарастырылмайтыны атап өтіледі.⁶⁰ Өтініш берушінің жеке басын компаниядан құпия сақтау туралы ереже жоқ. ҰБО түсіндірді, іс жүзінде, өтініш берушілер өздерінің жеке басын куәландыратын деректер КҰК үшін құпия болып қалуын сұрай алады, бұл ҰБО ұлттық құпиялылық заңнамасында да ескертіледі.⁶¹ Құпиялылық ережелері әдетте Басшылық қағидаттардың 2023 нұсқасына сәйкес келуі керек.

Бастапқы бағалау

Нақты іс бойынша іс жүргізу тәртібін бағалаудың бастапқы кезеңі «ҰБО қабылдаған апелляциялық шағымдарды қарау тәртібі» 3-тарауда егжей-тегжейлі сипатталған. ҰБО-ге өтініштерді қарау рәсімдерінде көзделген. Ағылшын тіліндегі «Шағым рәсімдері» тарауының тақырыбы басқа тілден нашар аударма болуы мүмкін және грамматикалық түсініксіз болуы мүмкін. ҰБО ағылшын тіліне аудармалар көбінесе орыс немесе қазақ тілдерінен жасалатынын түсіндірді және алдағы жобалар үшін мұны ескеруді көздеп отыр. Тарау келесі ақпаратты қамтитынын атап өтуден басталады:

1. Бастапқы бағалауды дайындау
2. Істі одан әрі қарауға қабылдау
3. Қорытынды мәлімдемені дайындау

Барлық қажетті ақпаратты алғаннан кейін бес жұмыс күні ішінде ҰБО өтініш берушіге одан әрі қарау үшін өтініштің қабылданғанын растайды. Сонымен қатар, ҰБО тиісті КҰК-ге осы іс бойынша жазбаша ұстанымын ұсыну туралы өтініштің көшірмесін жібереді. Кәсіпорын басқа елде орналасқан болса, ҰБО өтінішке қатысты басқа тиісті ҰБО-ны хабардар етеді.⁶² ҰБО қажет болған жағдайда кәсіпорынмен түсіндіру кездесуін ұйымдастыруға болатынын түсіндірді.

ҰБО хатшылығы өтінімді өңдеуге жіберу аяқталды деп есептелген күннен бастап екі ай ішінде «тексереді». Апелляцияны қарау рәсімдерінде Рәсімдерде көзделгендей, «қабылдау» дегеннің орнына «растау» термині қолданылатынын атап өткен жөн. ҰБО өтінімдерді «растау» туралы шешім қабылдаған кезде келесі критерийлерді ескереді.⁶³

- Өтініш берушінің жеке басын куәландыратын құжат;

⁵⁹ Шағымдарды беру және қарау 2-тарау, 13-тармақ

⁶⁰ Шағымдарды беру және қарау 2-тарау, 14-тармақ

⁶¹ қар.: <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z1300000094> (Жеке деректер және оларды қорғау туралы), <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/K940001000> (Қазақстан Республикасының Азаматтық кодексі, 126, 1017-баптар).

⁶² 3-тарау. ҰБО-ге берілген өтініштерді қарау тәртібі, 16, 3-тармақ

⁶³ 3-тарау. ҰБО-ге берілген өтініштерді қарау тәртібі, 17, 1-8-тармақтар

- Апелляцияның маңыздылығы мен негізділігі;
- КҰК мен апелляция арасындағы байланыстың болуы;
- Басқа заңды рәсімдердің қолданылуы;
- Егер іс жүргізу басқа органда жүргізілсе, іс жүргізуді ҰБО-де жүргізу мүмкіндігін растау;
- Басқа ішкі немесе халықаралық рәсімдер шеңберінде ұқсас сұрауларды қарау;
- ҰБО басқа елдерде қараған ұқсас істерді талдау;
- ҰБО көтерілген мәселелерді шешуге қатысуы жауапты бизнесті жүргізудің жаңа озық тәжірибесін енгізуге ықпал ете ме?

Апелляцияны қабылдау немесе қабылдау туралы шешім қабылдау критерийлері әдетте қолданыстағы процедураларға сәйкес келмейді. «Өтінімнің мәнділігі мен негіздемесі» критерийлерін қосу өтініш беруші процестің бастапқы кезеңінде ұсынуы тиіс «дәлелдер» сомасына жоғары шекті белгілеуі мүмкін. Сонымен қатар, БЖЖ бойынша озық тәжірибелерді әзірлеуге ҰБО қатысуының соңғы атап өтілген критерийлері Рәсімдерде қарастырылмаған (түсініктеме, 33-тармақ). Параллельді іс жүргізуге қатысты критерий Іске асыру рәсімдері туралы түсіндірменің І. 35-тармағында қамтылған барлық тиісті ережелерді көрсетпейді, оларды Нұсқаулықтың 2023 жылғы нұсқасына сәйкес келтіру үшін шағымдану рәсімдерінде жаңарту және кеңейту қажет.

Апелляцияларды қарау рәсімдері қажет болған жағдайда ҰБО Хатшылығының бастапқы дәлелдерді ұсыну үшін «растау кезеңінде» әрбір Тараппен жеке кездесулер ұйымдастыратынын атап өтеді.⁶⁴ «Тексерудің» нәтижелері ҰБО отырысында ұсынылады. ҰБО келесі шешімдердің бірін қабылдай алады:⁶⁵

1. Өтінішті одан әрі өңдеуге қабылдау және бастапқы бағалауға өтінімді рәсімдеу туралы шешім; немесе
2. Сұраныстарды одан әрі қарауға қабылдамау туралы шешім және процедураны аяқтайтын бастапқы бағалау мәлімдемесін беру.

Азаматтық қоғамның мүдделі тараптары мен ҰБО мүшелерінің пікірлері олардың істі бастапқы өңдеуге жауапты еместігін және дауыс беру процесі үшін тек онлайн байланысқа түскенін атап өтті. Кері байланыста ҰБО шеңберінде жеке кездесулер мен нақты істерді талқылаудың болмауы ішінара ҰБО мүшелерінің жоғары мәртебесіне (министрлер, вице-министрлер) байланысты, бұл осындай мәселелер бойынша кеңестерді жедел шақыруды қиындататыны айтылған. ҰБО Ковид-19 пандемиясына байланысты Қазақстанда 2022 жылдың ортасына дейін жеке кездесуге тыйым салынғанын атап өтті. Сондықтан, кездесулер виртуалды түрде өтті және дауыс беру ҰБО дауыс беруші мүшелеріне электронды пошта арқылы жіберілген бюллетеньдер арқылы жүргізілді.

Апелляциялық рәсім екі шешімнің де бастапқы бағалау туралы мәлімдемемен қоса берілуін қарастырса, қабылдаудан бас тарту туралы шешім Рәсімдерде қарастырылған терминологияда «қорытынды мәлімдемемен» қоса берілуі мүмкін.⁶⁶ ҰБО мұндай терминология олардың жаңартылған шағымдарды қарау процедураларына сәйкестендірілетінін растады.

Істі қарауға қабылдаған кезде ҰБО тараптардың аты-жөні мен тиісті мәліметтерді, апелляцияның мәнін, соның ішінде Әдістемелік нұсқаулардың тиісті тарауларын,

⁶⁴ 3-тарау. ҰБО-ге берілген өтініштерді қарау тәртібі, 18-тармақ

⁶⁵ 3-тарау. ҰБО-ге берілген өтініштерді қарау тәртібі, 20, 1-2-тармақтар

⁶⁶ ІС4 процедуралары.

қысқаша мазмұнын көрсете отырып, бастапқы бағалау туралы мәлімдемені дайындайды. ҰБО қабылдаған іс-әрекеттер, ҰБО-нің шағымды қабылдау туралы шешімінің негіздемесі және іс жүргізудегі келесі қадамдардың сипаттамасы.⁶⁷

Апелляциялық шағым қарауға қабылданбаған жағдайда, ҰБО Тараптардың атауларын және тиісті мәліметтерді көрсете отырып, бастапқы бағалау мәлімдемесін дайындайды, егер Тараптардың атауларын жарияламау туралы шешім қабылданбаса, шағымның нысанасының сипаттамасы, оның ішінде Нұсқаулықтың тиісті тараулары, ҰБО қабылдаған әрекеттердің қысқаша мазмұны және ҰБО-нің шағымды қабылдау туралы шешімінің негіздемесі.⁶⁸ ҰБО-нің апелляциялық шағымдарын қарау рәсімдерінде қолданылатын терминологияға қарамастан, рәсімдерге сәйкес, өтініш қарауға қабылданбағаннан кейін жасалған мәлімдеме түпкілікті мәлімдеме болып табылатынын тағы бір рет атап өткен жөн.

ҰБО-нің кез келген шешіміне сәйкес ҰБО Хатшылығы мәлімдеменің жобасын дайындайды және оны Тараптарға бекітуге жібереді. Тараптарға он жұмыс күні ішінде жазбаша ескертулер немесе ұсыныстар енгізу ұсынылады. Егер Тараптар ескертулер бермесе, өтінім келісілді деп есептеледі. Істі қарау рәсімдерінде бастапқы бағалаудың жобасы жіберілген күннен бастап жеті күнтізбелік күннің ішінде Тараптарға алынған болып есептелетіні ескеріледі.⁶⁹

Бастапқы бағалау барлық Тараптармен келісілгеннен кейін, ол ҰБО бекітуіне жатады. ҰБО мақұлдау процесі ескерілмеген. ҰБО ҰБО шешімдері консенсус арқылы қабылданатынын және апелляцияға қатысты ҰБО отырысына қатысуға шақырылған әрбір ҰБО мүшесі талқылауда сөз сөйлей алатынын атап өтті. Сонымен қатар, өтінімдерді қарау тәртібі өтінішті қараудың және бастапқы бағалауды дайындаудың жалпы мерзімі үш айдан аспайтынын көрсетеді. Қосымша түсіндіру қажет болған жағдайда бұл мерзім ұзартылуы мүмкін, бірақ қосымша үш айдан аспауы керек.⁷⁰

Егер өтінішті қарау процесіне басқа ҰБО қатыстырылған болса, онда Қазақстандық ҰБО бекітілген бастапқы бағалауды осы ҰБО-ға жібереді. Мәлімдеме жобалары бойынша қолдау көрсететін ҰБО-ден түсініктеме алу үшін ешқандай ереже жоқ. ҰБО үйлестіру ережелері Нұсқаулықтың 2023 жылғы нұсқасында айтылғандай істі басқару процесінің қадамы ретінде емес, Іс процедураларының қорытынды ережелерінің 5-тарауына енгізілген. Бекітілген бастапқы бағалау ҰБО сайтында қазақ, орыс және ағылшын тілдерінде жарияланады. ҰБО Хатшылығы бұдан әрі ЭЫДҰ Хатшылығына бастапқы бағалаудың жарияланғаны туралы хабарлайды. Шағымдарды қарау рәсімдері ерекше жағдайларда ҰБО бастапқы бағалауды жариялау қажет емес деп шеше алатынын және мұндай жағдайларда бастапқы бағалау ЭЫДҰ Хатшылығына ұсынылмайтынын атап өтеді.⁷¹ Істің рәсімдері бастапқы бағалаудың толық құпиялығын сақтауға қандай негіздер болуы мүмкін екенін көрсетпейді. Процедуралар бұл ерекшелікті қарастырмайды, керісінше, ҰБО-тердің қолданбаға кіретін нәрселерде икемділігі бар екенін көрсетеді. Апелляция қабылданбаған жағдайда, ҰБО мәлімдеме жариялауды талап етеді және ҰБО шешімі негізінде жариялаудан бас тарту сияқты ерекшелік Нұсқаулыққа қайшы келеді.

Егер Тараптар бастапқы бағалау сатысында келісімге келсе, өтінімді қарау тоқтатылады және процестің келесі кезеңдері жүзеге асырылмайды. Іс жүзінде солай болды, сондықтан ҰБО өтінішті одан әрі қарауға қабылданбады деп есептеп, осыған

⁶⁷ 3-тарау. ҰБО-ге берілген өтініштерді қарау тәртібі, 21, 1-5-тармақтар

⁶⁸ 3-тарау. ҰБО-ге берілген өтініштерді қарау тәртібі, 22, 1-4-тармақтар

⁶⁹ 3-тарау. ҰБО-ге берілген өтініштерді қарау тәртібі, 23-тармақ

⁷⁰ 3-тарау. ҰБО-ге берілген өтініштерді қарау тәртібі, 25-тармақ

⁷¹ 3-тарау. ҰБО-ге берілген өтініштерді қарау тәртібі, 29-тармақ

байланысты қорытынды мәлімдеме жасады.⁷²

Медиация

ҚР ҰБО медиация рәсімдері 3-тарауда қамтылған. Өтініштерді қарау тәртібіне сәйкес ҰБО-ге келіп түскен өтініштерді қарау тәртібі. Апелляцияны қабылдағаннан кейін ҰБО Тараптар арасында өзара келісімге келуге күш салады. ҰБО тараптарды кездесуге шақырудан бастайды, шағымды қарау тәртібін және дауды шешу жолдарын түсіндіреді, сонымен қатар:

- Мемлекеттік органдармен, бизнес өкілдерімен, кәсіподақ ұйымдарымен, ҰЕҰ және басқа да сарапшылармен емдеу мәселелері бойынша консультациялар өткізу;
- Емдеуге қатысты елдерде жұмыс істейтін басқа ҰБО-термен емдеу бойынша консультациялар жүргізу;
- Нұсқаулықты сіздің нақты жағдайыңызда түсіндіру үшін ЭЫДҰ Инвестициялар жөніндегі комитетінен түсініктеме сұрау;
- Қажет болса, Тараптардан және үшінші тұлғалардан қосымша ақпаратты сұрау.⁷³

Апелляциялық шағымды талдау нәтижесінде жасалған қорытындыларға қарай ҰБО тараптарға медиацияны немесе татуластыру рәсімін ұсына алады. ҰБО жүргізетін медиация келесі шарттарға сәйкес жүзеге асырылады:

1. Тараптар ерікті түрде қатысады;
2. Медиация рәсімі құпия болып табылады;
3. ҰБО Тараптарға Нұсқаулыққа сәйкес келісімге қол жеткізуге бағытталған күш-жігерін қолдайды.

Медиация қызметтерін көрсетуге болады;

- Қазақстан Республикасының медиация саласындағы заңнамасында көзделген тиісті біліктіліктері мен дағдылары бар «Экономикалық зерттеулер институты» АҚ қызметкері өтеусіз;
- Қазақстан Республикасының медиация саласындағы заңнамасында көзделген тиісті біліктілігі мен дағдылары бар, шығыстарын Тараптар өтейтін сыртқы медиатор.⁷⁴

ҰБО ҰБО Хатшылығы орналасқан ұйым ішінде медиация мүмкіндігін қамтамасыз еткенімен, сыртқы медиацияға қол жеткізу осы опцияны қолданғысы келетін, бірақ мұны істеуге ресурстары жоқ Тараптың қол жеткізуіне ықтимал кедергілер тудырады. Істің рәсімдері медиацияны жеке өзі жүргізу керек пе дегенді көрсетпейді. Азаматтық қоғамның мүдделі тараптарының кері байланысына сүйене отырып, ҰБО барлық тараптардың қолжетімділігін жеңілдету үшін медиацияны жеке немесе онлайн түрде ұсынуға болатынын түсіндіруді сұрады.

Медиация тәртібімен келісімге қол жеткізілген кезде келісім немесе түйіндеме дайындалады. Келісу рәсімі келесілерді ескере отырып, ҰБО қолдауымен жүзеге асырылады:

- ҰБО Тараптар арасындағы тиімді байланыс пен татуласу орнын қамтамасыз етеді;

⁷² Жеке тұлға және «Amadeo Central Asia» ЖШС. қар: <http://mneguidelines.oecd.org/database/instances/kz0003.htm>

⁷³ 3-тарау. ҰБО-ге берілген өтініштерді қарау тәртібі, 31, 1-4-тармақтар

⁷⁴ 3-тарау. ҰБО-ге берілген өтініштерді қарау тәртібі, 34, 1-2-тармақтар

- ҰБО Тараптарға Нұсқаулыққа сәйкес келісімге қол жеткізуде қолдау көрсетеді;
- Келісу рәсімі құпия болып табылады.⁷⁵

Тараптар бітімгершілік рәсімін ҰБО қатысуынсыз жүргізуге келісе алады. Бұл ретте Тараптар қол жеткізілген ілгерілеу туралы ҰБО-ны хабардар етеді. Келісу рәсімінен кейін тараптар қол жеткізген өзара тиімді шешімді белгілейтін хаттама жасалады.⁷⁶

ҰЭМ медиацияға немесе татуластыру рәсіміне қатысудан бас тартқан жағдайда ҰБО шағымды дербес қарайды. Осы уақыт ішінде ҰБО ҰЭМ-ге медиация немесе бітімгершілік туралы ұсыныстармен жүгінуді жалғастыруы мүмкін. ҰБО тәуелсіз талдау негізінде қорытынды жасайды және оларды Тараптарға ұсынады. Шағымдарды қарау процедуралары ҰБО жүргізетін тәуелсіз тексеруден қандай нәтиже күтуге болатынын көрсетпейді. Бұл процестің ұзақтығы бес айдан аспауы керек. Содан кейін ҰБО өзінің қорытынды мәлімдемесіне көшеді. Азаматтық қоғамның мүдделі тараптарының пікірлері ҰБО-ны іс жүргізу процедураларының келесі жаңартуларына нақты шешім ережелерін қосуға итермеледі.

Апелляциялық шағымдар бойынша қорытынды

Апелляциялық шағым бойынша қорытынды мәлімдемені дайындау және жариялау туралы толық ақпарат 3-тарауда келтірілген. Өтініштерді қарау тәртібіне сәйкес ҰБО қабылдаған өтініштерді қарау тәртібі. Қорытынды мәлімдеме мыналарды қамтиды:

- Өтінім берілген күні;
- Тараптардың атаулары және тиісті мәліметтер;
- Әдістемелік нұсқаулардың анықтамалық тараулары;
- ҰБО қабылдаған шаралардың қысқаша мазмұны;
- Апелляцияның қысқаша мазмұны;
- Тараптардың медиацияға немесе татуластыру рәсіміне қатысуы туралы ақпарат;
- ҰБО қорытындылары;
- Жоспарланған мониторинг туралы ақпарат және қол жеткізілген барысы және келісімнің орындалуы туралы ақпаратты Тараптардың ұсыну мерзімі;
- Қажет болса, қосымша ақпарат.⁷⁷

Келісім мәтіні соңғы мәлімдемемен бірге Тараптар осындай жариялауға келісім берген жағдайда ғана жарияланады. Егер тараптар келісімге келе алмаса, ҰБО бұл туралы соңғы мәлімдемеде егжей-тегжейлі хабарлайды. Шағымдарды қарау процедуралары түпкілікті мәлімдеме сондай-ақ болашақта Нұсқаулықтардың бұзылуын болдырмау үшін кәсіпорынның әрі қарайғы әрекеттеріне қатысты нұсқау беретінін көрсетеді. Қорытынды мәлімдемеге ұсыныстарды енгізу немесе қоспау туралы шешімді ҰБО қабылдайды. ҰБО бұл мәселені жақсы кеңселермен қамтамасыз ету сатысына әлі жеткізбегендіктен, ол әлі практикалық ұсыныстар берген жоқ.

Қорытынды мәлімдеменің жобасын ҰБО Хатшылығы жасайды және Тараптарға бекітуге жібереді. Тараптарға жазбаша ескертулер немесе ұсыныстар енгізу үшін он жұмыс күні бар. Көрсетілген мерзім өткеннен кейін, егер ескертулер берілмесе, өтінім келісілген болып есептеледі. Апелляция бойынша Тараптар келісетін қорытынды мәлімдемені ҰБО бекітуге жатады.⁷⁸ Бұл ереже сонымен қатар ҰБО бекіту процесі туралы толық ақпарат бермейді. ҰБО ҰБО мүшелері мәлімдемелерге келіспейтінін, керісінше олардың

⁷⁵3-тарау. ҰБО-ге берілген өтініштерді қарау тәртібі, 36, 1-3-тармақтар

⁷⁶3-тарау. ҰБО-ге берілген өтініштерді қарау тәртібі, 37-тармақ

⁷⁷3-тарау. ҰБО-ге берілген өтініштерді қарау тәртібі, 43, 1-12-тармақтар

⁷⁸3-тарау. ҰБО-ге берілген өтініштерді қарау тәртібі, 48-тармақ

мазмұнын талқылап, сәйкесінше шешім қабылдайтынын түсіндірді. ҰБО төрағасы бұл өтінішті ақыры бекітеді. ҰБО бұл мақұлдау процесі тым бюрократиялық қосымша қадам ретінде жаңартылған іс рәсімдерінен алынып тасталатынын атап өтті. Соңғы өтінімге дайындық кезеңі екі айдан аспауы керек. Бұл мерзім ерекше жағдайларда ұзартылуы мүмкін, бірақ екі айдан аспауы керек. ҰБО кез келген басқа тиісті ҰБО-ке соңғы мәлімдеме туралы хабарлайды және оны ЭЫДҰ Хатшылығына жібереді. Қорытынды мәлімдеме ҰБО сайтында қазақ, ағылшын және орыс тілдерінде жарияланады.

Кейінгі мониторинг

Шағымдарды қарау процесінің кейінгі кезеңі және мониторингі туралы толық ақпарат 4-тарауда келтірілген. Істерді қарау кезінде тараптардың келісімінің сақталуын бақылау.

Тараптар соңғы мәлімдемеде көрсетілген мерзімде келісімді іске асыру барысы туралы ақпаратты ҰБО-ге береді.⁷⁹ ҰБО келісімнің орындалуын немесе кәсіпорынның Нұсқаулықты іске асырудағы жетістіктерін талқылау үшін Тараптармен кеңесе алады. ҰБО ұсынымдарына сәйкес мұндай отырыстың өткізілмейтіні көрсетілмеген.

Келісімнің орындалуы туралы ақпаратты алғаннан кейін ҰБО хатшылығы мыналарды қамтитын мәлімдеменің жобасын дайындайды:

- Апелляция және тараптар туралы негізгі мәліметтер;
- Келісім туралы ақпарат;
- Іске асыру үшін Тараптар қабылдаған қадамдар туралы ақпарат;
- Іске асыру жоспары күтілгендей орындалмағанын немесе кәсіпорынның келісім шарттарын орындамағанын түсіндіру.⁸⁰

Мәлімдеменің жобасы Тараптарға келісу үшін жіберіледі. Тараптарға жоба бойынша ескертулер немесе ұсыныстар енгізу үшін он жұмыс күні бар. Егер ескертулер түспесе, жоба мақұлданған болып саналады. Бұл өтінімді ҰБО мақұлдауы керек. Бекіту процесін ҰБО төрағасы растады, бірақ ҰБО бұл ереже іс жүргізу процедураларына күтілетін жаңартуға қосылмайтынын атап өтті. ҰБО кез келген басқа тиісті ҰБО-ке соңғы мәлімдеме туралы хабарлайды және оны ЭЫДҰ Хатшылығына жібереді. Қорытынды мәлімдеме ҰБО сайтында қазақ, ағылшын және орыс тілдерінде жарияланады.

Кейінгі мониторингке қатысты тарау мен ақпарат ҰБО-ға ұсынымдар негізінде немесе Тараптар келісімге келмеген жағдайларда мониторингі жалғастыруға рұқсат етілетінін көрсетпейді. Азаматтық қоғамның мүдделі тараптарының пікірлері ҰБО-ге келісімге қол жеткізілмесе де, тиісті жағдайларда бақылауды жүзеге асыруға болатынын қамтамасыз ету үшін 2023 жылғы нұсқаулықтарға сәйкес өзінің кейінгі ережелерін қайта қарауды ұсынды.

Тәжірибеден алынған жағдайлар

2021 жылдан бастап және осы мақаланы жазу кезінде Қазақстанның ҰБО жеті өтініш түсті. Оның үшеуі қосымша қарауға қабылданбады, ал төртеуі қаралу үстінде. ҰБО әзірше қандай да бір нақты жағдайда жақсы кеңселерді пайдаланғанын хабарлаған жоқ.

ҰБО шағымдарды қарау механизмін елдегі немесе нақты ҰБО ісінен тыс көбірек назар аударуды қажет ететін нақты секторлардағы үлкен проблемаларды анықтау құралы ретінде қарастыратынын атап өтті.

Өтініштер қарауға қабылданбайды

2021 жылдан бері келіп түскен жеті өтініштің үшеуін ҰБО қабылдамады. Көрсетілген жағдайда қабылдаудан бас тартудың себептері:

⁷⁹4-тарау. Тараптардың келісімінің сақталуын бақылау, 53-тармақ

⁸⁰4-тарау. Тараптар келісімінің сақталуын бақылау, 55, 1-4-тармақтар

- бір өтініште проблемаларды тудырды деп болжанған жеке қызметкер жұмыстан босатылды және ҰБО оның әрі қарай қатысуы проблемаларды шешуге ықпал етпейді деп есептеді, өйткені проблемалар ұлттық еңбек заңнамасының аясына көбірек сәйкес келеді;⁸¹
- бір өтініште тиісті кәсіпорын Қазақстан Республикасында да, одан тыс жерлерде де жұмыс істемеген;⁸²
- бір апелляцияда өтініш беруші ҰБО бастапқы бағалау рәсімдері кезінде өтініш берушіні қанағаттандыратын мәселелерді шешкеннен кейін өтініш беруші ҰБО процесінен бас тартты.⁸³(5.1 кірістірмесін қараңыз).

ҰБО Тараптардың бірі ҰБО-мен ынтымақтасқысы келмеген жағдайда өтініштерді қарайтынын атап өтті. ҰБО хатшылығы кездесулер өткізуге және рәсімнің мәнін түсіндіруге әрекет жасады. ҰБО Хатшылығының күш-жігеріне қарамастан, Тарап процедураны жалғастыруға келіспеді. ҰБО бұл шағымды қабылдамады, себебі компания бұл процеске өз еркімен қосылмаған.

5.1-КІРІСТІРМЕ. Жеке тұлға және ЖШС Amadeo Central Asia

Бастапқы бағалау кезінде тараптар арасындағы келісім.

2022 жылдың 15 ақпанында жеке тұлға Қазақстан ҰБО компаниясына бас кеңсесі Украинада орналасқан және Қазақстанда жұмыс істейтін жетекші импорттық компания «Amadeo Central Asia» ЖШС, сондай-ақ зергерлік бұйымдар мен оларды бөлшектеп сатумен айналысатын даниялық Pandora өндірушісінің ресми дистрибьюторы болып табылатыны туралы мәлімдеме жасады. Қазақстанда адам құқықтарын (IV тарау) және тұтынушылардың мүдделеріне қатысты Нұсқаулықтың ережелерін (VIII тарау) сақтамаған. Атап айтқанда, өтініш берушіге кәсіпорында қызмет көрсеткеннен кейін сауда үй-жайларына кірмей-ақ тапсырысты алуды сұраған жағдайға қатысты, бұл кіру/шығу статистикасын бұрмаламауға мүмкіндік берді.

ҰБО тараптармен байланысып, нақты іс туралы Данияның ҰБО хабардар етті. Қазақстандағы кәсіпорын тергеуге тартылған қызметкерлерді тәртіптік жазаға тартып, шағымданушыға қатысты жағдайды шешуге дайын екенін білдірді.

ҰБО өтініш берушіні осы істі талқылауды жалғастыруға шақырды, бірақ 2022 жылдың 15 сәуірінде өтініш беруші бастапқы бағалау сатысында қол жеткізілген келісімге байланысты өтінішті кері қайтарып алуды сұрады. ҰБО бұл келісімді қолдап, тараптардың бастапқы байланысын жеңілдетіп, оның барысында компания туындаған мәселелерді дереу шешті. Қол жеткізілген келісімге қарамастан, ҰБО рәсімдеріне сәйкес, ол нақты істі жол берілмейтін деп санады. Өтінімге қатысты кері байланыста мәселені жеке деңгейде шешудің орнына, кеңірек өзгерістерге, соның ішінде тиісті компанияның веб-сайтында тұтынушыларға қызмет көрсетудің сенім телефонын ұсынуға мүмкіндік беретіндіктен, ҰБО механизмі арқылы алаңдаушылық тудырудың пайдалылығы атап өтілді, бұл кедергі болмауы мүмкін. болашақта қайталанатын проблемалар.

Осылайша, ҰБО апелляцияны қарауды аяқтауды қарастырып, 2022 жылдың 1 шілдесінде қорытынды мәлімдеме жариялады.

Дереккөз: <http://mneguidelines.oecd.org/database/instances/kz0003.htm>

⁸¹Халықаралық интеграциялық алдын алу және қартаюға қарсы медицина институты Л.Т. Өбдібаева және алдын алу. қар:<http://mneguidelines.oecd.org/database/instances/kz0001.htm>

⁸²Жеке тұлға және Telia компаниясы АВ. см:<http://mneguidelines.oecd.org/database/instances/kz0002.htm>

⁸³Жеке және «Amadeo Central Asia» ЖШС Қараңыз:<http://mneguidelines.oecd.org/database/instances/kz0003.htm>

Өтініштерді қарауға қатысқан кәсіпорындар ҰБО және оның өтініштерді қарау тәртібі туралы ақпараттың көбін тікелей ҰБО-ден емес, ішкі зерттеулер арқылы алатынын атап өтті. Кері байланыс ҰБО веб-сайтында осы мақсаттар үшін жеткілікті ақпаратты қамтамасыз ететіні атап өтілді. Сондай-ақ шолуларда проблемаларды ҰБО-сыз шешуге болатынын түсінетіндігі атап өтілді, бірақ соған қарамастан олар бұл механизмнің пайдалылығын түсінуді және өтініштің анық және жылдам қаралғанын атап өтті. Сонымен қатар, кәсіпорын бұл іске қатысуды пайдалы деп тапты, өйткені бұл БЖЖ құрылымымен көбірек танысуға мүмкіндік берді.

Аяқталған апелляцияға қатысты ҰБО сарапшы мүшелері істерді қарау немесе шешім қабылдау рәсімдеріне қатыспаған. Оларды жиналысқа немесе осы мәселені басқа талқылауға шақырған жоқ.

ҰБО соңғы кездегі ҰБО қараған ұсыныстарда сол кездегі ҰБО-нің дауыс беретін мүшелерінің арасындағы мүдделі тараптар өкілдері арасындағы пікір қайшылықтарын ескере отырып, консенсусқа қол жеткізу мүмкін болмағанын атап өтті. Бұл келісімге қол жеткізбеу, содан кейін ҰБО уақытпен ойнады деген пікірді тудырды және механизмнің сенімділігіне қатысты алаңдаушылық тудырды. Істерді қараудың белгіленген тәртібіне қайшы, мұндай істер бойынша түпкілікті шешімді ҰБО төрағасы қабылдады.

Қосымша мониторинг

Осы уақытқа дейін ҰБО ешқандай шағымдарды қарауды аяқтаған жоқ, ешқандай кейінгі процедураларды жүргізген жоқ немесе кейінгі есепті жариялаған жоқ. ҰБО-нің апелляциялық шағымдарын қарау тәртібі істерді кейіннен қарау ережелерін қамтиды (қараңыз: Істерді кейіннен қарау).

Сұраныстағы түйінді сөздер

Сапар күніне дейін ҚР ҰБО хабарлаған жеті сұрауда берілген кілт сөздермен белгіленді (5.1-сурет).⁸⁴

Маңызды мәселелерге қатысты ҰБО ұлттық заңнамаға (3 балл), еңбек құқықтарына (3) және еңбек жағдайларына (3) қатысты өтініштерді жиі атап өтті. Салалық мәселелерге келсек, ҰБО-да ауыр өнеркәсіп (3), тігін өнеркәсібі (1) және жобаларды қаржыландыру (1) жиі айтылды. Процессуалдық мәселелерге қатысты ҰБО үш өтініште қатар жүргізілген іс жүргізуді атап өтті. Өтінімдерге қатысқан компаниялардың түрлеріне келетін болсақ, ҰБО корпорациясы жоқ ұйымдарды (5), жергілікті еншілес ұйымдарды (2) және Fortune 500 компанияларын (1) атап өтті. Нәтижелер бойынша ҰБО бір құжатта саясаттың өзгеруін атап өтті.

ҰБО апелляциялық шағымдарды қарау нәтижелеріне қатысты көптеген түйінді сөздерді пайдаланбады, себебі үш аяқталған істің де қарауға қабылданбаған.

⁸⁴ ҰБО нақты даналарды белгілеу үшін пайдалана алатын кілт сөздердің толық тізімін мына жерден табуға болады: https://mneguidelines.oecd.org/ncps/NCP_Public_keywords_.pdf

5.1-сурет. Қазақстанның ҰБО хабарлағандай Сұраныстарда белгіленген кілт сөздер

Ескерту: Өрбір кілт сөздің өлшемі оның белгілі бір дананың материалдарында пайда болу жиілігіне сәйкес келеді. Белгіленген сөздердің пайда болу жиілігі 1-5 тег аралығында болады.

Дереккөз: OECD ҰБО Case Database дерекқорынан алынды (2023).
<https://www.freewordcloudgenerator.com/generatetwordcloud>

Уақыттылығы

ҰБО-ге өтініштерді қарау рәсімдері Нұсқаулықта көрсетілген мерзімдерден біршама ерекшеленеді. Шағым беру рәсімдері іс жүргізуді бастау үшін барлық қажетті ақпаратты алуға екі айға, бастапқы бағалауға үш айға, жақсы қызметке бес айға және қорытындыға екі айға, шағымның шешілуіне барлығы бір жылға мүмкіндік береді. 2023 жылғы Нұсқаулықтарда қарастырылған ҰБО-ті үйлестірудің ықтимал қосымша қадамын қамту үшін процедуралар әлі жаңартылған жоқ.

2021 жылдан бастап ҰБО жабылған істердің орташа жалпы ұзақтығы 188 күнді құрайды. Бұл істердің барлығы қарауға қабылданған жоқ. Жазбаны жазу кезінде ҰБО 2022 жылдың желтоқсаны мен 2023 жылдың тамызы аралығында қабылданған төрт ағымдағы өтініштің бастапқы бағалауын әлі хабарлаған жоқ.

ҰБО веб-сайтында ҰБО құзыретіндегі өтініштердің қаралу барысы мен жағдайы туралы ақпарат бар. ҰБО жұмыстың белгіленген мерзімнен асып кетуіндегі кез келген кешігулер тараптарға хабарланатынын атап өтеді.

Құпиялық және ашықтық

ҰБО өтініштерді қарау контекстінде ҰБО веб-сайтында орналастырылған ақпарат қана жалпыға қолжетімді болатынын, ал процесс барысында алынған басқа құжаттар құпия болып есептелетінін және жария етуге жатпайтынын атап өтті.

ҰБО-ге өтініштерді қарау рәсімдері апелляцияны қарау кезінде ықтимал мүдделер қақтығысы туындаған жағдайда ҰБО мүшесі қандай қадамдар жасау керектігін анықтамайды. ҰБО ҰБО мүшелерінің қызметі ықтимал мүдделер қақтығысының мәселелері бойынша Қазақстан Республикасының заңнамасымен реттелетінін көрсетті. Атап айтқанда, ҰБО қызметкерлерінің басым бөлігі мемлекеттік қызметшілер болғандықтан, 2015 жылғы 23 қарашадағы «Қазақстан Республикасының мемлекеттік қызметі туралы» заңда мемлекеттік қызметшілердің мүдделерінің қақтығысын болдырмауға бағытталған нормалар бар. Мүдделер қақтығысына қатысты мәселелер 2015 жылғы 18 қарашадағы «Сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес туралы» заңда қосымша қарастырылған. Сонымен қатар, сарапшыларды ҰБО төрағасы сайлайды,

бірақ бұл шешімдердің қаншалықты бейтарап екендігі туралы ережелер жоқ жасалды, бұл нақты немесе болжамды мүдделер қақтығысының туындау қаупін жояды, ҰБО процедураларының ашықтығын төмендетеді.

ҰБО бұрын қосымшалармен жұмыс істеу кезінде құпиялылықты бұзуға қатысты мәселелерге тап болғанын атап өтті. Бұл бұзушылық кейіннен ҰБО дауыс беретін мүшелері арасында консенсустың болмауына әкелді. Өтініш беруші сарапшы ретінде өтінішті қарауға қатысқан кәсіподақ ұйымының мүшесі болды, бұл бейтараптық мәселесін туғызды. Басқа ҰБО мүшелерінің ойын өзгертуге басқа әрекеттер жасалды. Төрағаның шешімі бойынша апелляциялық шағымды қабылдау үшін ҰБО-нің негізгі мүшелері ғана дауыс берді. Бұл әдіс ҰБО-нің жеке шағымдарды қарау рәсімдеріне сәйкес келмеді, өйткені олар консенсус негізінде шешім қабылдаудан бас тартты.

Азаматтық қоғамның кері байланысы ҰБО 2023 жылға арналған нұсқаулықтарға сәйкес шағым беру процедураларын қараған кезде құпиялылықты қамтамасыз ету үшін қолданатын тілге ерекше назар аударуы керек деп болжайды, әдепкі бойынша ашықтықты қамтамасыз етеді.

Параллельді іс жүргізу

Іс жүзінде ҰБО параллельді сот процестеріне тап болған жоқ. ҰБО апелляциялық шағымдарын қарау рәсімдері мұндай ақпараттың шағым беру кезінде ұсынылуын талап етеді. Процедуралар параллельді іс жүргізу жағдайында ҰБО қалай жауап беретінін қарастырмайды.

Азаматтық қоғам өкілдерінің кері байланысына сүйене отырып, мүдделі тараптар ҰБО-ге параллельді іс жүргізуге қатысты ережелерін оларды 2023 жылғы Нұсқаулықтарға сәйкес келтіру үшін, атап айтқанда, параллельді іс жүргізудің бар болуы өтінішті қараудан бас тартуға негіз болып табылмайтынын қамтамасыз ету үшін жаңартуды ұсынды.

Нақты жағдайларда басқа ҰБО-мен келісу

ҰБО-ге өтініштерді қарау рәсімдері нақты іс талап еткенде басқа ҰБО-мен байланысу мүмкіндігін қарастырады. Бұл ережелер негізінен басқа тиісті ҰБО-ларды өз елдеріне қатысты режимнің бар екендігі туралы хабардар етуге негізделген. ҰБО мұны әрқашан іс жүзінде орындамады, өйткені оларда украиндық компанияның филиалына қатысты бір іс болды және олар украиндық ҰБО-ге хабарласпады, дегенмен ҰБО бас компания Данияда орналасқандықтан даттың ҰБО-ке хабарлаған. ҰБО егер апелляция беруге қатысатын компаниялардан тиісті байланыс ақпаратын алуға көмек қажет болса, басқа ҰБО-ге хабарласатынын түсіндірді. Тәжірибе жүзінде ҰБО Қазақстан заңнамасын түсіндіруде басқа ҰБО-ға көмек көрсететінін де атап өтті. Өтінімдерді қарау рәсімдеріне өтінімдердің жобалары бойынша кері байланысты қамтамасыз етуде ҰБО қолдау көрсету ережелері кірмейді. ҰБО оның жаңартылған іс рәсімдеріне Нұсқаулықтың 2023 нұсқасына сәйкес келетін үйлестіру ережесін қосуды қамтитынын атап өтті.

ҰБО-нің екі өкілі Қазақстанның ҰБО-мен ынтымақтастығы туралы пікірлерін білдірді. Бір ҰБО апелляция контекстінде ҰБО-мен бірлесіп жұмыс істеді. Кері байланыс ҰБО-мен шектеулі өзара әрекеттесуді атап өтті, бірақ ҰБО істерді жақсы басқаруды қабылдауды көрсетті.

5.1-кесте. Қазақстанның ҰБО өз іс-әрекеттерін басқа ҰБО-мен үйлестірген нақты жағдайлар

Апелляциялар	Бас ҰБО	Қолдау көрсету ҰБО
Жеке және бас менеджер Корея	Оңтүстік Корея, Корея Республикасы	Қазақстан
Жеке тұлға және Pandora, Amadeo Central Asia ЖШС Қазақстандағы ресми өкілі	Қазақстан	Дания
Инженер-механиктердің салалық кәсіподақ ұйымы және «Alstom Kazakhstan» ЖШС	Қазақстан	Франция

Дереккөз: OECD ҰБО дерекқоры (2023).

	Деректер алынды	Ұсыныстар
3.1	ҰБО ҰБО-нің соттан тыс шағымдарды қарау механизмі туралы хабардарлықты арттыруға күш салуда, бұл соңғы уақытта Интернетте сұраныстар мен әртүрлі қолдаушы материалдар санының өсуінен көрінеді. ҰБО істерін басқару процедуралары кейде егжей-тегжейлі және анық емес және Нұсқаулықтың 2023 нұсқасына сәйкес келу үшін әлі жаңартылмаған.	ҰБО өз істерін қарау процедураларын Нұсқаулықтың 2023 нұсқасына сәйкес, атап айтқанда, құпиялылыққа, үйлестіруге, параллельді іс жүргізуге және кек алуға қатысты қарауы керек. Қайта қарау сонымен қатар процедураның ағылшын тіліндегі нұсқасының негізгі өнімділік критерийлері сияқты Нұсқаулықта берілген терминологияға сәйкес келуін қамтамасыз етуі керек. Шолу әрі қарай таңдалған тілдің елеуетті өтініш берушілер немесе субъектілер пулын шектемейтінін, тым ауыр бастапқы бағалау процедурасын жасамайтынын немесе механизмнің ашықтығын шектемейтінін қамтамасыз етуі керек.
3.2	ҰБО нақты істер бойынша тәжірибесі шектеулі. ҰБО соңғы жылдары өз істерін басқару процедураларының пионері болғанымен, процесс барысында ол әрқашан Тараптарға күтулерді немесе кері байланысты белсенді түрде жеткізбейді.	ҰБО нақты практикалық жағдайларда, атап айтқанда, процесті түсіндіруді қамтамасыз ету және Тараптарға, мысалы, мәлімдеме жобалары бойынша кері байланыс беруге мүмкіндік беру арқылы, Тараптармен белсендірек араласуы керек. Тәжірибедегі бұл өзара әрекеттестік қажет болған жағдайда ҰБО-тердің Үйлестіру нұсқаулығының тиісті ережелеріне сәйкес келуін қамтамасыз ететін ҰБО-ті қолдауға дейін кеңейтілуі керек.

6 БЖЖ ілгерілету бойынша мемлекеттік саясатты қолдау

Іске асыру рәсімдеріне сәйкес,⁸⁵ҰБО өз үкіметінің БЖЖ ілгерілету үшін саясаттың үйлесімділігін әзірлеу, енгізу және жақсарту бойынша күш-жігерін қолдай алады. Осылайша, ҰБО жауапкершілікті бизнес жүргізуді ынталандырудағы үкіметтің рөлі туралы ұсынысты жүзеге асыруға үлес қоса алады.[\[OECD/LEGAL/0486\]](#)(бұдан әрі Ұсыныс деп аталады). Ұсыныс БЖЖ саясатының үйлесімділігін қамтамасыз етудегі ҰБО-тің маңызды рөлін мойындайды, атап айтқанда үкімет ішінде үйлестіруге жәрдемдесу, ҰБО қызметі және нақты жағдайлар туралы ақпаратты тарату, сондай-ақ БЖЖ-қа қатысты мәселелер бойынша басқа мемлекеттік органдармен өзара әрекеттесу немесе ақпарат алмасу (мысалы, қызметкерлер) Мемлекеттік сатып алулар, мемлекеттік кәсіпорынның лауазымды тұлғалары, сауда және инвестиция жөніндегі лауазымды тұлғалар) және БЖЖ енгізуге, мониторингілеуге және ілгерілетуге мүдделі тараптардың қатысуын ынталандыру.

Осы тарауды жазу кезінде ҰБО Ұсынысты үкіметтің барлық деңгейлеріне әлі таратпағанын атап өтті. ҰБО мұндай ілгерілету Ұсынысты қарап, оны үкіметке таратқан ҚР Ұлттық экономика министрлігінің құзырында екенін түсіндірді. Үкімет өкілдерінің пікірлері бұл ұсынысты естігендерін және оны өз министрліктерінде алға ілгерілету жұмыстарын атап өтті.

БЖЖ-ны ынталандыратын және көтермелейтін үкіметтің соңғы саясаты

ҰБО 2012 жылы бекітілген «Қазақстан-2050» Ұлттық даму стратегиясын қолдау құралы және ел дамуының ұзақ мерзімді болжамын көрсететін негізгі құжат болып табылады деп есептейді.⁸⁶Қазақстан үшін басымдықтардың бірі еліміздегі цифрландыру үдерісін жалғастыру болмақ, онымен цифрландыру жөніндегі мамандандырылған министрлік айналысады. Бұл процестің бір бөлігі ашықтық пен елді киберқауіпсіздік тәуекелдерінен қорғау арасындағы тепе-теңдікті сақтауға бағытталған.

Сондай-ақ 2018-2025 жылдар сияқты қысқа мерзімді мақсаттарды қамтитын ұлттық даму жоспарлары әзірленуде. ҰБО стратегиялық жоспарлау ЭЫДҰ стандарттары мен нұсқауларына сәйкес келетінін хабарлады. 2018-2025 жылдарға арналған ұлттық даму жоспары.⁸⁷ мемлекеттік сатып алулар және сыбайлас жемқорлыққа қарсы стандарттар сияқты ЭЫДҰ стандарттарына сілтемелерді қамтиды, бірақ арнайы ЭЫДҰ Басшылық қағидаттарына немесе ҰБО-тар сілтемелерін қамтымайды.

Қазақстан соңғы жылдары БЖЖ-ге қатысты басқа бастамаларды жариялады, мысалы, 2020 жылғы желтоқсанда БҰҰ-ның Климат амбициясы жөніндегі саммитінде, онда Қазақстан 2060 жылға қарай көміртегі бейтараптығына қол жеткізу ниетін жариялады. ҰБО осы мақсаттарға қол жеткізуде өзінің рөлі бар деп есептейді. Бұл рөлдің бір бөлігі

⁸⁵1.1 шешімі; ID процедуралары

⁸⁶см.:https://www.akorda.kz/kz/addresses/addresses_of_president/address-by-the-president-of-the-Қазақстан-Республикасының-Ұлт-қөшбасшысы-н Назаров-Қазақстан-2050-стратегиясы-жана-саяси-қалыптасқан мемлекеттің барысы

⁸⁷Қол жетімді:<https://faolex.fao.org/docs/pdf/kaz191496.pdf>(орыс)

көміртегі бейтараптығына дайындықты қолдау шаралары туралы бизнес пен жұртшылықтың хабардарлығын арттыруды қамтуы мүмкін.

Қазақстан Республикасының Ұлттық экономика министрлігі БЖЖ саясатты әзірлеуге қатысты оның басым бағыттарының бірі болып табылатынын атап өтті. БЖЖ енгізу кәсіпкерлікке және шағын және орта бизнесті дамытуға байланысты негізді қалыптастыру кезінде ескеріледі.

Үкімет өкілдерінің пікірлері халықаралық инвесторларды тарту стратегияларын әзірлеу кезінде ЭЫДҰ Басшылық қағидаттары ескерілгенін атап өтті. Олар халықаралық инвесторларды тартудағы мақсаты БЖЖ, Тұрақты даму мақсаттары және ЭЫДҰ Басшылық қағидаттары негізінде ұзақ мерзімді қарым-қатынастар құру екенін түсіндірді. Осыған байланысты және инвесторлармен жұмысының бір бөлігі ретінде олар ҰБО мен ЭЫДҰ Басшылық қағидаттарын алға ілгерілетуді атап өтті. Халықаралық инвесторларға қызмет көрсетудің нақты шеңбері белгіленбеген. Қазақстанның 2050 жылға қарай ішкі жалпы өнімді, оның ішінде тікелей шетелдік инвестициялар есебінен екі есеге арттыру мақсатын ескерсек, мұндай ынтымақтастық өте өзекті болар еді. Бұл БЖЖ және ҰБО жұмысы Қазақстанның экономикалық өсімі үшін пайдалы болатынын тағы да растайды.

ЭЫДҰ Басшылық қағидаттарының тақырыптық бағыттары және ҰБО қызметі 2022 жылға арналған жоспарға енгізілген: «2025 жылға дейін үй шаруашылықтарының кірістерін арттыру бағдарламасы».⁸⁸ Жоспарда ЭЫДҰ Басшылық қағидаттарына нақты сілтеме жасалмаған.

2022 жылы «Медиация туралы» Қазақстан Республикасының Заңына түзетулер әзірленді⁸⁹, бұл ҰБО ұлттық медиация жүйесінің бөлігі болуға мүмкіндік береді. Түзетулер уәкілетті орган – Қазақстан Республикасы Ақпарат және әлеуметтік даму министрлігінің қарауында жатыр. Түзетулер әлі ашық жарияланған жоқ. ҰБО оның ережелерін заңнамаға енгізу ҰБО-нің медиация алаңы ретіндегі сенімін арттырады деп санайды. ҰБО іске асыру процесі ұзаққа созылуы мүмкін екенін және Парламент шешім қабылдау мерзімімен байланысты емес екенін және бұл бастаманың аяқталатын-аяқталмайтыны әзірге белгісіз екенін атап өтті.

Сондай-ақ, ҰБО Қазақстандағы нормативтік құқықтық актілерді қабылдау тәжірибесі Қазақстан Республикасының «Құқықтық актілер туралы» Заңымен реттелетіндей, қоғамдық талқылау мүмкіндігін әрқашан қамтамасыз ететінін атап өтті.⁹⁰

Бизнес және адам құқықтары жөніндегі ұлттық іс-қимыл жоспары

Қазақстан Республикасы БҰҰДБ қолдауымен кәсіпкерлік және адам құқықтары саласындағы Ұлттық іс-қимыл жоспарының (бұдан әрі – ҰІЖ) жобасын әзірлеуге бағытталған іс-шараларды жүзеге асыруда. ҰБО ҰБО жобасын әзірлеуге көмектесетінін және қатысатынын және мүдделі тараптарды жоспардың тақырыбымен таныстыру үшін жұмыс істеп жатқанын көрсетті. Керісінше, ҰБО үкіметтік емес мүшелерінің бірі бұл жұмысты негізінен халықаралық ұйымдар мен үкіметтік емес ұйымдар жүргізетінін және ҰБО қатысуы байқалмайтынын атап өтті. ҰБО ілгерілету іс-шаралар мен қоғамдық консультацияларды өткізуге көмек көрсету арқылы ҰІЖ жобасында жұмыс істейтін ҰЕҰ-ға қолдау көрсететінін түсіндірді. Қазіргі уақытта ҰБО дайындықтың екінші сатысында, оның барысында оның құрамы әзірленуде, түпкілікті пысықтау мерзімі әлі берілген жоқ. ҰІЖ өзі ҰБО немесе ЭЫДҰ Басшылық қағидаттарына сілтеме жасайтыны әлі белгісіз. ҰІЖ-ны дайындау Қазақстан Республикасының Адам құқықтарын қорғау ұлттық орталығына жүктелген.

ҰБО рөлі

⁸⁸Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2022 жылғы 14 сәуірдегі № 218 қаулысымен бекітілген. Қолда бар: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/P2200000218>

⁸⁹Қол жетімді: <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z1100000401>

⁹⁰Қол жетімді: <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z1600000480>

Сапар кезінде ҰБО қызметін реттейтін ережелерде БЖЖ-ны ілгерілету жөніндегі мемлекеттік саясатты қолдаудағы ҰБО рөліне қатысты ережелер қамтылмаған. 2024 жылы күшіне енеді деп күтілетін нормативтік жаңартулар ҰБО-ге БЖЖ-ге қатысты саясаттарды әзірлеу, енгізу және келісімділік бойынша үкіметке кеңес беру және қолдау көрсету құқығын беретін нақты ережелерді қамтиды. Бұл ережелер мүдделі мемлекеттік органдармен келісуді қамтиды.

ҰБО оның функциялары мен Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрлігіне жақын орналасуы министрлікке кәсіпкерлік және инвестиция саласындағы саясатты жетілдіруде қолдау көрсетуге мүмкіндік беретінін атап өтті. ҰБО Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрлігі әзірлеген әрбір саясатты, әсіресе БЖЖ енгізуге бағытталған саясатын тексергенін түсіндірді. Қазақстан Республикасының Ұлттық экономика министрлігі БЖЖ мәселелеріне жауапты министрлік болғандықтан, басқа министрліктер қажет болған жағдайда оларға сараптама жүргізу үшін жүгінеді. Сондай-ақ ҰБО ҰБО Хатшылығының орналасқан жері БЖЖ-ге қатысты бастамалардың бірізділігін арттыруға мүмкіндік берді деп есептеді, өйткені «Экономикалық зерттеулер институты» АҚ заң жобаларын экономикалық сараптамаға ұсынатын мемлекеттік органдармен байланыс жасайды. ҰБО-ге жақын болу жауапкершілікті іскерлік жүргізуді ынталандыратын саясаттардың орындалуын және бірізділігін жеңілдетуі мүмкін.

Үкімет өкілдерінің пікірлері ҰБО-дан БЖЖ және ЭЫДҰ Басшылық қағидаттарына қатысты тұрақты ақпарат алатынын атап өтті. Оларға тиісті оқиғалар туралы қосымша ақпарат берілді. Сондай-ақ шолуларда «Экономикалық зерттеулер институты» АҚ ай сайынғы дайджест шығаратынын атап өтілді, онда Ұсыныс сияқты ЭЫДҰ-ға қатысты материалдар қамтылған.

ҰБО және ЭЫДҰ Басшылық қағидаттарын ілгерілету және насихаттау бойынша жұмысының бөлігі ретінде (қараңыз: Ілгерілету жоспары). ҰБО шағын және орта кәсіпкерлікте жауапты кәсіпкерлікті қамтамасыз ету бағдарламасының жобасын және ҰЭМ бизнестің әлеуметтік жауапкершілігі тұжырымдамасының жобасын әзірледі. Жобалар Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрлігіне берілді. Жобалар әлі ашық жарияланған жоқ. ҰБО соңғы жаһандық сын-қатерлерді ескере отырып, шағын және орта бизнестің бәсекеге қабілеттілігін арттыру қажет деп санады және мұндай қиындықтарға төтеп бере алатын бейімделген бизнестің болуының маңыздылығын атап өтті.

ҰБО оның іс жүргізу рәсімдері мемлекеттік органдарға жекелеген компаниялардың іс-әрекетіне қатысты кеңес беруге мүмкіндік беретінін, алайда нақты іс медиация сатысынан өтпегендіктен, бұл іс жүзінде әлі жүзеге асырылмағанын көрсетті. ҰБО бұл істі аяқтамайынша мұндай ұсынымдар беру мүмкін еместігін атап өтті, өйткені мұндай әрекетке ҰБО құратын нормативтік құқықтық актімен тыйым салынады. ҰБО ЭЫДҰ Басшылық қағидаттарын 2023 жылға жоспарланған жаңарту аясында ҰБО-ға осындай өкілеттіктерді беру үшін жұмыс істеп жатқанын түсіндірді.

	Деректер алынды	Ұсыныстар
4.1	Қазақстан Ұлттық бизнес және адам құқықтары жөніндегі іс-қимыл жоспарының жобасы сияқты соңғы бастамалар арқылы БЖЖ басым бағыт екенін анық көрсетті. ҰБО өзі ерқашан саясаттың үйлесімділігін қамтамасыз етуде маңызды рөл атқара бермейді және саясаттар Нұсқаулықтармен немесе ҰБО-мен байланысты болғанымен, олар ерқашан нақты ұсыныстарды қамтымайды.	ҰБО және оның мүшелері БЖЖ-ны ілгерілетудегі үкіметтің рөлі туралы Ұсынысты белсенді түрде ілгерілету және ұсынымның орындалуын қамтамасыз ету үшін мүдделі министрліктер арасында пікір алмасу үшін орталық ретінде әрекет ету арқылы БЖЖ саясатының үйлесімділігіне ықпал етуді жалғастыруы керек. Мемлекеттік саясатты қолдаудағы өз рөлін орындай отырып, ҰБО қажет болған жағдайда Нұсқаулықтар мен ҰБО сілтемелерін қосуға тырысуы керек.

7 Қосылған — құжаттар

- A. ҰБО сараптамалық бағалау сауалнамасына жауап берген ұйымдардың тізімі
- B. Сапар барысында ҰБО сараптамалық бағалауына қатысқан ұйымдардың тізімі
- C. Ілгерілету іс-шаралар
- D. Жетекші ҰБО ретінде Қазақстанның ҰБО қараған нақты істерді қарау
- E. ҰБО сараптамалық бағалауы барысында талқыланған БЖЖ-ны ілгерілету бойынша мемлекеттік саясат

Қосымша А

ҰБО сараптамалық бағалау сауалнамасына жауаптар жіберген ұйымдардың тізімі

А А1 кестесі. Қазақстан ҰБО сараптамалық бағалау сауалнамасына жауап берген тұлғалар

Бизнес
«PharmMedIndustry of Kazakhstan» фармацевтикалық және медициналық бұйымдарды өндірушілер қауымдастығы.
«Қазатомөнеркәсіп» ҰАК» АҚ
«Атамекен» Қазақстан Республикасының Ұлттық кәсіпкерлер палатасы
Азаматтық қоғам
Қазақстан Республикасы Президентінің жанындағы Мемлекеттік басқару академиясы
Қазақстанның Азаматтық альянсы
Құқықтық саясатты зерттеу орталығы
Азаматтық қоғам ұйымдарының жаһандық желісі
Үкімет
Қазақстан Республикасы Әділет министрлігі
Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрлігі
ҰБО
Чех Республикасы
Швеция

Қосымша В

Сапар барысында ҰБО сараптамалық бағалауына қатысқан ұйымдардың тізімі

А В.1 кестесі. Қазақстан ҰБО сараптамалық бағалауына қатысушылар

Үкімет
Қазақстан Республикасы Сауда және интеграция министрлігінің Тұтынушылардың құқықтарын қорғау комитеті
Қазақстан Республикасы Сыртқы істер министрлігінің Инвестициялар комитеті
Қазақстан Республикасы Экология және табиғи ресурстар министрлігі
Қазақстан Республикасының Қаржы министрлігі
Қазақстан Республикасы Әділет министрлігі
Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрлігі
Бизнес
«Amadeo Central Asia» ЖШС
«Ассоциация» заңды тұлғалар бірлестігі «Бенилюкс» сауда-өнеркәсіп палатасы
«Бемер Арматур» ЖШС
«Қазақстанның фармацевтикалық және медициналық бұйымдарын өндірушілер қауымдастығы, Қазақстанның фармацевтика өнеркәсібі» АҚ
«Қазпошта» АҚ
«Қазатомөнеркәсіп» ҰАК» АҚ (KZAP)
«Парыз» жұмыс берушілер ұлттық конфедерациясы
<<ҚазМұнайГаз>> ұлттық компаниясы
Кәсіподақтар
Қазақстан Республикасы Кәсіподақтар Федерациясы
Азаматтық қоғам
Қазақстан Республикасы Президентінің жанындағы Мемлекеттік басқару академиясы
Қазақстан Республикасындағы Адам құқықтары жөніндегі уәкіл
Халықаралық медиация бюросы
«Қоғамдық келісім» РМУ
«Қазақстанның Азаматтық Альянсы» ҰЕҰ

Қосымша С

2021-2022 жылдарға арналған насихаттау шаралары

А С.1 кестесі. 2022 жылы ҰБО-пен ұйымдастырылған немесе бірлесіп ұйымдастырылған ілгерілету іс-шаралар

Тақырып	Күн	Орналасқан жері	Тыңдаушылар саны	Ұйымдастырылған немесе бірлесіп ұйымдастырылған	Мақсатты аудитория
«Қазақстанның Азаматтық Альянсы» заңды тұлғалар бірлестігімен кездесу	2 наурыз, 2022 жыл	ҰБО хатшылығының ғимараты – Экономикалық зерттеулер институты (АҚ)	3	Ұйымдастырылған	Заңды тұлғалар бірлестігінің өкілдері
БҰҰ Даму бағдарламасының халықаралық сарапшыларымен кездесу	2022 жылдың 1 сәуірі	ҰБО хатшылығының ғимараты – Экономикалық зерттеулер институты (АҚ)	6	Бірлесіп ұйымдастырылған	БҰҰДБ халықаралық сарапшылары
Американдық адвокаттар қауымдастығымен (ABA) кездесу	2022 жылдың 5 мамыры	ҰБО хатшылығының ғимараты – Экономикалық зерттеулер институты (АҚ)	4	Бірлесіп ұйымдастырылған	Қауымдастық өкілдері
«Bohmer Armature Kazakhstan» ЖШС зауытына арналған семинар	2022 жылғы 10 маусым	«Bohmer Armature Kazakhstan» ЖШС зауытының әкімшілік ғимараты, Қарағанды облысы	15	Ұйымдастырылған	«Bohmer Armature Kazakhstan» ЖШС өкілдері
Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрлігіне арналған семинар	2022 жылғы 6 тамыз	Онлайн	5	Ұйымдастырылған	Үкімет
«EcoJer» Қазақстандық өңірлік экологиялық бастамалар қауымдастығы» заңды тұлғалар бірлестігімен	2022 жылғы 19 тамыз	Онлайн	5	Ұйымдастырылған	«EcoJer» Қазақстандық аймақтық экологиялық бастамалар қауымдастығының өкілдері

кездесу					
«Адам құқықтары және тұтынушылардың құқықтарын қорғау орталығы – Атакент» қоғамдық бірлестігімен кездесу	2022 жылғы 25 тамыз	Онлайн	3	Ұйымдастырылған	ҮЕҰ
«Қазақстанның Азаматтық альянсы» заңды тұлғалар бірлестігінің аймақтық басшыларына арналған семинар	8 қыркүйек, 2022 жыл	Онлайн	17	Ұйымдастырылған	«Қазақстанның Азаматтық Альянсы» заңды тұлғалар бірлестігінің аймақтық жетекшілері
«Әділет» тұтынушылар құқығын қорғау қоғамдық бірлестігімен кездесу	27 қыркүйек, 2022 жыл	Онлайн	3	Ұйымдастырылған	«Әділет» тұтынушылар құқығын қорғау қоғамдық бірлестігінің өкілдері
Қазақстан Республикасы Сауда және интеграция министрлігінің Техникалық реттеу және метрология комитетімен кездесу	3 қазан, 2022 жыл	ҰБО хатшылығының ғимараты – Экономикалық зерттеулер институты (АҚ)	3	Ұйымдастырылған	Үкімет
Астана халықаралық қаржы орталығының (АХҚО АХҚО) Халықаралық арбитраж орталығының өкілдерімен кездесу	4 қазан, 2022 жыл	МАБ АХҚО ғимараты	4	Ұйымдастырылған	Астана халықаралық қаржы орталығының Халықаралық арбитраж орталығының өкілдері
«BeNeLux сауда палатасы» заңды тұлғалар бірлестігі, кәсіпорындарға арналған семинар	7 қазан, 2022 жыл	Онлайн	15	Ұйымдастырылған	«BeNeLux сауда-өнеркәсіп палатасы» заңды тұлғалар бірлестігіне кіретін кәсіпорындар
Нәрікбаев атындағы КАЗГЮУ университетімен кездесу.	17 қазан, 2022 жыл	Онлайн	5	Ұйымдастырылған	Нәрікбаев атындағы КАЗГЮУ университетінің өкілдері.

«ҚазМұнайГаз» Ұлттық компаниясы» АҚ-мен кездесу	21 қазан, 2022 жыл	Онлайн	11	Ұйымдастырылған	«ҚазМұнайГаз» Ұлттық компаниясы» АҚ стратегия және портфельді басқару, халықаралық қызметті құқықтық қамтамасыз ету, ұйымдық және тұрақты дамуды басқару, комплаенс қызметі бөлімдерінің басшылары мен қызметкерлері
ҰБО бірінші мерейтойлық конференциясы	21 қараша 2022	Онлайн	41	Ұйымдастырылған	Мемлекеттік органдардың өкілдері, трансұлттық компаниялардың , кәсіподақтардың , салалық қоғамдар мен бірлестіктердің, «Астана» АХҚО өкілдері.
«Инженер-механиктердің салалық кәсіптік одағы» қоғамдық ұйымымен кездесу	2022 жылғы 23 қараша	ҰБО хатшылығының ғимараты – Экономикалық зерттеулер институты (АҚ)	5	Ұйымдастырылған	Кәсіподақтар

Дереккөз: ҰБО жылдық есеп (2022)

А.С.2 кестесі. ҰБО 2022 жылы қатысқан ілгерілету іс-шаралар

Аты	Күн	Орналасқан жері	Тыңдаушылар саны	Ұйымдастырушы	Мақсатты аудитория
«Медиацияның жаңа тенденциялары: ғылым және практикалық қолдану әлеуеті» Халықаралық көктемгі ғылыми мектебі	2022 жылдың 27 мамыры	Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ	40	Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ	Мемлекеттік органдардың өкілдері, кәсіби медиаторлар, саясаттанушылар , этномәдени орталықтардың мүшелері, Л.Н. Гумилев ЕҰУ оқытушылары мен студенттері.
2022 жылғы 21 қыркүйекте Үкіметтің қолдауымен жобаларды іске	2022 жылғы 12 қыркүйек	«Astana Marriott» қонақ үйі, конференц-зал	70	Қазақстандағы БҰҰДБ	Бизнес, ҮЕҰ, Үкімет өкілдері

қосуға арналған конференция					
Жапония: «Қазақстан Республикасын дағы «Бизнес және адам құқықтары» (B+HR) жаһандық жобасы» және «Қазақстандағы климаттық ақылды ауыл шаруашылығы технологияларын ілгерілету».					
Профессор Сужикова М.М.-ның 90 жылдығына арналған «Жаңа Қазақстандағы этносаралық өзара әрекеттестік жағдайындағы мәдениет пен құндылықтар» атты республикалық ғылыми-тәжірибелік конференция.	21 қыркүйек, 2022 жыл	Қазақстан Республикасы Ішкі істер министрлігі «Философия, саясаттану және дінтану институты» РМҚ РМҚ, Алматы қ., көш. Құрмағазы, 29	40	Қазақстан Республикасы Сыртқы істер министрлігі Ғылыми комитетінің «Философия, саясаттану және дінтану институты» Ресей көрме институты жанындағы РМҚ	Саясаттанушылар, профессорлар мен саясаттану докторлары, академиялық орталар
«Жаңа Қазақстан – қуатты азаматтық қоғамы бар тиімді мемлекет» конференциясы	7 қазан, 2022 жыл	Ramada by Wyndham қонақ үйіндегі конференц-зал	50	«Қазақстанның Азаматтық альянсы» қауымдастығы	Қазақстанның барлық облыстарының азаматтық альянстарының жетекшілері
«GLOBAL PHARM» II халықаралық фармацевтикалық форумы	26 қазан, 2022 жыл	ЭКСПО халықаралық көрме орталығы	70	Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрлігі және «СК-Фармация» ЖШС	Халықаралық фармацевтикалық сарапшылар, ғалымдар мен практиктер, медициналық мақсаттағы бұйымдардың ірі өндірушілері, орталық мемлекеттік органдар мен ұлттық компаниялардың басшылары, қазақстандық және шетелдік кәсіпкерлер, ДДҰ,

					ЮНИСЕФ, мемлекеттік медициналық ұйымдар мен қауымдастықтар, Қазақстандағы және басқа елдердегі халықаралық фармацевтикалық компаниялардың өкілдері.
«Құқық, экология және тұрақты даму» халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференциясы Даму: жағдайы мен болашағы»	2022 жылғы 10 қараша	Гибридті формат. Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ бетпестік кездесу ғимараты.	30	Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ	Академиялық және ғылыми ортаның өкілдері, студенттер
БҰҰДБ-ның адам құқықтарын мұқият тексеру бойынша тренингі	2022 жылғы 16-17 қараша	Park Inn қонақ үйінің конференц-залы	35	Қазақстандағы БҰҰДБ	Қазақстан Республикасының аумағында жұмыс істейтін квазимемлекеттік сектордың, жапон трансұлттық компанияларының өкілдері, үкімет бірлестіктері мен салалық орталықтар
Медиацияның халықаралық ғылыми күзгі мектебі «Медиацияның жаңа тенденциялары. Ғылыми және қолданбалы білім беру ортасындағы әлеует»	2022 жылдың 26 қарашасы	Гибридті пішім. атындағы ЕҰУ бетпестік кездесу ғимараты. Л.Н. Гумилев	6	Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ	Мемлекеттік органдардың өкілдері, кәсіби медиаторлар, саясаттанушылар, этномәдени орталықтардың мүшелері, Л.Н. Гумилев ЕҰУ оқытушылары мен студенттері..

Дереккөз: ҰБО жылдық есеп (2022)

А С.3 кестесі. 2021 жылы ҰБО-пен ұйымдастырылған немесе бірлесіп ұйымдастырылған ілгерілету іс-шаралар

Аты	Күн	Орналасқан жері	Тыңдаушылар саны	Ұйымдастырылған немесе бірлесіп ұйымдастырылған	Мақсатты аудитория
Қазақстан Республикасындағы әлеуметтік әріптестік институтын және еңбекақы төлеу жүйесін жаңғырту	2021 жылдың 26 қаңтары	Онлайн	10-50	Ұйымдастырылған	Кәсіподақтар

мәселелері бойынша «ЫНТЫМАҚ» Үйлестіру кеңесінің төрағасымен кездесу					
Даму күні №21	12 ақпан, 2021 жыл	Онлайн	10-50	Бірлесіп ұйымдастырылған	Академия магистранттары
Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрлігінің өкілдерімен кездесу, «ЫНТЫМАҚ» үйлестіру кеңесі, «Кәсіпқорған» кәсіподақ және «АрғымақТранс Сервис» ЖШС	2 сәуір, 2021 жыл	Онлайн	10-50	Ұйымдастырылған	Үкімет, бизнес және кәсіподақ өкілдері
Академиялық қоғамдастық өкілдерімен кездесу	7 сәуір, 2021 жыл	Онлайн	<10	Ұйымдастырылған	Академиялық қоғамдастық
Онлайн вебинар	13 тамыз, 2021 жыл	Онлайн	10-50	Ұйымдастырылған	«Қазақстан стандарттау және метрология институты» республикалық мемлекеттік кәсіпорнының өкілдері
Онлайн вебинар	6 қазан, 2021 жыл	Онлайн	10-50	Ұйымдастырылған	«Атамекен» ҰБО және оның аймақтық бөлімшелері, салалық қауымдастықтар атынан бизнес пен ҮЕҰ өкілдері
Онлайн вебинар	8 қазан, 2021 жыл	Онлайн	<10	Ұйымдастырылған	«Qaz Textile Industry» Жеңіл өнеркәсіп кәсіпорындарының ұлттық қауымдастығы» заңды тұлғалар және жеке кәсіпкерлер одағы ұсынған ҮЕҰ.

Кездесу	9 қараша, 2021 жыл	Онлайн	10-50	Ұйымдастырылған	ҚР Ұлттық экономика министрілігі Адам құқықтары жөніндегі уәкіл, Адам құқықтары жөніндегі комиссияның хатшылығы
---------	--------------------	--------	-------	-----------------	---

Дереккөз: ҰБО жылдық есеп (2022)

А С.4 кестесі. ҰБО 2021 жылы қатысқан ілгерілету іс-шаралар

Аты	Күн	Орналасқан жері	Тыңдаушылар саны	Ұйымдастырушы	Мақсатты аудитория
БҰҰ-ның Экономикалық, әлеуметтік және мәдени құқықтар туралы халықаралық пактіні Қазақстан Республикасының орындауы туралы Екінші баяндаманы қорғау нәтижелері бойынша ұсынымдарды орындауды талқылау бойынша жұмыс тобының отырысы	2021 жылдың 1 қаңтары	Онлайн	10-50	Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрлігі	Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау, Ұлттық экономика, Сауда және интеграция, Денсаулық сақтау, Білім және ғылым, Ақпарат және әлеуметтік даму, Индустрия және инфрақұрылымды дамыту, Ішкі істер, Қаржы, Бас прокуратураның өкілдері, Жоғарғы Соттың өкілдері. Сот, Қазақстан Республикасы Министрлігінің Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл агенттігі, Мемлекеттік қызмет істері жөніндегі агенттіктер және үкіметтік емес ұйымдар

Ғылыми әзірлемелерді коммерцияландыру және ҚХА және Қауымдастық бөлімшелерінің гранттық ғылыми және қолданбалы жобаларды іске асыруға қатысуы	30 қаңтар, 2021 жыл	Онлайн	50-100	«Шаңырақ» Қазақстан халқы Ассамблеясы департаменттер бірлестігі және «С.Торайғыров атындағы университет» КЕАҚ» республикалық қоғамдық бірлестігі	Академиялық қоғамдастық
Қазақстан тау-кен металлургия кешені салалық кәсіподақтарының көпұлтты кәсіпорындарда еңбек жағдайын жақсарту және әлеуметтік диалогты ынталандыру стратегиясы	29 маусым, 2021 жыл	Онлайн	10-50	«ЫНТЫМАҚ» Қазақстан Республикасындағы әлеуметтік әріптестік институтын және еңбекақы жүйесін жаңғырту жөніндегі үйлестіру кеңесі	Кәсіподақтардың, халықаралық ұйымдардың өкілдері, шетелдік сарапшылар

Дереккөз: ҰБО жылдық есеп

Қосымша D

Жетекші ҰБО ретінде Қазақстанның ҰБО қараған нақты істерді қарау

A D.1 кестесі. ҚР ҰБО қараған нақты істерді қарау

Кәсіпорын	Өтініш беруші	Қабылдаушы ел	Әдістемелік нұсқаулардың тараулары	Өтініш беру күні	Бастапқы бағалау күні	Қорытынды күні	Мысырда шығу	Сипаттама	Бақылау
«Prevent Age» интегралды алдын алу және қартаюға қарсы медицина халықаралық институты	Л.Т. Әбдібаева	Қазақстан	Тұтынушылардың мүдделері (VIII тарау)	2021 жылғы 10 маусым	деректер жоқ	26 қазан, 2021 жыл	Қабылданбады	Бұл нақты жағдай қарастырылмады, себебі проблемаларды тудырды деп болжанған жеке қызметкер алынып тасталды және ҰБО оның одан әрі қатысуы мәселені шешуге ықпал етпейді деп есептеді.	Жоқ

Telia AB компаниясы	Гулиев Д.Г.	Әзірбайжан	Адам құқықтары (IV тарау), Парақорлыққа, парақорлыққа және бопсалауға қарсы (VII тарау), салық салу (XI тарау)	6 желтоқсан, 2021 жыл	деректер жоқ	2022 жылғы 23 қыркүйек	Қабылданбады	Нақты жағдай ескерілмеді, себебі тиісті компания Қазақстан Республикасында да, шетелде де жұмыс істемейді. Қазақстанның ҰБО өтініш берушілерге Швецияның ҰБО-ге хабарласуды ұсынады	Жоқ
								басты кеңсесі.	
«Пандора» ЖШС, Қазақстандағы ресми өкілдігі «Amadeo Central Asia»	Индира Бейсекеева	Қазақстан	Адам құқықтары (IV тарау), Тұтынушылардың мүдделері (VIII тарау)	2022 жылдың 15 ақпаны	деректер жоқ	1 шілде 2022	Қабылданбады	Арызданушы бастартқаннан нақты іс қарауға қабылдамады. Бастапқы бағалау кезеңіндегі ҰБО процесі.	Жоқ
ЖШС Альстом Қазақстан»	Машина жасаушылардың салалық одағы	Қазақстан	Адам құқықтары (IV тарау), Еңбек және өндірістік қатынастар (V тарау)	2022 жылдың 1 желтоқсаны	деректер жоқ	деректер жоқ	Әзірлеу үстінде	Француз ұлттық ұлттық компаниясының Қазақстандағы өкілдігіне қатысты бұл нақты іс жалғасуда.	деректер жоқ

Kazakhstan Paramount Engineering ЖШС	Машина жасаушылардың салалық кәсіптік одағы	Қазақстан	Тұжырымдамалар мен принциптер (I тарау), Жалпы саясат (II тарау), , Адам құқықтары (IV тарау), , Еңбек және өндірістік қатынастар (V тарау)	5 желтоқсан, 2022 жыл	деректер жоқ	деректер жоқ	Әзірлеу үстінде	Бронетранспортерлер шығаруға маманданған қазақстандық кәсіпорынаға қатысты бұл нақты іс жалғасуда.	деректер жоқ
«ЕПК Степногорск» АҚ	Машина жасаушылардың салалық кәсіптік одағы	Қазақстан	Тұжырымдамалар мен принциптер (I тарау), Жалпы саясат (II тарау), , Адам құқықтары (IV тарау), , Еңбек және өндірістік қатынастар (V тарау)	5 желтоқсан, 2022 жыл	деректер жоқ	деректер жоқ	Әзірлеу үстінде	Қазақстандағы өндірістік компанияға қатысты бұл нақты іс жалғасуда.	деректер жоқ

«Астана Финанс» АҚ	Жеке тұлға	Қазақс тан	Жалп ы саяса т (II тарау) , Ақпар атты ашу (III тарау), Тұтыну шылар дың мүддел ері (тарау VIII)	2023 жылғы 1 тамыз	деректер жоқ	деректе р жоқ	Өзірл еу үстінд е	Қазақста ндағы қаржылы қ қызмет көрсететі н компани яға қатысты бұл нақты іс жалғасуд а.	дерек тер жоқ
--------------------------	---------------	---------------	---	--------------------------	-----------------	------------------	----------------------------	--	---------------------

Қосымша Е

ҰБО сараптамалық бағалауы барысында талқыланған БЖЖ-ны ілгерілету бойынша мемлекеттік саясат

А Е.1 кестесі. ҰБО сараптамалық бағалауы барысында талқыланған мемлекеттік саясаттың негізгі бағыттары

Саясат/акт/бастама атауы	Құзыретті орган	ҰБО рөлі	Құрамында ҰБО және/немесе нұсқаулықтарға сілтеме бар ма?	Сілтеме (бар болса)
Үкіметтің барлық деңгейлерінде жауапты бизнесті жүргізуді ынталандырудағы үкіметтің рөлі туралы ұсыныс	Ұлттық экономика министрілігі	Осы Ұсынысты ілгерілетуде белсенді рөл атқармайды.	деректер жоқ	https://mneguidelines.oecd.org/oecd-recommendation-on-the-role-of-government-in-promoting-rbc.htm
«Қазақстан-2050» Ұлттық даму стратегиясы және 2018-2025 жылдарға арналған Ұлттық даму жоспары	Қазақстан Үкіметі	ҰБО стратегияларды жүзеге асыру құралы ретінде қарастырылады.	Жоқ.	https://www.akorda.kz/kz/addresses/addresses_президентінің/президентінің-мекен-жайы- Қазақстан-республикасы-ұлт-көшбасшысы- Назарбаев-Қазақстан-2050-стратегиясы- жаңа- қалыптасқан мемлекеттің саяси бағыты/ & https://faolex.fao.org/docs/pdf/kaz191496.pdf
2025 жылға дейін үй шаруашылығының кірісін арттыру бағдарламасы	Өртүрлі министрлікт ердегі атқарушы функцияларды атқаратын Қазақстан Министрлер Кабинетінің мүшелері қабылдайды.	Белгіленген жоқ. Жоспар Басшылық қағидаттарға қатысты тақырыптарды қамтиды.	Жоқ.	https://adilet.zan.kz/rus/docs/P2200000218

«Медиация туралы» Қазақстан Республикасының Заңы	Қазақстан Республикасы Ақпарат және әлеуметтік даму министрлігі	Заңға ҰБО-ны енгізу бойынша түзетулер ұсынылды.	Ұсынылған.	https://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z1100000401 (ағымдағы нұсқасы)
Кәсіпкерлік және адам құқықтары жөніндегі ұлттық іс-қимыл жоспары (ҰІЖ).	Адам құқықтары және ҮЕҰ ұлттық орталығы	ҰБО тиісті адвокаттық қызметке және қоғамдық кеңестерге көмектеседі.	Белгісіз.	Жоқ.

Жауапты іскерлік жүргізу жөніндегі ұлттық байланыс нүктесі Сараптамалық бағалау: Қазақстан

Бұл құжат Қазақстанның Ұлттық байланыс орталығының (ҰБО) сараптамалық бағалауының есебі болып табылады. ҰБО әріптестік шолуларының мақсаттары ҰБО іске асыру процедураларында белгіленген негізгі тиімділік критерийлеріне сәйкес жұмыс істеп тұрғанын бағалау; ҰБО күшті жақтарын және жақсарту мүмкіндіктерін анықтау; жақсарту бойынша ұсыныстар беру; және барлық қатысушы ҰБО үшін оқу құралы ретінде қызмет етеді. Қазақстанның ҰБО сараптамалық бағасын ЭЫДҰ Хатшылығының өкілдерімен бірге Мысыр, Франция және Корея ҰБО сарапшылар тобы жүргізді.

